

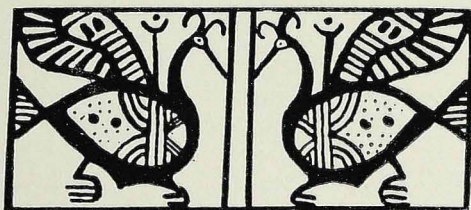

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ

ΠΑΥΛΟΣ ΚΡΙΝΑΙΟΣ, Α. ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ, ΚΡΙΤΩΝ ΑΘΑΝΑΣΟΥ-
ΛΗΣ, ΜΑΡΙΑ ΠΑΤΤΙΧΗ, V. VICARI, ΦΟΙΒΟΣ ΔΕΛΦΗΣ, E. MASTRO-
LONARDO, G. APOLLINAIRE, ΜΙΜΗΣ ΙΑΚΩΒΙΔΗΣ, SIMONE WEIL,
ΗΒΗ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ, Μ. RUKESER, ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ,
ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ ΔΑΛΜΑΤΗ, Γ. ΜΑΥΡΟΜΑΤΗΣ, Α. ΠΕΡΝΑΡΗΣ,
ΑΓΗΣ ΒΟΡΕΑΔΗΣ, ΚΥΡ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ.

ΣΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΑΥΤΟ ΔΥΟ ΟΜΙΛΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΟΙΗΤΗ
ΓΕΩΡΓΙΟ ΜΑΡΚΙΔΗ.

84

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

Υπεύθυνος εκδότης : ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ
Ἀνδροκλέους 2, Λευκωσία.

Ἐτησία συνδρομὴ £ 1,250 μίλς

Ἐτησία συνδρομὴ ἑξωτερικοῦ £ 1,500 μίλς

Τιμὴ τεύχους £ 0,125 μίλς

Τὰ χειρόγραφα δὲν ἐπιστρέφονται. Κλισὲ καὶ φωτογραφίες ἐπιστρέφονται.

Τὰ ἀνάτυπα πληρώνονται ἀπὸ τὸν συγγραφέα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Π. ΚΡΙΝΑΙΟΥΤ: Ἐξή ποιήματα	σ. 316
Α. ΑΝΤΩΝΙΑΔΗ: Ἐκατὸ δεκαπέντε βιολιὰ (διήγημα)	316
Ε. MASTROLONARDO (μετ. Φ. Δέλφης): Σικελία (ποίημα)	320
ΜΑΡΙΑ Σ ΠΑΤΤΙΧΗ: Ἡ ταφικὴ ἀρχιτεκτονικὴ τῆς πυραμίδας κι' ἡ μελέτη τοῦ θανάτου (παξιδιωτικὸ)	321
Υ. VICARI (μετ. Φ. Δέλφης): Ἀθήνα (ποίημα)	323
ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ Σ ΔΑΔΜΑΤΗ: Ὁ ἰταλικὸς πρόλογος στὴν κυπριακὴ ἀνθολογία	324
Γ. ΑΡΟΛΛΙΝΑΙΡΕ (μετ. Μ. Ἰακωβίδης): Φρινόπαρο ἄρρωστο (ποίημα)	325
Μ. RUKESER (μετ. Κ. Χρυσάνθης): Τὸ ποίημα σὰ μάσκα: Ὁρφέας (ποίημα)	325
Σ. WEIL (μετ. Ἡβη Χριστοδοῦλου): Ἡ ἀλήθεια	326
ΚΡ. ΑΘΑΝΑΣΟΥΤΛΗ: Τὸ νόημα τῆς μοντέρνας ποίησης	327
Κ. ΧΡΥΣΑΝΘΗ: Πρωῖνὸ (διήγημα)	328
Γ. ΜΑΤΡΟΜΑΤΗ: Μιὰ προσδοκία ἐνδιάμεσα στὸ καλοκαίρι (ποίημα)	329
Α. ΠΕΡΝΑΡΗ: Ἡ ἐθνικὴ δράση τοῦ Γ. Μαρκίδη	330
Α. ΒΟΡΕΑΔΗ: Στὸ φίλο ποιητὴ Γ. Α. Μαρκίδη (ποίημα)	332
ΚΥΡ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗ: Τὸ πεζογραφικὸ ἔργο τοῦ Γ. Μαρκίδη	333

ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ — Κ. Χρυσάνθη: Τὰ εἴκοσι χρόνια τοῦ «Ἑλληνικοῦ Πνευματικοῦ Ὁμίλου Κύπρου» (ΕΠΟΚ) — Π: Ἡ διάλεξη τοῦ κ. Γ. Γουδέλη — ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ — Κ. Χρυσάνθη: Ἡλ. Πολύδωρου «Ποιητικὲς Στιγμὲς Ι», Ν. Ἀρβανίτη «Ἐν γῆ ἀβάτω» — Ἀ. Περνάρη: Κ. Χρυσάνθη «Λυρικὸν Ἡμερολόγιον στὴν Κυπριακὴ Χρονιὰ 1966», Π. Ἰωαννίδη «Ποιήματα», Ἑλλης Παιονίδου «ᾠρὲς Λευκωσίας» — Διορθωτέα — ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΕΒΔΟΜΟΥ ΤΟΜΟΥ.

Υπεύθυνος κατὰ τὸν νόμον: δρ Κ. Χρυσάνθης.
Τυπώθηκε στὰ Τυπογραφεῖα ΖΑΒΑΛΛΗ, Λευκωσία-Κύπρος.

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ

Πνευματική Όμάδα: ΦΡΙΞΟΣ ΒΡΑΧΑΣ, ΤΑΚΗΣ ΦΥΛΑΚΤΟΥ,
Α. ΧΡΙΣΤΟΦΙΔΗΣ, Κ. ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

Γραμματέας: ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

ΧΡΟΝΙΑ Ζ'

ΣΕΠΤΕΜΒΡΗΣ

ΑΡ. 84

ΕΞΗ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

ΣΑΡΛΩ ΑΝΑΔΕΞΙΜΙΕ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Είσαι ό Πέρ Νοέλ, ό Εθαγγελιστής 'Ιωάννης
ό "Άγιος Φραγκίσκος;
σέ ακολουθοῦν τά πουλιά, οί λαϊκές παρομιές, τά σοφά γνωμικά
τά χαριτωμένα αίνιγματα. Σέ καθημερίζουν από παραθύρι
σέ παραθύρι τά μικρά λυπημένα παράπονα· οί χαλκομανίες,
οί χρωματιστές ζωγραφίες,
οί άνοιξιάτικες κούνιες.

Τό μ'ραμπώ σου σχεδιάζει τόν Ουράνιο θόλο
κρατείς ένα μεγάλο πανέρι, μοιράζεις αντίδωρα·
συργιανές τό πρωί; μεσημεριάζει στό κεφάλι σου ό ήλιος.

Σαρλώ άναδεξιμέ του Χριστού
μέ τό κλαδωτό σου μαντήλι σκουπίζουν
τόν ιδρώ τους οί ζέφυροι.
'Αφήνει ό χειμώνας τήν στρούγγα του,
τρεκλίζει στό φρέσκο χορτάρι. μμείται
τό κωμικό σου περπάτημα.
Σέ άκοῦνε, ποδίζουν σέ περιβόλια μέ κερσιές
μέ δαμάσκηνα, τά ποντοπόρα καράβια...
'Αφήνουν οί κάου-μπόυς, στό κατώφλι του λαϊκού σινεμά
τό συμπέρο, τά τσεκούρια, τό λάσο.

Σαρλώ, 'Αδελφοποιτέ μέ τόν Θεοβαντές, μέ τόν Δάντη
τό τακόνι τών παπουτσιών σου πατάει στή δυτική Καλιφόρνια
γρατσουνάει ή στριφτή μύτη τήν ζεστή πλάτη τής Αύστρίας.

Σαρλώ τροβαδοῦρε, σταυροφόρε, ίππότη,
δική σου εῖνε ή γή
στό χέρι σου εῖνε νά χαμογελάσει.
Δική σου εῖνε ή Θάλασσα
μπορείς νά ξαομυρίσεις τά κύματα.
Δικός σου εῖνε ό πρωϊνός Ουρανός
γιόμισέ τον πουλιά καί καμπάνες...

ΤΟ ΑΓΚΑΘΙ ΠΟΥ ΛΕΙΠΕΙ

"Ό,τι θέλεις μπορώ νά γίνω
νά δεβαιώσω τήν ταπεινή παρουσία μου.
Θάνοίξω πανιά νά μ' έλεηθής μέ πρώτο άγεράκι.
Θά μοιρολογώ σάν τριζόνι νά ραίνεις μέ άστροφεγγιά

τὴν αὐπνία τῆς λύτης μου.
 Θὰ σὲ ἐπικαλεσθῶ μὲ ὄλους τοὺς ἤχους, τὶς φωνὲς
 τοὺς Ψαλμοὺς, τὰ ἐγκώμια.
 Θὰ σὲ ἀναζητήσω στὸν σταυρό, στὴν φωτιά, στὸ ἰκρίωμα.
 Θὰ σὲ ἀκολουθήσω σὲ βουνό, καταρράχι καὶ θάλασσα.

—Μὰ γιατί νὰ περιπλανηθῆς τόσο πολὺ μακριὰ
 εἶμαι δίπλα σου·
     ἀγγίζω τὰ χέρια σου·
 σκύβω ἐπάνω ἀπ' τὸν ὄμο σου νὰ διαβάσω
 τὸ τελευταῖο σου ποίημα.
 Δὲν ἀκοῦς τὴν φωνή μου; Δὲν βλέπεις τὸν τύπο τῶν ἤλων;

Σοῦ ζητῶ νὰ μοῦ ἐπιστρέψεις τὸ ἀγκάθι
 ποὺ ἀγκυλώνει τὴν καρδιά καὶ τὸ αἷμα σου
 τᾶγκάθι ποὺ λείπει ἀπ' τὸν ματωμένο μου κρόταφο...

Ο ΟΤΡΑΝΟΣ Μ' ΕΝΑ ΞΟΡΚΙ

Ἡ ἀδελφή σου χαράζει στὴν φλούδα τοῦ πεύκου
 τὸ ἐρωτικό της οἰκόσημο·
     ἓνα τρίμορφο ἔμβλημα·
     (μιά καρδιά, ἓνα βέλος, δυὸ χέρια πα' σμίγουν.)
 Θὰ τὸ διαβάσει ἡ Ἀγάπη, ὁ περαστικός κυνηγὸς
 τὸ πουλί, ὁ ἀνοιξιᾶτικος ζέφυρος.

Ἡ μάνα σου κρεμάει στὴν φορτωμένη μὲ ἀνθὸ κερασιά
 τὸν Οὐρανὸ μ' ἓνα ξόρκι
 τὸν Ὁκεανὸ μὲ μιὰ γαλαζόπετρα·
     (κρεμάει τὴν ἀβασκαντήρα στὸ πρῶτο κλαρί.)
 Τί λουλούδι Θεέ μου! Εἶνε δένδρο ἢ κερασιά τοῦ μπαξέ
 ἢ νυφούλα ἢ κόρη της;

ΤΑΞΙΑΡΧΗ Τ' ΟΤΡΑΝΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΓΗΣ

Ὅλο πέτρα κι' ἀγκάθι
 μήτε ἠχώ, ἢ σκιά, ἢ ἀνάσα τοῦ φύλλου.
 μιὰ ὑπόνοια νεροῦ... Τὸ χῶμα σὲν θειάφι.

Τὸ χαμένο στὴν ἐρημιὰ κοράκι σκυλεύει τὴν φρίκη
 ἢ ἀρκίδα λεηλατεῖ τὴν βαλαντωμένη ἐγκατάλειψη.

Ταξίαρχη τ' Οὐρανοῦ καὶ τῆς Γῆς, τροπαιοφόρε Ἀρχάγγελε,
 ἐδῶ πέρα ἐκατέβης ν' ἀναζητήσεις τὸ κρῖνο
 ποὺ περικρέμενε ἡ Παναγία Βαγγελίστρια στὸ στασίδι τῆς Ἀνοιξῆς;

ΤΟ ΜΑΤΡΟ ΓΕΡΑΚΙ ΤΟΥ ΤΕΞΑΣ

Ἀπαρνέσαι τὸ φῶς ποὺ ἀναβρῦζει ἀπ' τὸν μύθο;
 λοιδωρεῖς τὴν ἀνυποψίαστη πίστη, ὀρθοτομεῖς τ' ἀνθισμένο κλαδί;
 Δὲν ἀκοῦς τὸν ἐξωτικό καθαλλάρη; Ξεπεξεύει στὸν μύλο.
 Τὸ μαῦρο φαρί του σκύβει καὶ πίνει νερὸ
 στὴ μισή γούρνα τοῦ λειψοῦ φεγγαριοῦ
 στάναντι περνοδιαβαίνουν μπουλούκι τὰ παγανὰ κι' οἱ νεράιδες
 ἠχολογοῦνε τροκάτες, φρουμάζουνε ἀλόγατα.
 Ἐλα λοιπὸν νὰ ξεστάνεις τὰ παγωμένα σου χέρια

στήν ἀρχαία φωτιά· ἔλα νάκούσεις νά σοῦ διηγείται τὸ κάστανο
τὸ ἔλεγείο τῆς θύελλας· ἔλα νάκούσεις τὴν γρηῃ βάβω βροχή
νά ξαναλαίει τὸ παλῆ παραμῦθι. «Ἀνοίγουνε οἱ χαριτωμένες
ξωθιὲς τρία καρῦδια, τρία φουντοῦκια· ξεπετιοῦνται ἄλλα τόσα
φορέματα· στραφτοκοποῦνε οἱ πούλιες, ἰριδίζουνε οἱ χάντρες·
ξεμπαρκάρουν στὸν κόρφο τριάντα κουρσάροι
πετάνε στὸ κύμα, μοιράζουν στὸν βαρριά καὶ στήν ὄστρια
διαμαντικὸ καὶ μονέδα·

κρεμᾶνε στὰ πανιά τους γαρούφαλλα».

Ἄνοιξε τάλφαρητάρι τοῦ μικροῦ ἐγγονοῦ
νά συλλαβίσεις μὲ τὰ μυωπικὰ ματογιάλια στήν μῦτη.
τὸ κουνέλι, τὴν χήνα, τὸ ρόδι...

Ἄνεβα στὸ σαρακοφαγωμένο πατάρι νά βρεῖς
τὴν σφενδόνα, τὸ κουτί μὲ τὰ βεγγαλικά τῆς Λαμποῆς...

Καβάλλησε ἐπὶ τέλους σὰν ἄτι τὸ κούφιο καλάμι·

ροβόλησε μὲ τρελλὸ καλπασμὸ στήν αὐλή

ρίξε τὸ χονγιατὸ σου σενιάλο.

Παραμερίστε μαρέ. Εἶμαι τὸ μαῦρο γεράκι

τοῦ Τέξας· ὁ βασιληᾶς τῶν Ἰνδιάνων Ἀραφούρε Ἰ Γκονθαλὲς Λιλιόγκο!

Η ΠΑΡΘΕΝΙΚΗ ΠΑΝΟΠΛΙΑ

Σὲ βλέπω στὸν ἀργαλειό, στὸ πανὶ τοῦ ἐργοχείρου·
σὲ βλέπω πὸν δακονεῖς στήν πλήρη χύτρα τὸ δεῖπνο.
Τὰ χέρια σου σὰν δυὸ περίεργα ἀνήσυχτα ἔντομα.
Κᾶτι σὰν δυὸ πεταλοῦδες πὸν σμίγουν, χωρίζουν
κάτω ἀπ' τὸ φῶς.

Τὰ χέρια σου μὲ τις δέκα ἐντολὲς
τῶν δακρῶν σου, τραγουδοῦν τὴν Παλαιὰ Διαθήκη.

Κιντάζω τὰ χέρια σου καὶ λέω πὼς συντελεῖται
ἓνα θαῦμα· γιομίζει τὸ ὑφάδι πουλιὰ καὶ πανιά
σουσουρίζει ἢ σαῖτα γαλιάντρα
κελαρίζουν στήν πράσινη νύχτα, σερπετά, μιλητικά τὰ νερά
μουσκεῖουν μὲ δροσοπάχνη τὸ κέντημα. Κατεβαίνουν
οἱ ὄρεσίβιοι ποιμένες νά διαβάσουν τὸν ἐράσμιο μῦθο
κοιτᾶνε οἱ περαστικοὶ νάνασάνουν τὴν ἀπίθανη Ἄνοιξη
(μὲ τρεῖς βελονιὲς καρπίζουν τὰ χρυσὰ λεμονόδενδρα).

Κ' ἐσὺ πὸν δὲν παύεις νά χαμογελᾷς
μαντεύεις τὴν Οὐράνια χάρι, κατέχεις
τὸ ἱερὸ μυστικὸ. Ποιὸς μπορεῖ νά διαβάσει
τὸ ἐνδόμυχο βιβλίό σου; Ποιὸς μπορεῖ
νά αἰχμαλωτίσει τὰ χέρια σου;
νικώντας τὴν τρυφερὴ σου ἐπιφύλαξη
νικώντας τὴν παρθενικὴ πανοπλία σου;

ΕΚΑΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΤΕ (115) ΒΙΟΛΙΑ

(διήγημα)

Τὸ τραῖνο θὰ ξεκινούσε σὲ λίγο. Μὰ ὁ Ξανθὸς κύριος μὲ τὸ λεπτὸ μουστάκι φαινόταν νὰ βιάζεται, γιατί μπῆκε στὸ βαγόνι καὶ ἀφοῦ πήρε τὴ θέση του, ἔβαψε ἕνα τσιγάρο καὶ ἀρέστηκε νὰ περιμένη νευρικά. Κοίταξε ἀπὸ τὸ παράθυρο τὴ κίνηση ποὺ παρουσίαζε ὁ σταθμὸς. Ὁλος ὁ κόσμος περνοῦσε βιαστικά, σχεδὸν μηχανικά.

Κοίταξε τὸ ρολοῖ του. Θάθελε πολὺ νὰ καλοῦσε τὸν εισπράκτορα γιὰ νὰ τὸν ρωτήσῃ μήπως ἔθαε καθυστέρηση ἢ ἀναχώρηση, μὰ προτίμησε νὰ περιμένη μ' ἀνυπομονησία παρὰ νὰ ἐντυπωθῇ στὸν εισπράκτορα. Ἐπιθυμοῦσε νὰ περάσῃ ἀπαράτητος. Ἦδη εἶχε ζητήσει μοναχικὸ βαγόνι, μὰ λόγω τῆς πολλῆς κινήσεως ποὺ παρατηρήθηκε τὶς τελευταῖες μέρες τῶν γιορτῶν, κατάφερε νὰ βρῇ τὸ μοναδικό, μ' ἕνα συνεπιβάτη. Καὶ στὴν εἴσοδο τοῦ σταθμοῦ πάλι, μὴ κυρία μὲ τὸ κορτσάκι τῆς τὸν κοίταζαν ἐπίμονα. Ὡσπου τὸ κορτσάκι τὸν ρώτησε ἂν ἦταν ὁ Πῆτερ Ὁ'Τούλ καὶ εἶχε ἀφήσει μουστάκι. Δὲν ἤθελε λοιπὸν νὰ τριτώσῃ τὸ κακὸ φανάριον τὸν εισπράκτορα, γιὰ νὰ δεβαιωθῇ γιὰ τὴν ἀναχώρηση. Ἄς περιμένει ἀκόμα λίγο... Κι ἂς ψηνῶταν στὴ σκέψη. Πάντως οἱ ἀποσκευές του καὶ ὄλο τὸ φορτίο εἶχε τακτοποιηθῇ.

Ὁ Σταθμάρχης σήμανε τὴ προειδοποιητικὴ σειρήνα. Σὲ λίγο θὰ ξεκινούσε...

Ὁ Ξανθὸς κύριος ἀναστέναξε ἱκανοποιητικά καὶ ξανακοίταξε τὴ ζωερὴ κίνηση τοῦ σταθμοῦ. Τώρα εἶχαν ἠλεκτρισθῇ ὄλοι καὶ κινόντουσαν σὰν ρομπότ. Οἱ πὺ καθυστερημένοι προμηθευόντουσαν ἀπὸ τὰ φιλικατζίδικα τὰ τελευταῖα ἀσήμαντα μικροπράγματα, γιὰ νὰ περάσουν τὴν ὥρα τους στὸ ταξίδι. Τσιγάρα, τσίγκες, ψυστίκια, κουφέττα. Στὸ μεταξὺ ἀρχισε καὶ ὁ ἀποχαιρετισμὸς τῶν φίλων καὶ συγγενῶν. Μὰ δὲν τοῦκαναν καμμιά ἐντύπωση γιατί σὲ κάθε σταθμὸ ἔβλεπε πολλὰ δακρυσμένα μάτια, συγκινητικὲς συγκρατημένες κινήσεις, τόσο ποὺ τοῦ φαινόταν πάντα τὰ ἴδια.

Βολεύτηκε στὸ κάθισμά του.

Τὸ ἀνοιγμα τῆς πόρτας τοῦ βαγониοῦ τράβηξε τὴν προσοχή του. Ἦταν ἤδη περιέργως νὰ δῆ ποῖος ἦταν ὁ συνεπιβάτης του ποὺ περιμένει τὸ τελευταῖο λεπτὸ γιὰ νὰ μπῇ στὸ

τραῖνο.

Ὁ κύριος ποὺ μπῆκε φαινόταν στὴν ἴδια ἡλικία μαζί του, μὰ ἔβλεπταν ἀπὸ κάποια ἀνατολικὴ ἢ μεσογειακὴ χώρα, κρινόντας ἀπὸ τὸ μελαφρὸ χρῶμα του. Περιεργάστηκε προσεκτικὰ τὸν νεοφερμένο καθὼς αὐτὸς ἔδινε φιλοδώρημα στὸν εισπράκτορα ποὺ τὸν βοήθησε νὰ βρῇ τὸ βαγόνι. Ὁ εισπράκτορας ἔφυγε καὶ ὁ συνεπιβάτης γύρισε στὸ μέρος τοῦ ψιθυρίζοντας τὸ τυπικὸ χαιρετισμὸ καὶ τακτοποιώντας τὴ βαλίτσα καὶ τὸ κάθισμά του.

Κι ἔτσι καθισμένοι ἀμίλητοι καὶ οἱ δυὸ, ἀπέναντι ὁ ἕνας στὸν ἄλλο, χωρὶς ἂν νὰ γνωριστοῦν, φανερὰ σκόπιμα, καὶ καπνίζοντας ἄκουσαν τὸ κρότο τῆς μηχανῆς καὶ τὸ κύλημα τοῦ τραίνου στὶς γραμμές.

Ὁ εισπράκτορας φάνηκε στὴ διάφανη πόρτα τοῦ βαγониοῦ μὲ μερικὲς ἐφημερίδες καὶ περιοδικὰ. Μπῆκε καὶ τ' ἀφήσε στοὺς ἐπιβάτες τοῦ βαγониοῦ. Ὑστερα ξεχώρισε μὴ ἐφημερίδα καὶ γυρίζοντας στὸ μελαχρινὸ κύριο εἶπε:

—Τὰ χτεσινὰ «ΝΕΑ», κύριε Πετροσιάν.

Κι ἀμέσως μετὰ στὸ Ξανθὸ:

—Ὁ καφές σας, κύριε Τζέκινς ἔρχεται σὲ δυὸ λεπτὰ ἀκριβῶς.

Κι ἔφυγε διακριτικὰ ἐνῶ ὁ κ. Τζέκινς σκεπτόταν μὲ θαυμασμὸ καὶ ἀπορούσε πῶς οἱ ἄγλοι εὐγενεῖς εισπράκτορες πληροφοροῦνται ὅσο πὺ διακριτικὰ μποροῦν τὶς πὺ ἀπίθανες λεπτομέρειες γιὰ τοὺς ἐπιβάτες. Στὸ μεταξὺ ὁ κ. Πετροσιάν ἔπεσε μὲ τὰ μούτρα στὰ «ΝΕΑ»... Ὁ κ. Τζέκινς ἄναψε ἄλλο ἕνα τσιγάρο παίρνοντας τὸ «ΛΑ.Ι.Φ» ἀπὸ δίπλα του. Κι οἱ δυὸ φαινότουσαν ἀπασχολημένοι μὲ ὅτι κρατοῦσαν. Μὰ τὰ φαινόμενα συνήθως ἀπατοῦν. Γιατὶ καὶ τῶν δυὸ ἡ σκέψη στρεφόταν συνεχῶς γύρω ἀπὸ τὸν συνεπιβάτη τους.

Κὸς ΤΖΕΚΙΝΣ: «Διάβολε, καταπληκτικὴ ὁμοιότης. Ἀκόμα καὶ ἡ μικρὴ οὐλὴ μεταξὺ τῶν φρυδιῶν. Κι ἡ ἴδια ζωντάνια τῶν σκαύρων ματιῶν... Μά... ὁ εισπράκτορας τὸν εἶπε «κ. Πετροσιάν». Μᾶλλον ἀρμένιος θᾶναι παρ' ὄλο ποὺ δὲν ἔχει τὴ χαρακτηριστικὴ γαμψὴ μύτη. Μὰ πάλι γιατί νάνα ὁ Βασίλης; Καὶ γιατί νὰ ἄλλου τί γυρεύει ἐδῶ; Ἀποκλείεται νάνα ὁ Βασίλης. Μᾶλλον θὰ γελιέται. Ἐχω νὰ τὸν δῶ κάπου δέκα χρόνια. Ὅποσδήποτε θᾶχει

σθήσει από τή μνήμη μου ή ακριβής μορφή του. Παρασύρομαι από αταλάτες. Δέ θάπρεπε νά μερδεύωμαι τέτοια ώρα. Καλά κάνω νά προσηλωθώ στό περιοδικό μου ώσπου νά μου φέρον τó καφέ... Μά τί συμβαίνει; Μου φαίνεται; πώς κι αυτός με παρακολουθεί με τήν άκρη του ματιού του... ή πάλι γελιέμαι;»

Κος ΠΕΤΡΟΣΙΑΝ: «Μου φαίνεται πρέπει νά προσέχω. Είναι ακριβώς ό ίδιος, με μόνη διαφορά τά ξανθά μαλλιά και τó λεπτό μουστάκι. Αυτά εύκολα αλλάζουν, ένω τó γαλανό χρώμα τών ματιών του και πιό πολύ ή έκφραση είναι αδύνατο ν' αλλάξει. Και κάτι άλλο: Τό νευρικό κι άνεπαίσθητο φούσκωμα τών ρουθουνιών του. Οί πολλές συμπτώσεις φαίνεται νά έπιβεβαιώνουν τήν ύποψία μου ότι ό συνεπιβάτης μου είναι ό Δημήτρης. Μά τó «κ. Τζέκινς»; Και τί δουλειά θάχε έδώ ό Δημήτρης; Ή τελευταία φορά πού θρεθήκαμε ήταν στή Κύπρο. Κι ή εκεί δουλειά του δέ θά του έπέτρεπε νά μεταμορφωθή σ' έπαγγελματία τουρίστα. Ώστερα βέβαια, πήγε για σπουδές, ένω έγώ συνέχισα τή δουλειά στήν εταιρεία μας... Μά τί άνασκαλεύω τά παλιά; Δέ μπορεί δυό άνθρωποι νά μοιάζουν καταπληκτικά; Χμ... (εύθυμα) έξ άλλου πώς βρίσκουν οι στάρ τούς σωσίς τους; Καλά κάνω νά διαβάξω πιό προσεκτικά τó άρθρο τής έφημερίδας, μά και τή ζήτησα, κι άς μή παρασύρομαι από τις σκέψεις. Και πόσο βέβαιος ήμουν στήν άρχή για τή ταυτότητα του κυρίου... Τζέκινς. Τόν είχα θαφτίσει κιόλας Δημήτρη. Χμ... μά γιατί μου ρίχνει λοξές προσεγμένες ματιές; Με παρακολουθεί κι αυτός;»

Κος ΤΖΕΚΙΝΣ: «Ών έχει κάποιον λόγο νά με παρακολουθεί, αυτός θάναί πώς του θυμίζω κάτι... Μά τότε αυτός θάναί ό Βασίλης! Τρομερό. Μά τέτοια συνάντηση θάχε θλιβερό αποτέλεσμα. Γιατί σάν χωρίζαμε πριν δέκα χρόνια, ώριστήκαμε κι οι δυό για θάνατο. Βέβαια δέν έχω τώρα καμιά όρεξη νά τó σκοτώσω, ούτε καν νοιώθω μίσος, μά σέ περίπτωση άναγνωρίσεάς μας, ό παλιός έγωισμός, παθιασμένος από τά γεγονότα θά ξαναζωντανέψη, και τότε... Μά είναι σίγουρα ό Βασίλης; Νά! Κοιτάζει σέ μένα τόσο προσεκτικά όσο και τότε στις έξετάσεις του γυμνασίου... Διάβολε... "Όλο και πιό πολύ ή φυσιογνωμία του μοιάζει για «Βασίλης». Μά πάλι ή τóση ήρεμία του; Ών συνέβαινε νά μ' άναγνωρίσει δέ θά μπορούσε νά συγκρατήσει τή θέρημ του έπαναστα-

τημένου χαρακτήρα του... Νάλλαξε τόσο πολύ;»

Ή σερβιτόρα μπήκε και χαμογελαστή άφησε ένα διπλό καφέ στον κ. Τζέκινς ένω ρωτούσε τόν κ. Πετροσιάν:

—Τί ποτό προτιμάτε, κύριε;

—Όύτσυ.

Μόλις έφυγε ή σερβιτόρα, οι δυό συνεπιβάτες κοιτάχτηκαν στα μάτια. "Ώστερα γεμάτοι άμηχανία έκαναν τις άναγκαστικές συστάσεις:

—Τζέκινς... Ώντονυ Τζέκινς. Ώμερικανός έμπορος παιγνιδιών.

—Πήτερ Πετροσιάν. Ώρμένιος καλλιτεχνικός έπιχειρηματίας.

Και πάλι σώπασαν. Ώρκεστήσαν νά κοιτάζον έξω από τó τζάμι του τραίνου, παρατηρώντας τó χειμωνιάτικο τοπίο πού γυάλιζε από ένα ζεστό ήλιο.

Ώφηνικά άκούστηκε ένα κύτπημα στο τζάμι τής πόρτας. Κι οι δυό γύρισαν ξαφνιασμένοι. Φάνηκε ένα μικρό κοριτσάκι νά τους χαμογελά. Μά ύστερα γύρισε στο μέρος του κ. Τζέκινς και κάτι του έγενυσε. Νευρικά ό άμερικανός έμπορος δικαιολογήθηκε στο συνεπιβάτη του:

—Μέ πήρε για τόν... Πήτερ Ο'Τούλ... και μου γυρεύει αυτόγραφο...

Γέλασε νευρικά και συμπλήρωσε:

—Ώσως σάς πάρει και σάς για τόν... Ρόν Χάτσον...

—Νάί... Ώσως... Ώσως...

Κι άμέσως άρχισε νά σκέφτεται, ένω τó κοριτσάκι τους άποχαριετούσε.

Κος ΠΕΤΡΟΣΙΑΝ: «Νά τó πάρω κι αυτό σάν σύμπτωση; Γιατί με βρήκε σάν «Ρόν Χάτσον»; Ώτσι άστειενόταν κι ό Δημήτρης στο Γυμνάσιο. Κι ή προφορά τον δέ δείχνει για άμερικανό. Είναι φανερό πώς είναι ξένος... "Όλο και πιό πολύ πιστεύω πώς άπέναντί μου έν' ό Δημήτρης. Μά τότε; Θά πρέπει νά τόν σκοτώσω! Αυτό ώριστήκαμε σάν χωρίζαμε. Ή άφορητή πής φιλονικίας μας ήταν βέβαια άσημαντη και τήν προκάλεσα έγώ... Τήν αίτία όμως αυτός τήν έδωσε, κλονίζοντας έτσι τή φιλία μας... Θυμάμαι, στους γνωστούς πού παρατηρούσαν μ' έκπληξη τó σπάσιμο τής φιλίας μας, δίναμε τήν εξήγηση: «Κάποτε έπρεπε ν' άποκτήσει ό καθένας τή δική του προσωπικότητα...». Κι άλήθεια, άπορώ άν ό Δημήτρης, θά κάνη τις ίδιες σκέψεις για μένα; Ώπορώ πάλι, πώς κατορθώνω και συγκρατώ τόν έαυ-

τό μου, γιατί ακόμα και στη θέα του γεμίζω ἀηδία γιά τή συμπεριφορά και τή ψευτιά του. Νομίζω πώς μέσα μου υπάρχει δόση μίσους... Τί γυρεύει όμως ἐδῶ; Γιατί μεταμορφώθηκε ἔτσι;»

Κος ΤΖΕΚΙΝ Σ: «Νομίζω ἀρχίζει νά φανερώνη τὸν χαρακτήρα του ὁ Βασίλης, ἀν κρίνω ἀπὸ τή λάμψη τῶν ματιῶν του και τὸ σκυθρωπιασμα τῆς οὐλῆς... Κι ἡ αἰτία ἀσφαλῶς θάνα οἱ σκέψεις του... Μ' ἔχει ἀναγνωρίσει... Καί φαίνεται ἀγανακτισμένος. Μά ἐπὶ τέλους τότε θά καταλάβῃ πὼς σάν ἄνθρωποι ἔχουμε τὶς ἀδυναμίες μας; Κι ἀν τότε τὸν γέλασα σὲ κάτι, τῶκανα γιά τὸ συμφέρον και τῶν δυὸ μας... Καί τοῦ τόπα: «Κάποτε θά καταλάβῃς γιατί σὲ κοροϊδεύα... γιατί σ' ἀπογοήτευσα σὰ φίλος... Εἶναι και γιά τῶν δυὸ μας τὸ συμφέρον...» Τίποτα. Γαῖδουρινὸ κεφάλι. Ζητοῦσε αἰτία. Μά ἦταν κάτι πού ποτὲ δὲ θά τὸ μάθαινε... Νομίζω πὼς ἀν συνεχίση νά μὲ κοιτάξῃ ἔτσι, (γιατί εἶμαι βέβαιος πᾶ πὼς εἶναι ὁ Βασίλης), θά μ' ἀναγκάση νά παραφερωτῶ. "Ἄς μὴ ξεχνᾶ πὼς δικαιούμαι νά τὸν σκοτώσω κι ἐγώ, τηρώντας ἔτσι τὸν ὄρο μου!»

Ἡ σειρήνα τοῦ τραίνου τοὺς ἔδωσε νά καταλάβουν πὼς ἔφτασαν σὲ κάποιο σταθμὸ. Κοίταξαν ταυτόχρονα τὸ ρολοῖ τους. Εὐκαιροῦσαν νά κατέβουν γιά λίγο ὅπως και τόσοι ἄλλοι ἀπὸ τοὺς ἐπιβάτες. Σηκώθηκαν.

Στὴ πόρτα κοντοστάθηκαν ἀφήνοντας εὐγενικά, ὁ ἓνας τὸν ἄλλο, νά προηγηθῇ. Τελικὰ ἔμειναν αἱ οἱ δυὸ γιά λίγο στημένοι ἀκίνητοι κοιτάζοντας ἀμήχανα. Προηγήθηκε ὁ κ. Τζέκινς κι ἀκολούθησε μὲ λίγων λεπτῶν καθυστέρηση ὁ κ. Πετροσιάν. Ὁ τελευταῖος γύρευε τὸν εἰσπράκτορα γιά νά τὸν ὀδηγήσῃ στὸ βαγόνι - ἀποθήκη ὅπου εἶχε ἀφήσει τὰ 115 βιολιά πού μετέφερε γιά κάποια συναυλία στὴ πόλη. Ὁ εἰσπράκτορας εὐγενικῶς και φιλόμυθος ρώτησε:

—Πότε θά γίνῃ ἡ συναυλία, κ. Πετροσιάν;

—Μά..., τὴν ἐρχομένη βδομάδα. Δὲ ξέρω πότε θάχω πρεμιέρα, μά ἐλπίζω νά σᾶς θυμηθῶ και νᾶχετε μά πρόσκληση...

—᾽Ω... εὐχαριστῶ. Εἰστε πολὺ εὐγενής...

Φτάνοντας στὸ βαγόνι - ἀποθήκη ὁ κ. Πετροσιάν ἔμεινε ἐκπληκτος βλέποντας ἀπέναντί του τὸν κ. Τζέκινς. Μά κι ὁ τελευταῖος δὲν κατόρθωσε νά κρύψῃ τὴν ἐκπληξή του γιά τὸν κ. Πετροσιάν.

—Ὁ κ. Τζέκινς; ρώτησε ὁ εἰσπράκτορας.

—Ναί... ἦρθα γιά νά δῶ μήπως ἔσπασε κανένα ἀπὸ τὰ 115 βιολιά—παιγνίδια πού θά μοιράσουμε τώρα στὶς γιορτὲς σὲ κάποιο παιδικὸ νοσοκομεῖο. Ἐλπίζω νά τὰ ἔχουν συσκευάσει ἐπιμελημένα οἱ ἐργάτες μου.

—᾽Ω, πολὺ εὐγενικὸ ἐκ μέρους σας... Τὰ φτωχὰ παιδάκια θά χαροῦν πολὺ... Μά τί σύμπωση! Κι ὁ κ. Πετροσιάν μεταφέρει 115 βιολιά. Ἡ μόνη διαφορὰ εἶναι πὼς τοῦ κ. Πετροσιάν εἶναι ἀληθινὰ και προορίζονται γιά μιὰ συναυλία.

Ἦταν πᾶ ὀλοφάνερη ἡ συγκίνηση κι ἡ ἐκπληξη τῶν δυὸ συνεπιβατῶν. Ὁ κ. Τζέκινς εἶχε κοκκινίσει και κοιτοῦσε στὰ μάτια τὸν συνεπιβάτη του ἐνῶ τὰ γαλανὰ του μάτια ἔλαμπαν. Μά κι ὁ μελαμψὸς κύριος Πετροσιάν εἶχε πάρει ἓνα χρῶμα σκοῦρο και κοιτοῦσε διαπεραστικὰ τὸν συνεπιβάτη του.

—Συγγνώμη... σ' ἓνα λεπτὸ φεύγει τὸ τραῖνο, ἐπενέθη ὁ εἰσπράκτορας διακόπτοντας τοὺς συλλογισμοὺς και τῶν δυὸ.

Προχώρησαν βιαστικὰ, ὁ ἓνας πλάι στὸν ἄλλο, και πῆγαν στὸ βαγόνι ἐνῶ ἡ σειρήνα ἤχοῦσε γιά ἀναχώρηση. Κάθισαν κι οἱ δυὸ σιωπηλοί. Κάτι τοὺς βασάνιζε. Φαινόντουσαν ἀναποφάσιμοι.

Κος ΠΕΤΡΟΣΙΑΝ: «Τρομερό. Εἶν' ὁ Δημήτρης, ὅσο κι ἐγὼ ὁ Βασίλης. Ἄν δὲ μὲ κυρίειε ἡ φυσιολογικὴ συγκίνηση τῆς στιγμῆς, θά τοῦ τῶλεγα. Τρομερό. Χρησιμοποίησε κι αὐτὸς τὸ γούρικο ἀριθμὸ «115» ὅπως και τότε στὸ γυμνάσιο... Ὅπως δὴ ποτε κι αὐτὸς θά συγκινήθηκε στὸ ἄκουσμα τοῦ ἀριθμοῦ... Δὲν ὑπάρχει πᾶ ἀμφιβολία... Καί τί παράξενο. Δὲ ξέρω... μά νιώθω μιὰ παράξενη νάρχη νά μὲ γεμίζῃ, ξεχνώντας τὸ παλιὸ μίσος. Ποιὸς μοῦ τῶλεγε; Νά δῶ τὸ Δημήτρη σὲ μιὰ τέτοια ὥρα, ὕστερα ἀπὸ δέκα ὀλόκληρα χρόνια... Ἔτσι μοῦρχεται νά τοῦ μιλήσω... (σιγή)... Μά τί γυρεύει ἐδῶ μεταμφιεσμένος; Καί τὰ 115 βιολιά - παιγνίδια γιά ποιὸ νοσοκομεῖα; Ποτέ του δὲν εἶχε τέτοια φιλανθρωπικὰ αἰσθήματα. Κοιτοῦσε πάντα τὸ συμφέρον. Ὅπως και στὸ ζήτημα τῆς φιλίας μας. Τὴ θυσίασε γιά τὸ συμφέρον μας, ἔλεγε, γιά νά μὴ πῆ «συμφέρον του». Τὸν ἄθλιο! Τᾶξιζε νά τὸν πνίξω. Ἀλλὰ τί βρωμιά ἔχει στὸ νοῦ του μὲ τὰ 115 βιολιά - παιγνίδια;»

Κος ΤΖΕΚΙΝ Σ: «Τέλειωσαν τὰ ψέματα. Εἶν' ὁ Βασίλης. Χρησιμοποίησε κι αὐτὸς τὸν ἀριθμὸ «115» γιά τὰ βιολιά «τῆς συναυλίας

του» όπως και τότε στο γυμνάσιο... Θυμάμαι σαν συμφωνήσαμε να γράφουμε παντού τον αριθμό αυτό... Σε κάθε γωνιά του θρανίου, στα τετράδια και βιβλία, στα γραπτά πᾶν ἐξετάσεων... Τί γέλια... Ἀκόμα και στή κουβέντα μας τὸν χρησιμοποιούσαμε... Ἀλήθεια, ἦταν καλὸς φίλος καὶ κριμα ἦταν πού μου στοίχισε τόσο πολὺ τὸ φέμα του... Μὰ νὰ μποροῦσε νὰ καταλάβῃ; (σιγή)... Πότε ὅμως ἔγινε καλλιτεχνικὸς ἐπιχειρηματίας; Καὶ τόσο γνωστός; Μ' αὐτοῦ δὲν τᾶρεσε κἄν ἡ καλλιτεχνία... καὶ γιατί μὲ ψεύτικο ὄνομα; Καλά..., ἐγὼ χρησιμοποιῶ τὸ «Τζέκινς» γιὰ τὴ δουλειά μου... Αὐτός; Τί βρωμιὰ ἔχει στὸ μυαλό του; Μοῦ φαίνεται ἄρχισε νὰ κυριαρχεῖται ἀπὸ τὸ παλιὸ μίσος του γιὰ μένα. Καλὰ θάταν νὰ καλέσω τὸν εἰσπράκτορα γιὰ νὰ μὴν ἀναγκασθῶ νὰ τὸν σκοτώσω...»

Πρὶν καλά-καλὰ σκεπτῆ νὰ καλέσῃ τὸν εἰσπράκτορα ὁ κ. Τζέκινς, αὐτὸς φάνηκε στὴ τζαμένια πόρτα τοῦ βαγονιοῦ. Φαινόταν διστακτικὸς. Σ' ἓνα-δύο λεπτά ὅμως εἶχε ἀνοίξει τὴ πόρτα καὶ μπῆκε στὸ βαγόνι. Οἱ δύο συνεπιβάτες τὸν κοίταζαν περιμένοντας. Αὐτός, ἀφου ἔξερδῆξε, εἶπε σὲ σοβαρὸ καὶ στενοχωρημένο ὄφρος:

—Κύριοι, μετὰ λύτης μου, βρῖσκομαι στὴ δυσάρεστη θέση νὰ σᾶς ἐνοχλήσω γιὰ ἓνα πολὺ σοβαρὸ καὶ λεπτὸ ζήτημα. Τὸ ἀπαιτεῖ ἡ ὑπερησία, βλέπετε... Λοιπόν, μόλις ἔχουμε εἰδοποιηθεῖ ἀπὸ τὴν ἀστυνομία (οἱ δύο συνεπιβάτες φάνηκαν ταραγμένοι) ὅτι στὸ τραῖνο-βρίσκειται μεταμφιεσμένος κάποιος γνωστὸς λαθρέμπορος ναρκωτικῶν. Τὸ μόνο χαρακτηριστικὸ τοιχεῖο του εἶναι ὅτι στὶς ἀποσκευές του συμπεριλαμβάνονται 115 βιολιά, πὸν στὴ πραγματικότητα εἶναι τρόπος μεταφορᾶς ναρκωτικῶν. Γιὰ νὰ μὴν ἐκτεθῆ, λοιπόν, κι ὁ ἀθῶος ἀπὸ τοὺς δύο σας, καὶ ν' ἀποφευχθῆ τὸ διπλὸ σκάνδαλο, προτείνεται ὅπως ὁ ἔνοχος παραδεχθῆ καὶ σὰν ἀληθινὸς τζέντλεμαν παραδοθῆ στὴν ἀστυνομία τοῦ τραίνου. Σᾶς δίδω πέντε λεπτά καιρὸ νὰ τὸ σκεπτήτε... Θὰ περιμένω στὸ βάθος τοῦ διαδρόμου τὸν ἔνοχο. Κύριοι, χαίρετε... ἐλπίζω νὰ μὲ καταλαβαίνετε...

Κι ἔφυγε.

—Δημήτρη.

—Βασίλη.

Κι ὕστερα ἔπεσε σιωπῆ. Κανένας δὲν ἄφηνε τὸν ἑαυτό του νὰ ἐκδηλωθῆ. Ὁ ἀνδρικός ἐγωϊσμός καὶ τὸ παλιὸ μίσος τοὺς ἀνάγκαζε

νὰ σπαταλοῦν. Εἶχαν ὅμως πὰ φανερωθῆ ὁ ἔνας στὸν ἄλλο, σὰν νὰ εἶχαν συζητήσῃ τὸ θέμα προηγουμένως.. Τώρα ἔμενε ἡ δοκιμασία.

Κοίταξαν ταυτόχρονα τὸ ρολοῖ τους. Εἶχε περάσει ἓνα λεπτό... Ἦταν φανερὸ πὼς κι οἱ δύο φοβόντουσαν τὸ ἄνοιγμα τῶν ἀποσκευῶν. Ἦταν φανερὸ πὼς κι οἱ δύο μετροῦσαν τὰ λεπτὰ μὲ ἀγωνία.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ: Βασίλη, θὰ παραδοθῆς;

ΒΑΣΙΛΗΣ: Ἀσφαλῶς, Δημήτρη, θ' ἄστειεύεσαι.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ: Μὰ οὔτε σύ, φαίνεσαι, νὰ θέλῃς νὰ σ' ἀνοίξουν τὶς ἀποσκευές.

ΒΑΣΙΛΗΣ: Καὶ θὰ τὸ μεταχειριστῆς γιὰ ἐκδίκηση; Εἶσαι ἀπαίσιος. Δὲν ἔχεις συμπέρον...

ΒΑΣΙΛΗΣ: Ἀλλὰ τί; Γιατί θέλεις νὰ παραδοθῶ ἐγὼ κι ὄχι ἐσύ;

ΔΗΜΗΤΡΗΣ: Ζητεῖται ἔνοχος.

ΒΑΣΙΛΗΣ: Κι αὐτὸς εἶσαι σύ.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ: Χμ... ἐγὼ; Κι ἂν εἶσαι σύ; Ἄς περμένουμε νὰ μᾶς ἀνοίξουν τὶς ἀποσκευές.

ΒΑΣΙΛΗΣ: Πρὸς Θεοῦ, Δημήτρη...

ΔΗΜΗΤΡΗΣ: Βλέπεις, δείχνεσαι ἔνοχος.

ΒΑΣΙΛΗΣ: Ὁχι, αὐτὸ τὸ ἔξερεις... ἀλλᾶ...

ΔΗΜΗΤΡΗΣ: Ἀλλὰ τί;

Γιὰ μιὰ στιγμὴ σώπασαν. Κοίταξαν πάλι τὸ ρολοῖ τους. Ἔμεναν δύο λεπτά.

—Λοιπόν; ρώτησε ὁ Βασίλης.

—Λοιπόν; εἰρωνεύτηκε ὁ Δημήτρης. Νὰ θυμηθοῦμε τὸν ὄρκο πὸν δώσαμε σὰν χωρίζαμε; Πὼς μόλις βρεθοῦμε, ὁ ἓνας ἀπὸ τοὺς δύο θὰ πεθάνῃ;

—Ἄς θυμηθοῦμε κάτι πὰ παλιό. Τὴ φιλία μας.

—Βασίλη;!! Ἐπὸ τὸ λὲς αὐτό;

—Ἐγὼ λέω πὼς σ' ἓνα λεπτό πρέπει κάποιος νὰ σηκωθῆ ἀπ' ἐδῶ.

—Καὶ γιατί θέλεις νάμαι γώ; Γιατί ἤμουν ὁ ἔνοχος πρὶν δέκα χρόνια; Μὲ θέλεις καὶ τώρα ἔνοχος; Ἦ γιατί κρύβεις κάτι πολὺ σημαντικὸ στὰ 115 βιολιά σου;

—Δημήτρη, σὲ μισὸ λεπτό...

—Στὸ δάλο... Φάνηκε γρουσουζικο τὸ 115 αὐτὴ τὴ φορὰ.

Κι ὁ Δημήτρης—Κος Τζέκινς σηκώθηκε. Διστακτικὰ βημάτισε στὴν ἔξοδο. Κοντοστάθηκε καὶ ρώτησε:

—Κι ἦ... Λίνα; Τί ἔγινε;

—Εἶναι πὰ νόμιμη γυναῖκα μου, ἀπάντησε

ὁ Βασίλης καὶ σηκώθηκε.

Κοιτάχτηκαν γιὰ λίγο σιωπηλοί. Ὅποτερα ἔδωσαν τὰ χέρια κι ἀγκαλιάστηκαν.

Ὁ Δημήτρης βηματίσει στὸ διάδρομο, πρὸς τὸν εἰσπράκτορα ποὺ προσπαθοῦσε νὰ κρύψει τὴν ἐκκληξή του. Κι ὁ Βασίλης κάθισε στὴ θέση του. Κι οἱ δυὸ ἦταν συγκινημένοι.

Ἦ σειρήνα ἤχησε. Τὸ τραῖνο ξεκινοῦσε.

Στὸ βαγόνι ἔμεινε ἕνας ἐπιβάτης. Κι αὐτὸς κοιτοῦσε ἀπὸ τὸ παράθυρο ἕνα ξανθὸ κύριο ποὺ τὸν συνώδευαν δυὸ ἄλλοι, νὰ χάνεται στὸ βάθος τοῦ σταθμοῦ μὲ ἤρεμο βηματίσμα.

ΒΑΣΙΛΗΣ: Πρέπει νὰ νοιώθῃ περήφανος. Πιὸ πολὺ κι ἀπὸ μὲνα τὸν ἴδιο... Γιατὶ χάρις

στὴ φίλια του ἔσωσε τὰ 115 βιολιά μου. Καὶ σ' αὐτὰ βρίσκονται τὰ πρῶτα ὄπλα γὰ τὸ πόλεμο ποὺ θ' ἀρχίσῃ σὲ λίγους μῆνες στὴ Κύπρο... Καιρὸς πᾶ νὰ φύγουν οἱ Ἕλληνες ἀποικιοκράτες ποὺ μᾶς ἐκμεταλλεύονται... Τὸν θαυμάζω... Καὶ τώρα; Χάθηκε ἕνας λαθρέμπορος ναρκωτικῶν. Χάθηκε ἕνας φίλος. Ὁ πρῶτος ἄγνωστος ἦρωας. Ἄν τὸν βρῶ ὕστερα ἀπὸ δέκα χρόνια πάλι θά.....»

* * *

Οἱ ρόδες τοῦ τραίνου φώλιαζαν μὲ δύναμη στὶς σιδηροδρομικὲς γραμμὲς. Μὲ δύναμη...

ΑΝΔΡΕΑΣ ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ

Ἄγγλια 1954. Χριστούγεννα.

ENOTRIO MASTROLONARDO

ΣΙΚΕΛΙΑ, ΠΑΡΑΜΕΝΕΙΣ ΕΝΑΣ ΜΥΘΟΣ

Σικελία, μοῦ μπήκες μέσ' στὸ αἷμα
μὲ τὴν ὀσμὴ τῶν χρωμάτων σου,
μὲ τὴν ἀπεραντωσύνῃ τῶν τοπειῶν σου,
τὴ μεγάλη φωτιά τοῦ ἡλίου σου,
τὴ δυνατὴ πνοὴ τῆς θάλασσάς σου,—
μέσ' στὸ αἷμα μου μὲ τὸ μυστήριό τῶν μύ-
θων σου,
μὲ τὴ θλίψη τοῦ λαοῦ σου.

Μοῦ στάθηκες ὅπως ὁ χυμὸς
ποὺ διαχύθηκε ἀπ' τὴ γόνιμη γῆ σου
μέσ' στὴν ἀνήσυχη ψυχὴ μου·
ἢ ἴσως σὰν ἕνα φῶς ποὺ θαμπώνει
κατεβασμένο ἀπ' τὸ μεγάλο σου θερινὸ οὐρανὸ
μέσ' στὰ πληγωμένα μου μάτια;

Τυλιγμένους μέσα σου, μέσ' στὴν καρδιά
ἀνάμεσα στὴ σκέψη καὶ στ' ὄνειρο εἶδα νὰ
τρέχουν

μυθικὲς θάλασσες, μαγεμένα τοπεῖα,
οἱ μυθικὲς πράξεις τῶν ἡρώων σου,
οἱ ἀρχαῖες παραδόσεις τοῦ λαοῦ σου,
οἱ κολῶνες τῶν δωρικῶν σου ναῶν,
τὰ βᾶθρα τῶν ἐλληνικῶν θεάτρων,
ὁ χρυσὸς τῶν βυζαντινῶν μωσαϊκῶν,
οἱ γυμνοὶ μαυριτανικοὶ θόλοι,
οἱ ἄγγελοι τῶν μπαρῶκ ἐκκλησιῶν
ποὺ μοῦ χάρισαν τὴν αἴσθησι
μᾶς ἀθάνατης ζωῆς.

Τὸ ἀνθρώπινο βῆμα μου ἀγρίξε, μόνο

αὐτὸ τὸ ἀρχαῖο κι' ἀγαπητὸ νησί στοὺς θεοὺς,
ποὺ μέσα του χαραχτήκαν μέσ' στὸ χρόνο
τὰ βαθεῖα ἀδύακτα τοῦ πολιτισμοῦ
ὅπου ἀνθίζαν ἀνάμεσ' ἀπ' τὶς κίτρολεμονιὲς
οἱ ἐλιές τῶν ἀπαλῶν λόφων,
οἱ προτεταμένοι πευκῶνες πρὸς τὴ θάλασσα
κι' οἱ φραγκοσυκιὲς τῶν ξηρῶν δρόμων,
ὅπου τὰ ἴχνη τῶν φοίνικων
συγγέονται μ' ἐκεῖνα τῶν ἐλλήνων καὶ τῶν
ρωμαίων·

ὅπου οἱ ἀραβικὲς μυῖγες
ἔκαμαν τὸ μπαρόκο,
ὅπου οἱ νορμανδοὶ βασιλεῖς κομοῦνται
κοντὰ στοὺς πολεμιστὲς τοῦ Ἰσλάμ:
κι' ἡ γλυκεῖα χριστιανὴ παιδοῦλα
δώρησε τὴ ζωὴ της στὸ σαρακηνὸ
παλλημάρι π' ἀγάπησε.

Αὐτὴ εἶναι ἡ γῆ τοῦ ἔρωτα καὶ τοῦ θανάτου,
δρμητικὴ καὶ πρωτόγονη, φτωχία
καὶ γενναιοδωρὴ ὅπως ὁ λαὸς της.
Ἄνοιχτὴ σὰν ἕνα πλοῖο πάνω στὴ θάλασσα,
ἀπλωμένο μέσ' τὸν ἀέρα φτερό τοῦ πουλιοῦ,
ποὺ ἐξουσιάζεται ἀπ' τὸν ἥλιο σὰ μὰ θεά,

Σικελία, παραμένεις ἕνας μῦθος καὶ τώρα
ποὺ εἶμαι μακριὰ μοῦ φαίνεται
σὰ νὰ σ' εἶδα μονάχα μέσ' στ' ὄνειρο.

Μετ.: ΦΟΙΒΟΣ ΔΕΛΦΗΣ

Η ΤΑΦΙΚΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΗΣ ΠΥΡΑΜΙΔΑΣ ΚΙ' Η ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ

(γύρω από ένα ταξίδι)

Τὸ περασμένο Πάσχα σὰν βρέθηκα στὴν Αἴγυπτο κι εἶδα τὶς Πυραμίδες, κατάλαβα πόσο ἡ γνώση μου κι ἡ φαντασία μου γι' αὐτὲς μ' εἶχαν γελάσει: ὁ ὄγκος τους, τὸ ὕψος τους καταπλησσει καὶ τὸν πιὸ τολμηρὸ ὄνειρευτὴ καὶ τὸν πιὸ καλὸ ὑπολογιστὴ.

Οἱ Πυραμίδες τῆς Γκίζας, μὲ τὴ Σφίγγα ἀνάμεσά τους, εἶναι δίπλα στὸ Κάιρο. Στιμένες στὴν ἀρχὴ τῆς ἐρήμου εἶναι μιὰ φανακτὴ ἀντίθεση κι ἄρμονία συγχρόνως στὸ τοπίο τοῦ Νείλου. Ἀντίθεση γιὰ τὴν συνύπαρξη, γιὰ τὴν γειτνίαση καλύτερα, τῆς πιὸ εὐφορῆς πεδιάδας στὸν κόσμο, μὰ καὶ τῆς πιὸ στεπιδώδους γῆς. Τὸ ποτάμι κυλάει τὴ ζωὴ. Τὸ νερὸ τοῦ ἀποδιώχνει μακριὰ τὸν κίτρινο σπόρο τοῦ θανάτου, τῆς ἐρήμου. Καὶ σὰν δὲν μπορεῖ νὰ σκαρφιάσει στὸ ὕψωμα τῆς Γκίζας, πὸν βρίσκονται οἱ πυραμίδες, ὁ θάνατος — ἔρημος θριαμβευτικὰ ἀρχίζει. Εἶναι μιὰ ἀντίθεση τοῦ πράσινου καὶ τῆς ἄχλως, ἐρημικῆς γῆς, ἀντίθεση δυνατὴ σὰν τὴν ἀντίθεση τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου.

Ἀντίθεση κι ἄρμονία, συνταίριασμα. Πραγματικὰ ὑπάρχει ἄρμονικὴ, συμμετρικὴ σχέση μεταξὺ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ τοπίου καὶ τῆς ὄγκωδους ἀρχιτεκτονικῆς τῶν πυραμίδων, τῆς Σφίγγας, τῶν ἄλλων ὑπερφυσικῶν ἀγαλμάτων τοῦ Φαραῶ, τῶν θεοράτων κίονων τοῦ Καρνάκ στὸ Λούξορ.

Στὴ πλατιὰ πεδιάδα πὸν προφοδοτεῖ μοναδικὰ ὁ Νεῖλος, στὴ γόνιμη χώρα τῆς λαμπερῆς γῆς, ἐκεῖ στὴν ἀπεραντωσύνῃ τῆς γόνιμης πεδιάδας ἢ τῆς ἐρήμου, ἐκεῖ πὸν δὲν ὑψώνονται λόφοι, λοφίσκοι, παιγνιδιάρικα χαμηλὰ βουνά, ταιριάζει ὁ ὄγκος τῆς πυραμίδας. Ὑπάρχει κάποια συμμετρία μὲ τὸ τοπίο. Φαντασθῆτε μιὰ πυραμίδα στὴ Δῆλο, στὴν Ἀθήνα...

Βασικὰ στοιχεῖα τῆς ἀρχιτεκτονικῆς εἶναι ἡ ὕλη, ὁ χώρος καὶ τὸ φῶς. Ὁ χώρος ἐδῶ στὴν Αἴγυπτο εὐνοεῖ τὴν ὑπαρξὴ τῶν πελωρίων αὐτῶν μνημείων. Ἡ γραμμὴ τῆς ἑλληνικῆς φύσεως εἶναι ἀπλὴ, λιτὴ καὶ δὲν ἀνέχεται τὸ ὄγκωδες, τὸ γεωμετρικὸ μεγαθέριο, τὸ δαδαιλῶδες.

Ἡ πυραμίδα ταιριάζει στὸν Αἰγυπτιακὸ χῶρο. Μοιάζει σὶς διαστάσεις μὲ τὴν πλατιὰ γῆ, μὲ τὸ φαρδὸ ποτάμι. Ἡ σκληρότητά της μοιάζει μὲ τὴ σκληρότητα τῶν γρανιτένιων βουνῶν. Ἴσως ὁ χώρος νὰ εἶναι κύριος ὑπόλογος

τῆς τέχνης. Ἐδῶ στὴν Αἴγυπτο τόσο ὁ φυσικὸς, ὅσο κι ὁ ψυχικὸς χώρος τῶν Αἰγυπτίων ἐγίνε ὁ δημιουργὸς τῶν ὑπερφυσικῶν ἀγαλμάτων τῆς ὑπερογκῆς γενικὰ ἀρχιτεκτονικῆς.

Οἱ ναοί, οἱ θεοὶ στὴν Ἑλλάδα εἶναι συμμετρικοὶ μὲ τὶς διαστάσεις τῆς ἑλληνικῆς φύσης, τῶν ἑλληνικῶν γραμμῶν. Τὸ ἴδιο καὶ στὴν Αἴγυπτο. Οἱ γραμμὲς τῶν πυραμίδων εἶναι ἀσπληρὲς — σὰν τὴ βασανισμένη μορφή τοῦ τότε καὶ τώρα φελάχου — μεγάλες σὰν τὸ μέγεθος τοῦ Νείλου.

Τὸ φῶς τῆς χώρας εἶναι δυνατὸ, ἀποκαλυπτικὸ. Εὐτυχῶς δὲν ἔχει τίποτε νὰ ἀποκαλύψῃ στὴ σκέπη ἐπιφάνεια τῶν πυραμίδων, οὔτε μπορεῖ νὰ ἐνοχλήσῃ τὴ θανατερὴ ἐσωτερικὴ τῆς ἡσυχία.

Δίπλα στὴ Σφίγγα δεσπόζουν οἱ τρεῖς πυραμίδες ἡ πιὸ μεγάλη τοῦ Χέοπα, ἔπειτα τοῦ Χεφρήνου κι ἡ μικρότερη τοῦ ἄτυχου καὶ καλοῦ Μυκερίνου. Ὁ Ἡρόδοτος μᾶς λέει, στὴν «Ἐυτέρπη», πολλὰ καὶ χαριτωμένα γι' αὐτὲς καὶ τοὺς Φαραῶ τους. Μὲ δυνατὲς περιγραφὲς μᾶς δίνει ὅλη τὴν ἀθλιότητα καὶ τοὺς κόπους τοῦ λαοῦ πὸν τὶς ἔκτισε, καθὼς καὶ τὶς διαστάσεις, τὶς παραδόσεις κι ἱστορίες τους.

Οἱ πυραμίδες τῆς Γκίζας εἶναι ἡ πιὸ τέλεια ἐξέλιξη τῆς Αἰγυπτιακῆς οἰκοδομικῆς. Δὲν μᾶς δίνουν μόνο τὴν οἰκοδομικὴ ἱκανότητα τῶν Αἰγυπτίων, ἀλλὰ καὶ μιὰ ἰδέα γιὰ τὴν κοινωνικὴ διάρθρωση τῆς τότε ἐποχῆς. Ἡ κοινωνικὴ ζωὴ ἔμοιαζε μὲ τὴν πυραμίδα: Κάτω στὴ βάση οἱ δοῦλοι, γιὰ νὰ κρατοῦν τὸ ἀσῆκωτό τους βάρος, πὸν πάνω οἱ ἀγρότες κι οἱ τεχνίτες, κι ὕστερα οἱ μορφωμένοι γιατροί, δικηγόροι, πὸν πάνω οἱ ἱερεῖς καὶ στὴν κορφή οἱ Φαραῶ.

Ἐκεῖνο ὅμως πὸν ξεχώριζε ὑπογραμμίζον εἶναι ἡ ἀντίληψη, ἡ μελέτη τοῦ θανάτου. Κύριο μέλημα τοῦ Φαραῶ ἦταν νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴ νεκρικὴ του κατοικία. Τὸ πνεῦμα ἢ «δεύτερο αὐλο σῶμα» ὅπως τὸ λεγαν ἦταν ἐνδεχόμενον νὰ ἐπιστρέψῃ μετὰ τὸν θάνατο στὸ σῶμα, πὸν φρόντιζαν νὰ διατηροῦν μὲ τὴν ταρίχευση.

Ἡ ἀντίληψη αὐτὴ δημιούργησε ὄχι μόνο τὴν ταφικὴ ἀρχιτεκτονικὴ, ἀλλὰ καὶ τὴν γλυπτικὴ καὶ τὴν ζωγραφικὴ. Χάρης σ' αὐτὴ τὴ μελέτη τοῦ θανάτου ἔχουμε σήμερα τὰ καταπληκτικὰ εἰδήματα τοῦ τάφου τοῦ Τουταγχαμών, μὰ καὶ ἄλλα ἀριστουργηματικὰ ἀντικείμενα, πὸν χρησιμοποιοῦσαν οἱ πλούσιοι κι οἱ βασιλιάδες στὸ

μοναδικό μουσείο του Καΐρου.

‘Ο σκεπτικισμός του λαού αυτού φαίνεται όχι μόνο στην αρχιτεκτονική, αλλά και τη φιλολογία του. ‘Η ποίηση στρέφεται γύρω από το θάνατο και τη μελλοντική της ψυχής ζωή. ‘Εχουμε διάφανη τη σαιξπηρία σκεπτικότητα «νά ζή καρείς ή νά μή ζή».

Σ’ ένα ποίημα ο κουρασμένος άνθρωπος εκθέτοντας την άθλιότητα και τα βάσανα της ζωής προσπαθεί νά πείση την ψυχή νά τον βοηθήση νά φθάση στον άλλο κόσμο.

‘Η ιδέα του θανάτου πλανιόταν στην Αίγυπτο. Θά πήτε και της άθανασίας. Μά τί σημασία έχει ή άθανασία όταν αυτός ο νεκροπολιτισμός άρνείται τη χαρά της ζωής.

Διερωτιόμουν περιδιάβαζοντας τις πυραμίδες, καταβαίνοντας στους βαθείς τάφους των Φαραώ στην «κοιλιά των βασιλέων», γιατί ήταν επίκεντρο το θέμα του θανάτου στην Αίγυπτο. ‘Απ’ τον φόβο της ερήμου πού καραδοκούσε πίσω από τις πλούσιες φοινικίες; Μά ο Νείλος γεμάτος δύναμη και ζωή σκορπούσε μακρυνά το άμμουδερό σπέρμα του θανάτου. Δέν δικαιώνει το θάνατο γιατί είναι ο ίδιος ζωή.

Τί είναι τότε; Κάνανε μεταφυσική; Φιλοσοφική θεωρήτηση της ζωής; ‘Αρνητική θεώρηση της ζωής θά την έλεγα. Γιατί μεταφυσική έκαναν κι οί ‘Ελληνες. ‘Αγγιζαν την ουσία του Πνεύματος, βρήκαν τον Νού. Μά απ’ την άλλη χείρνονταν το σώμα, τη ζωή έτούτη. Ξεγύμνωνον το σώμα όχι γιά νά το βαλσαμώσουν, αλλά νά το θουτήξουν στο λάδι, νά το δώσουν στον ήλιο, στον άέρα των γυμναστηρίων. Το παίδευαν στη δράση, στη κίνηση.

Στην Αίγυπτο ο όγκος των πυραμίδων, ή βαριά τους σκιά άπομονώνουν τη ζωή. Τα σκοταδερά διαμερίσματα είναι ο ίδιος ο θάνατος.

Και ξανά άναρωτιόμουν τί νά ‘ταν εκείνο πού γέννησε τόσο πεισματικά το θάνατο, τον πόθο άν θέλετε της άθανασίας; ‘Ο τρόμος της γύρω ερήμου; ‘Η κτυπημένη πένθιμη χαράδρα των τάφων των βασιλέων από το θανατερό, το φονικό του ήλιου βίτσισμα;

Τά βάσανα ενός καταδυναστευομένου από τυραννική Φαραώ λαού; Διάβασα σε μιά πινακίδα στο Μουσείο του Καΐρου γιά κάποιον νεκρό πού έλεγε πώς ήταν περήφανος πού δέν μαστιγώθηκε από δικαστή.

‘Ομως ή μελέτη του θανάτου ήταν και των δυνατών μέλημα, των Φαραώ. Στά γλέντια τους, λέει ο ‘Ηρόδοτός μας, μόλις τέλειωνε το δείπνο, έφερναν όλόγυρα ένα έξλινο όμοιαμα νεκρού μέσα στο φέρετρο, σκαλισμένο, ζωγραφισμένο σαν άληθινό. Δείχνοντάς το έλεγαν στον συνδαιτημόνα: «Αυτόν πρώτα κοίτα κι ύστερα νά πίνης και νά γλεντάς, γιατί κι εσύ

έτσι θά γίνης σαν πεθάνης». ‘Αθελα ο νους μου πάει στα ‘Ομηρικά γλέντια πού όταν:

... από φαγή κι από ποτό σαν φράνθηκε
ή καρδιά τους,
..... τα τραγούδια
και το χορό, χαρίσματα του τραπεζιού σαν
πού ‘ναι
λαμπρή κιθάρα ο κήρυκας παράδωκε στα
χέρια του Φημίου.....

Κι άλλου στο παλάτι του ‘Αλκίνου, στο γλέντι γιά χάρη του φιλοξενημένου ‘Οδυσσέα:

Γέμισαν όλες οί αίθουσες, οί αυλές και τα
παλάτια
από άνδρες πού μαζώχτηκαν, γέροι και
νοι περίσσιοι.
Δώδεκα άρνιά τους έσφαξε ο ‘Αλκίνος,
όχτώ χοίρους
άσπρόδοντους και βόδια δυο λοξόποδα
τους κόβει,
πού τά ‘γδαραν και τά ‘σφαξαν και στρώ-
σαν τραπέζια.
Φέρνει κι ο Κράχτης τον καλό τραγουδι-
στή μαζί του.

Ζωντανή ή ιδέα του θανάτου κι ή δουλειά, νά τί ήταν ή Αίγυπτος. Χαρά της ζωής και παιγνίδι, άγώνες, αισιόδοξη φιλοσοφική διάθεση, νά τί ήταν ή ‘Ελλάδα.

Κλαίει κι οδύρεται γιά το χαμό του ο ‘Ελληνας, χαιρέται ο Αίγύπτιος.

‘Όταν ο ‘Οδυσσέας συνάντησε τον ‘Αχιλλέα στον ‘Αδη κι έπεσε στο σφάλμα νά τον μακαρίση, πού πέθανε και γλύτωσε απ’ τα βάσανα της ζωής, ο ‘Αχιλλέας του άποκρίθηκε:

‘Ακου, ‘Οδυσσέα τρανέ: το θάνατο νά
στέρω μη γυρεύεις!
σκλάβος ξωμάχος κάλλιο νά ‘μωνα και νά
μοχθώ όλη μέρα
σε άφέντη πού ‘χασε τον κληρο του κι είναι
το βίος του λίγο,
παρά μαθές σε όλους τους άψυχους νε-
κρούς νά βασιλεύω.

Σ’ ένα βιβλίο νεκρού στην Αίγυπτο διαβάζουμε: «Δόξα σε σένα, μεγάλε θεέ! έρχομαι κοντά σου γιά νά άπολαύσω τη θέα της τελειότητάς σου...»

‘Ο θάνατος, ή άκνησία του είναι σε συμφωνία με την άκνησία των μεγάλων έργων τέχνης στην Αίγυπτο. Πρώτος γι’ αυτήν την άκνησία και το άμετάβλητο της Αιγυπτιακής τέχνης μάς μίλησε ο Πλάτων. Στο β’ βιβλίο των Νόμων μιλάει γι’ αυτήν την άκνησία: «Στην Αίγυπτο όλες οί μορφές είναι άμετάκλητα καθ-

ορισμένες και τὰ πρότυπά τους εἶναι ἐκτεθειμένα στοὺς ναοὺς. Δὲν ἐπιτρέπεται σὲ κανένα ζωγράφου ἢ ἄλλον πού χρησιμοποιεῖ σχήματα, νὰ καινοτομεῖ, νὰ φτιάχνει κάτι καινούριο ἔξω ἀπὸ τὰ καθορισμένα σχήματα. Καὶ σήμερα ἀκόμα ἐπικρατεῖ ὁ ἴδιος νόμος καὶ στὴ τέχνη καὶ τὴ μουσική. Τὰ ἔργα τῆς τέχνης ὡς τὰ σήμερα, φτιάχνονται μὲ τὴ μορφή πού εἶχαν πρὶν ἀπὸ 10 χιλιάδες χρόνια».

Γιὰ τὸ στατικό τῆς Αἰγυπτιακῆς τέχνης ἐφταιγε τὸ ἱερατεῖο, πού ἔθετε φραγμοὺς στὴ ζωὴ καὶ στὴ τέχνη. Ἡ τέχνη τῆς Αἰγύπτου εἶναι στατική, ὅπως καὶ τοῦ Βυζαντίου. Οἱ 19 ἐνθρονισμένοι ἀνδριάντες τοῦ Χερσῆνου στὸ Μουσείο τοῦ Καΐρου, σμιλευμένοι σὲ σκληρὴ ὕλη

ὅπως ὁ γρανίτης, ὁ διορίτης κ.ἄ. δείχνουν ἓνα Φαραῶ ἥρωο, ἀκίνητο, χωρὶς πάθη καὶ ἐφήμερες ἐννοίες, νὰ ἀντιμετωπίζῃ τὴν αἰωνιότητα σταθερὰ καὶ μεγαλόπρεπα.

Σήμερα, φυσικά, ὁ Μωσαμβανισμὸς ἔχει ἀλλάξει τελείως τὴν μορφή καὶ τὴν οὐσία τῆς αἰγυπτιακῆς τέχνης. Ἐξείνιο πού δὲν ἀλλάξε τὴν Αἴγυπτο εἶναι ἡ ζωὴ πού κυλάει δίπλα στὸ Νεῖλο, γεωργική, ἥσυχη, φαραωνική ἐδῶ καὶ αἰῶνες ἢ ἴδια μὲ μιά στατικότητα πού ὑπογραμμίζουν οἱ πυραμίδες καὶ ἡ ἄλλη ὀγκώδης ἀρχιτεκτονική καὶ γλυπτική τῆς θαυμάσιας αὐτῆς χώρας.

ΜΑΡΙΑ ΠΑΤΤΙΧΗ

VITTORIO VICARI

ΑΘΗΝΑ

(Ἄπ' τὸ μπαλκόνι τοῦ ποιητῆ Φοῖβου Δέλφου στὸ Ψυχικό)

Ἄν γυρνῶ στὴ μαύρη ἄκρη τοῦ κόσμου
μὲ παίρνει ἡ ἀγωνία καὶ μὲ τρώγει τὸ σαράκι,
ἡ ἀπέραντη ἀγάπη τοῦ ὀδοιπόρου.
Ὅμως ἡ ἄγρια ψυχὴ πού ξεκουράζεται
ἀπ' τὸ πέταγμα τοῦ νυχτερινοῦ πουλιοῦ
πού καταδικάστηκε σ' ἐρείπια ἀπ' τὶς θύελλες
εἶναι ἐδῶ πού ἀναπαύεται στὸ μπαλκόνι σου ἡ καρδιά.
Στὴν πανσέληνο κρύβεται ἡ πολιτεία
οἱ μύριες φλέβες πού τῆς δίνουν ζωὴ
κι' ἡ Ἀθήνα δείχνει ἀμίλητη
τὰ ἐκπληχτα μάτια τῆς ἀπ' τ' ἀτέλειωτα φῶτα,
ὄραιο καὶ γαλήνιο τὸ πρόσωπο τοῦ βωμοῦ
πού τὴν περιβάλλει ἀπέραντος γιὰ τοὺς θριάμβους.
Μόνη, μητρική, μᾶς κρατῆναι τὸ κακὸ
μὲ τὴν ἀναπνοή τῆς, ἀπ' τὴ μεγαλόπρεπη ἀττική.
Νά, τὸ φτερό τῶν φῶτων ἀδερφέ
νά, ἡ Ἀθήνα ντυμένη μὲ πετράδια,
Μαντόννα, εἰδωλολάτρισα ὁμορφιά.
Σπαματῶ τὸ ταξίδι, στέκω, σ' ἀκούω...
Πάνω στὸ μπαλκόνι σου τελειώνει ἡ θύελλα
ἀπ' ὄλους τοὺς ἄνεμους κι' ἡ ὀρητική ψυχὴ μου
λυτρώνεται ἀπ' τὸν τίμιο λόγο σου.

Μετ.: ΦΟΙΒΟΣ ΔΕΛΦΗΣ

Ἀθήνα 18.7.1967 (ἀνέκδοτο)

Ο ΙΤΑΛΙΚΟΣ ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ

(έκδοση SCHEIWILLER, Μιλάνο)

Για τους Κυπρίους, η ποίηση είναι παράδοση που φτάνει ως τον βασιλιά Κινύρα, που τον αναφέρει ο Όμηρος στην ένδεκάτη Ραψωδία της 'Ιλιάδας και που γι' αυτόν γράφει ο Πίνδαρος «ὁ χρυσοχαίτα προφρόνως ἐφίλησ' Ἀπόλλων». 'Ο Ἀλκαίος μιλεί για τὸ μέτρο «κύπρον» καὶ ὁ Ἰππώναξ για τὸ μέτρο «ἡμίκυπρον» — τῆς λυρικής ποίησης τῆς Κύπρου — που πὰ χρησιμοποιούσαν στην ἀρχαιότητα.

Στὴν ἀνθση τῆς ποίησης στὴν Κύπρο συντέλεσαν πολὺ οἱ Μουσικοὶ Ἀγῶνες — οἱ ποιητικοὶ διαγωνισμοὶ — πρὸς τιμὴν τῆς Ἀφροδίτης στὴν Πάφο, ὅπου βρισκόνταν τὸ περίφημο Ἴερό αὐτῆς τῆς θεότητας, καθὼς ἐπίσης καὶ οἱ γιορτὲς πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀδωνίδος στὴν Ἀμαθοῦντα.

'Ο ἀρχαιότερος Κύπριος ποιητὴς, που ἡ παράδοση ἔσωσε μερικοὺς στίχους του, εἶναι ὁ Εὔκλος, τῶν μυθικῶν προομηρικῶν χρόνων. Μεγάλῃ σημασίᾳ εἶχαν τὰ περίφημα Κύπρια Ἔπη τοῦ ποιητῆ Στασίνου, που — σύμφωνα με τὸ θρύλο — εἶχε γυναίκα του τὴν κόρη τοῦ Ὀμήρου, Ἀλκινόη.

Στὴ βυζαντινὴ ἐποχὴ ἔχουμε τοὺς Ὕμνους τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Κύπρος εἶναι ἀπὸ τίς πρώτες χῶρες που ἀσπάστηκε τὸ χριστιανισμό, δώδεκα χρόνια ὕστερα ἀπὸ τὴ Σπαύρωση τοῦ Κυρίου Ἡμῶν. Δίπλα στοὺς Ὕμνους τῆς Ἐκκλησίας εἶναι τὰ ὀνομαστὰ Δημοτικὰ Τραγούδια, που ἀρχίζουν ἀπὸ τὸν ὄγδοο αἰ. μ.Χ. γὰ νὰ συνεχιστοῦν καὶ ὕστερα ἀπὸ τὴ μοιραία χρονολογία τοῦ 1192, ὅταν ἀρχίσανε οἱ διάφοροι ξενικοὶ ζυγοί, ὁ ἕνας ὕστερα ἀπ' τὸν ἄλλον, ὡς τίς μέρες μας.

'Ὅπως κατὰ τὴν ἀρχαιότητα καὶ τὸν μεσαίωνα, ἔτσι καὶ σήμερα ἡ ποίηση τῆς Κύπρου ἀποτελεῖ μέρος τῆς ποίησης τῆς Ἑλλάδας. Ἡ πνευματικὴ Κύπρος ὀφείλει πολλὰ σ' ἕνα λογοτεχνικὸ περιοδικὸ τῆς Λευκωσίας, τὰ «Κυπριακὰ Γράμματα», που γιὰ μιὰ εἰσοσεία ἦταν ὁ πυρήνας γύρω ἀπὸ τὸν ὁποῖον εἶχαν μαζεῖται ὅλοι οἱ Κύπριοι διανοούμενοι. Τὸ περιοδικὸ αὐτὸ, που εἶχε ἰδρυθεῖ ἀπὸ τρεῖς φίλους, τὸν Κώστα Προυσῆ, τὸν Ἀντώνη Ἰντιάνο καὶ τὸ Νίκο Κρανιδιώτη — που ἦταν καὶ ὁ τελευταῖος διευθυντὴς του — ἔχει τιμηθεῖ με τὸ βραβεῖο πῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, τὴν πρὸ ὑψηλὴ διάκριση γιὰ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα, καὶ ἔζησε δίχως διακοπὴ ἀπὸ τὸ 1934 ὡς τὸ 1956, ὅταν οἱ Ἀγγλοὶ συλλάβανε τὸν διευθυντὴ του κατὰ τὴν πρώτη φάση τοῦ ἀγῶνα τῆς Κύπρου γιὰ τὴν ἀνεξαρτησία τῆς. Ὅσοι, ἕνας ὄμιλος λογοτεχνῶν μέσα ἀπὸ τὰ «Κυπριακὰ Γράμματα», ἰδρυσε ἕνα καινούριο περιοδικό, τὴν «Πνευματικὴ Κύπρος», που κυκλοφορεῖ κανονικὰ ἀπὸ ἕξι χρόνια μιὰ φορὰ τὸν μῆνα καὶ ψυχὴ⁴ του εἶναι ὁ ποιητὴς Κύπρος Χρυσάνθης· ἐνῶ μερικοὶ ἄλλοι νέοι μαζεύονταν γύρω ἀπὸ ἕνα ἄλλο περιοδικό, τὰ «Κυπριακὰ Χρονικά».

Οἱ Κύπριοι ποιητὲς εἶναι πολλοὶ καὶ ἀνήκουν σὲ διάφορες τεχνοτροπίες. Ἡ πρὸ σημαντικὴ φωνὴ στὸ διάστημα τοῦ μεσοπόλεμου εἶναι ἡ φωνὴ τοῦ Γλαύκου Ἀλιθέρη, που τὸν χάσαμε τελευταία. Ὁ ποιητὴς αὐτὸς πῆρε ἕνα μονοπάτι λεύτερο, μένοντας πάντα στὰ πλαίσια τοῦ καλύτερου ἐρημητισμοῦ. Σήμερα, ἀνάμεσα στοὺς νέους, ὁ Σωφρονίου — που σ' αὐτὸν φαίνεται ἡ γόνιμη ἐπίδραση τοῦ Καβάφη — παρουσιάζει μιὰ ποίηση ἰδεῶν ἐκφρασμένων με κριτήρια μοντέρνα· καὶ καθὼς ἡ ποίηση αὐτὴ ἀπευθύνεται πρὸς τὴν σκέψη παρὰ στὴν καρδιά, οἱ συγγραφήσεις, ὅπου τίς συναντᾶμε, εἶναι σπάνιες καὶ γι' αὐτὸ πρὸ σοβαρῆς — ὅπως παρατηρεῖ ἕνας Κύπριος κριτικὸς.

Ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς τοὺς δυὸ πόλους, ἕνας ὀλόκληρος κόσμος ποιητῶν κινεῖται με ἀπεραντή ποικιλία: ἀπὸ τὸν μικρὸ σαρκασμὸ τοῦ Τεύκρου Ἀνθία, στὴν εὐτυχημένη ἔμπνευση τοῦ Ἄντη Περγάνη· ἀπὸ τὸν Γεώργιο Μαρκίδη, τοῦ ὁποῖου προπόντων τὰ ἐπιγραμματικὰ ποιήματα ἔχουν μιὰ κομψότητα κλασσικὴ, στὴν ποίηση τοῦ Ἀντώνη Ἰντιάνου με τὰ δραματικὰ τῆς στοιχεῖα, καὶ τοῦ Ζήνωνα Ρωσσίδη, που ἀνήκει στὴν «εὐρωπαϊκὴ» σχολή· ἀπὸ

τὴν ἐλεγειακὴν ποίησιν τοῦ Ξάνθου Λυσιώτη, στὴ μουσικὴν ποίησιν τοῦ Πυθαγόρα Δρουσιώτη ἀπὸ τὸ ἔργον τοῦ Κύπρου Χρυσάνθη, ποὺ ἀντλεῖ τὴν ἔμπνευσή του ἀπὸ τὴν παράδοσιν τὴν κλασικὴν, τὴ βυζαντινὴν, τὴ νεοελληνικὴν, στοὺς γεμάτους εὐγένεια καὶ συναισθηματισμὸν στίχους τοῦ Νίκου Κραυιδιώτη ἀπὸ τὴ φωνὴν τοῦ Μάνου Κράλη, ποὺ κάνει τὴν ψυχὴν νὰ δονεῖται σὰν μουσικὸ ὄργανον, στὰ σπάνια ποιήματα τοῦ Ἄνδρέα Ἰωάννου, ποὺ γευτονεύει πότερον μὲ τοὺς ἀγγλοσάξωνες ἀπ' τὸν ἀνατολίτικον μυστικισμόν, ποὺ ἐκφράζεται μὲ πρότον εὐρωπαϊκόν, τοῦ Παύλου Κριναίου, στὰ ποιήματα τοῦ Ζήνωνος Ἐδσταθίου, ποὺ εἶναι ἀπὸ αἶμα καὶ ὄνειρον, καὶ σὲ κείνα τὰ ἄλλα, τὰ νευρώδη καὶ παλλόμενα τοῦ Παντελεῆ Μηχανικοῦ ἀπ' τὴν μελαγχολίαν τῆς Ἀγγῆς Σακκαλῆ, καὶ ἀπὸ τὴν ποίησιν ἰδεῶν — καὶ ὁμῶς ὄλον ζέστα καὶ ἀνθρώπιαν — τοῦ Νίκου Βραχίμη, στὴ βαθειὰ καὶ γεμάτη χάρι ποίησιν τοῦ Κώστα Μόντη, καὶ μιᾶς ἀτέλειωτης σειρᾶς ἀπὸ νέους.

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ ΔΑΛΜΑΤΗ

G. APOLLINAIRE

ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ ΑΡΡΩΣΤΟ

Φθινόπωρον ἄρρωστο καὶ λατρεμένον
Θά πεθαίνεις ὅταν ἡ καταγίδια φυσήσῃ στὴ
ροδωνιά

“Ὅταν θὰ χιονίσει στὰ περιβόλια.

Φτωχὸ φθινόπωρον
Μὲς στὸν πλοῦτον καὶ σὶ ἄσπρα πεθαίνεις
Μὲ χιόνια καὶ ὄμμα φροῦτα
Στὸ βάθος τ' οὐρανοῦ
Ἄψηλά τὰ γερόνια πετᾶνε
Πάνω σὲ τρελλὰς νεραϊδοῦλες μὲ πράσινα
μαλλιά καὶ νάνους
Ποῦ ποτὲ δὲν ἀγάπησαν
Σὲ μακρονὰ μέρη

Τὰ ἐλάφια φωνάζουν
“ὦ! Πόσον ἀγαπῶ φθινόπωρον πόσον ἀγαπῶ
τὸν θρόνον σου
Τὰ φροῦτα ποὺ πέφτουσι χωρὶς νὰ τὰ κόβουν
“Ὁ ἀγέρας καὶ τὸ δάσος ποὺ κλαίει
“Ὅλα τὰ δάκρυά τους τὸ φθινόπωρον φύλλον
τὸ φύλλον

Τὰ φύλλα ποὺ πατοῦνε
“Ἐνα τραῖνον
Ποῦ τρέχει
“Ἡ ζωὴ
Φεύγει
Κυλᾶ.

Μετ.: ΜΙΜΗ Κ. ΙΑΚΩΒΙΔΗ

MURIEL RUKEYSER

ΤΟ ΠΟΙΗΜΑ ΣΑ ΜΑΣΚΑ :

Ο Ρ Φ Ε Α Σ

“Ὅταν γιὰ τίς γυναῖκες ἔγραψα μὲ τοὺς χοροὺς καὶ τίς ἀκολασίες τους,
τίς κυνηγήτρεις τοῦ Θεοῦ μὲς τὰ ἔργα πάνω στὸ βουνόν, μὲς τὰ τραγοῦδια
ἦταν μὰ μάσκα· καὶ ὅταν ἔγραψα γιὰ τὸ Θεὸ
τεμαχισμένον, ἐξόριστον ἀπ' τὸν ἑαυτὸν του, τὴ ζωὴν του, τὴν ἀγάπην ποὺ μὲ
τ' ἄσμα χάθηκε,
ἦταν γιὰ μένα, τὸν ξεσκισμένον, ἀνίκανον γιὰ νὰ μιᾶ, γιὰ τὸν ἐξόριστον ἑαυτὸν μου.

Μῆτε βουνόν, μῆτε θεὸς ὑπάρχει, καὶ ὅ,τι ὑπάρχει ἔνα ἡ μνήμη
τῆς ξεσκισμένης μου ζωῆς, διάπλατα σκισμένη μὲς τὸν ὕπνον τοῦ ἑαυτοῦ μου
τὸ ἀπελευθερωμένον βρέφος δίπλα μου στὴ μέση τῶν γιαιτρῶν, καὶ ἡ λέξις
τῆς σωτηρίας ἀπ' τὰ μεγάλα μάτια.

“Ὅχι πιά μάσκες! ὄχι πιά μυθολογίες!

Τώρα ὁ Θεὸς τὸ χέρι του σηκώνει πρώτην του φορᾶν,
καὶ ἐνώνουνται βαθειὰ μου τὰ κομμάτια
μὲ τὴ δικὴν τους μουσικὴν.

Μετ.: ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

SIMONE WEIL

Η ΑΛΗΘΕΙΑ

(ἀπόσπασμα)

Ἡ ἀνάγκη γι' ἀλήθεια εἶναι ἰερότερη ἀπὸ ὅποιαδήποτε ἄλλη. Πουθενὰ ὅμως δὲν γίνεται μνεῖα αὐτῆς. Φοβάται κανεὶς νὰ διαβάσῃ ὅταν ἀντελήφθῃ τὴν ποσότητα καὶ τὸ μέγεθος τῶν ὑλικῶν ψευδῶν ποῦ ἐκτίθενται χωρὶς ντροπὴ ἀκόμα καὶ στὰ βιβλία τῶν πρὸ διασῆμων συγγραφέων. Διαβάσει τότε σὰ νὰ ἔπινε ἀπὸ τὸ νερὸ ἐνὸς ἀμφίβολου πηγαδιοῦ.

Ἐπάρχουν ἄνθρωποι ποὺ ἐργάζονται ὀκτὼ ὥρες ἡμερησίως καὶ κάνουν τὴν μεγάλη προσπάθεια νὰ διαβάσουν τὸ βράδυ γιὰ νὰ μορφωθοῦν. Δὲν μποροῦν νὰ ἐπιδοθοῦν σὲ ἐξακριβώσεις μέσα στὶς μεγάλες βιβλιοθήκες. Πιστεῖουν τὸ βιβλίον κατὰ λέξη. Δὲν ἔχουμε τὸ δικαίωμα νὰ τοὺς δίνουμε νὰ τρῶνε ψεῦδη. Τί ἔννοια ἔχει νὰ ἰσχυρίζομαστε ὅτι οἱ συγγραφεῖς εἶναι ἀξιόπιστοι; Αὐτοὶ δὲν ἐργάζονται ὀκτὼ ὥρες ἡμερησίως σωματικῶς. Ἡ κοινωνία τοὺς τρέφει γιὰ νὰ εὐκαιροῦν καὶ νὰ κάνουν τὸν κόπον ν' ἀποφεύγουν τὸ λάθος.

Εἶναι αἰσχρὸν ν' ἀνέχεται κανεὶς τὴν ὑπαρξὴ ἐφημερίδων γιὰ τὶς ὁποῖες ὅλος ὁ κόσμος ξέρει ὅτι κανένας συνεργάτης δὲν θὰ μποροῦσε νὰ παραμείνῃ κοντὰ τοὺς ἀν δὲν συγκατετίθετο κάποτε ν' ἀλλοιώσῃ συνειδητὰ τὴν ἀλήθεια.

Τὸ κοινὸν εἶναι δύσπιστον ὡς πρὸς τὶς ἐφημερίδες ἀλλὰ ἡ δυσπιστία του δὲν τὸ προστατεύει. Γνωρίζοντας ὅτι μιὰ ἐφημερίδα περιέχει ἀλήθειες καὶ ψέμματα, κατανέμει τὶς εἰδήσεις στὶς δυὸ αὐτὲς στήλες, ἀλλὰ στὴν τύχη, σύμφωνα μὲ τὶς προτιμήσεις του. Ἔτσι ἀφίνεται στὴν πλάνη.

Ὅλος ὁ κόσμος ξέρει ὅτι ὅταν ἡ δημοσιογραφία συγγέται μὲ τὴν ὀργάνωση τοῦ ψέματος, ἀποτελεῖ ἕνα ἔγκλημα. Ἀλλὰ πιστεύει ὅτι εἶναι ἕνα ἔγκλημα ἀτιμώρητο. Τί μπορεί νὰ ἐμποδίσῃ νὰ τιμωρηθῇ μιὰ δραστηριότης μιὰ καὶ ἀναγνωρίστῃ ὡς ἐγκληματικὴ; Ἀπὸ ποῦ μπορεί νὰ προέρχεται αὐτὴ ἡ παράξενη ἀντίληψη μὴ τιμωρητέων ἐγκλημάτων; Εἶναι μιὰ τῶν πλέον κτηνωδῶν παραμορφώσεων τοῦ δικαστικοῦ πνεύματος.

Δὲν θάταν καιρὸς νὰ δηλωθῇ ὅτι κάθε εὐδιάκριτο ἔγκλημα εἶναι τιμωρητέον, καὶ ὅτι

ἀπεφασίσθη, δοθείσης εὐκαιρίας, νὰ τιμωροῦνται ὅλα τὰ ἐγκλήματα;

Μερικὰ εὐκόλα μέτρα δημοσίας ὑγιεινότητος θὰ προστάτευαν δολοκλήρον τὸν πληθυσμὸ ἀπὸ τὶς προσβολὲς κατὰ τῆς ἀλήθειας.

Τὸ πρῶτο μέτρο, γι' αὐτὴ τὴν προστασία, θάταν ἡ ἰδρυση εἰδικῶν δικαστηρίων, ὑψηλῶς τιμωμένων, ἀποτελουμένων ἀπὸ δικαστὰς εἰδικῶς ἐπιλεγέντων καὶ ἐκπαιδευθέντων. Θὰ ὄφειλαν νὰ τιμωροῦν διὰ δημοσίας καταδίξις κάθε λάθος ἀποφευκτέον, καὶ θὰ μπορούσαν νὰ ἐπιβάλλουν τὴν φυλακὴ ἢ τὸ κάτεργον εἰς περιπτώσεων συχνῆς ὑποτροπῆς.

Π.χ. ἕνας λάτρης τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδας, διαβάζοντας στὸ τελευταῖον βιβλίον τοῦ Maritain: «οἱ μεγαλύτεροι μελετητὲς τῆς ἀρχαιότητος δὲν σκέφθηκαν νὰ καταδικάσουν τὴν δουλείαν, θὰ προσήγαγε τὸν Maritain ἐνώπιον ἐνὸς ἀπὸ αὐτὰ τὰ δικαστήρια. Θὰ προσεκόμεζε στὸ δικαστήριον τὸ μοναδικὸ σημαντικὸ κείμενον, ποῦ ἔχουμε, περὶ δουλείας, τὸ κείμενον τοῦ Ἀριστοτέλη. Θὰ ἔδινε στοὺς δικαστὰς νὰ διαβάσουν τὴν πρότασιν: «μερικοὶ βεβαιώνουν ὅτι ἡ δουλεία εἶναι ἀπολύτως ἀντίθετη πρὸς τὴν φύσιν καὶ τὴν λογικὴν». Θὰ παρατηροῦσε ὅτι τίποτα δὲν ἐπιτρέπει νὰ ὑποθέσῃ κανεὶς ὅτι αὐτοὶ οἱ μερικοὶ δὲν ἦταν μεταξὺ τῶν μεγαλυτέρων μελετητῶν τῆς ἀρχαιότητος. Τὸ δικαστήριον θὰ ἐπέλητε τὸν Maritain διότι ἐτύπωσε, ἐνῶ τοῦ ἦτο τόσο εὐκόλον ν' ἀποφύγῃ τὸ λάθος, μιαν ψευδῆ δῆλωση ἀποτελοῦσαν, ἔστω κ' ἀκουσίως, μιαν ἀπαίσιαν συκοφαντίαν ἐναντι ἐνὸς ὀλοκλήρου πολιτισμοῦ. Ὅλες οἱ καθημερινές, ἐβδομαδιαίες ἢ ἄλλες ἐφημερίδες, ὅλα τὰ περιοδικὰ καὶ τὸ ραδιόφωνον θὰ ὑποχρεώνοντο νὰ φέρουν εἰς γνῶσιν τοῦ κοινοῦ τὴν ἐπίπληξιν τοῦ δικαστηρίου καὶ, ἐν ἀνάγκῃ, τὴν ἀπάντησιν τοῦ Maritain. Στὴν παρούσα περίπτωσιν δυσκόλως θὰ ὑπῆρχε μιὰ ἀπάντησιν.

Τὸ δεῦτερον μέτρο θάταν ν' ἀπαγορευθῇ τελείως κάθε προπαγάνδα παντὸς εἶδους ἀπὸ ραδιοφώνου ἢ ἀπὸ τοῦ ἡμερησίου τύπου. Δὲν θὰ ἐπέτρεπαν στὰ δυὸ αὐτὰ ὄργανα νὰ χρησιμεύουν σὲ τίποτα ἄλλο παρὰ στὴν μὴ κακόβουλον πληροφῶριαν.

Τὰ δικαστήρια γιὰ τὰ ὁποῖα ἔγινε λόγος θὰ ἐπαγρύπνουν ὥστε οἱ πληροφορίες νὰ μὴ εἶναι κακόβουλες.

Ἄλλὰ ποῖος ἐγγυᾶται τὴν ἀμεροληψία τῶν δικαστῶν; θὰ προτείνῃ κάποιος. Ἡ μόνη ἐγγύηση, ἐκτὸς τῆς πλήρους τῶν ἀνεξαρτησίας, εἶναι νὰ προέρχωνται ἀπὸ κοινωνικὰς σφαιρὰς πολὺ διαφορετικὰς, νὰ εἶναι προικισμένοι μὲ εὐρεία ἐξυπνάδα, σαφῆ καὶ ἀκριβῆ, καὶ νὰ ἔ-

χουν μορφωθῆ σ' ἓνα σχολεῖο πού λαμβάνουν μόρφωση ὄχι δικαστική, ἀλλὰ πρὸ παντός, πνευματώδη καὶ διανοητικὴ ὕστερα. Πρέπει νὰ συνηθίσουν ν' ἀγαποῦν τὴν ἀλήθεια.

Οὐδεμία ὑπάρχει πιθανότης νὰ ικανοποιήσῃ κανεὶς, σ' ἓνα λαό, τὴν ἀνάγκη γι' ἀλήθεια ἂν δὲν μπορεῖ νὰ βρῆ πρὸς τοῦτο ἄνδρες πού ἀγαποῦν τὴν ἀλήθεια.

Μετ.: ΗΒΗ Κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ΤΟ ΝΟΗΜΑ ΤΗΣ ΜΟΝΤΕΡΝΑΣ ΠΟΙΗΣΗΣ

Τὸ νόημα τῆς μοντέρνας ποίησης συνίσταται σπὸ ὅτι ἐκφράζει εἴτε ἐνεργητικὰ εἴτε παθητικὰ μιὰν ἐποχὴ κρίσης τῶν ἀξιών καὶ τοῦ πολιτισμοῦ κ' ἀποτελεῖ σύμμαχο τοῦ ἀνθρώπου στὴν ἀγωνιώδη προσπάθειά του νὰ ξεπεράσῃ αὐτὴ τὴν κρίση.

Γιὰ νὰ ἐξηγηθῆ σαφέστερα θὰ σᾶς ἀναφέρω ὅτι ἡ μοντέρνα ποίηση δὲν προῆλθεν ἀπὸ τὴν κρίση τῶν μορφῶν, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν κατάστασι χάους πού περιῆλθεν ὁ κόσμος ὕστερα ἀπὸ δυὸ καταστρεπτικὸς πολέμους.

Ἡ κρίσις τῶν μορφῶν στὴν ποίηση εἶναι ἐπακόλουθο τῆς κρίσις τῶν ἀξιών τοῦ πολιτισμοῦ καὶ ἡ ἀναζήτησι νέων μορφῶν δὲν εἶναι μόνο γιὰ νὰ ἐκφρασθῆ αὐτὴ ἡ κρίσις τῶν ἀξιών, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ ὑποδηλωθῆ ἓνα νέο περιεχόμενο τῆς ζωῆς, πού κυφορεῖται μέσα στὴν παγκόσμια ἠθικὴ κρίσις.

Ἡ μοντέρνα ποίηση ἀποσπάστηκε μορφολογικὰ ἀπὸ κάθε τι τὸ παραδομένο, γιὰ νὰ δημιουργήσῃ ἓνα νέο πρόσωπο κάτω ἀπὸ ἄλλες προϋποθέσεις κ' αὐτὲς οἱ προϋποθέσεις δὲν εἶναι παρὰ ἡ ἀποκρυστάλλωσι σὲ καινούργιες μορφὲς μιᾶς ἀγωνίας παράλογης, πού ἐπεβλήθη στὸν μεταπολεμικὸ κόσμον. Οἱ μορφὲς τούτες, εἰπώθηκε, πῶς δὲν στηρίζονται στὰ τυπικὰ μέτρα καὶ τοὺς ἐπαναλαμβανόμενους ρυθμοὺς — τυπικὰ στοιχεῖα τοῦ στίχου τῆς παράδοσης — ἀλλὰ κυρίως στὴν πλήρωσι τοῦ ποιητικοῦ λόγου μὲ τὸ λεκτικὸ ὕλικό, πού ἐκφράζει ἀσθηρὰ τὰ πράγματα, χωρὶς νοηματικὸς ἐλιγμούς καὶ διαφορούμενες σημασίες. Τὸ κυριότερον στήριγμα τοῦ φαινομενικὰ ἀρρυθμοῦ στίχου τῆς μοντέρνας ποίησης εἶναι ἀκριβῶς ὁ περιορισμὸς τῆς λέξις σὲ μιὰ ἀσθηρὰ προσδιορισμένη ποιητικὴ σημασία, ἀποφλοιωμένη ἀπὸ πῖς τυχόν παρασημασίες τῆς.

Ἡ συνείδησι τοῦ δυτικοῦ κόσμου φορτισμένη ἀπὸ τὶς ἀστραπὲς τοῦ κινδύνου μέσα στὶς ὁποῖες τὸν ἐνέπλεξαν οἱ πολιτικὲς ἀναστατώσεις τοῦ 20οῦ αἰῶνα, ἐκφράστηκε ὄχι μόνο μὲ τὴν ποίηση, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴ φιλοσοφίαν (Ντίλταϊ, Κίρκεγιωρ, Σάρτρ κλπ.), μὲ τὴ ζωγραφικὴ (Πικάσσο, Καντίνσκυ κλπ.), μὲ τὸ μυθιστόρημα (Προύστ, Κάφκα, Τζέιμς Τζόις, Ρὸμπ Γκριγιέ κλπ.) κ' ἀκόμη μὲ τὴ μουσικὴ καὶ τὶς ἄλλες τέχνες. Τὸ πνεῦμα ὄρθιο ζήτησε τότε μὲ μιὰ παθητικὴ ἀποδοκιμασία, τότε μὲ μιὰ ἐνεργητικὴ ἀντίστασι, εἴτε νὰ ἐκφράσῃ αὐτὴ τὴν παρακμὴ, εἴτε νὰ δραματισθῆ τὴν εἰκόνα ἑνὸς ἄλλου κόσμου, πῶ ἀφτιου, πῶ δλοκληρωμένου, πῶ πέλειου. Ἡ μοντέρνα ποίηση δὲν εἶναι μιὰ ἐκφρασι στὸ κενό, εἶναι ὅμως ἡ ἐκφρασι τοῦ κενοῦ αὐτοῦ τοῦ κόσμου. Τὸ σύνολο τῶν μοντέρνων ποιητῶν ἐγκατέλειψε τὴν κενολόγαν ἐκφρασι τῶν ὑποκειμενικῶν του βιωμάτων γιὰ νὰ προσχωρήσῃ στὴν ἀντικειμενικὴ ἐκφρασι τῶν παθῶν δλοκλήρου τοῦ κόσμου, πού σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ τὴ γενικὴ εὐδαιμονία, στέκεται ἐνωμένος καὶ ἀδιάσπαστος.

Τὸ νόημα τῆς μοντέρνας ποίησης βρῖσκεται ἐνωματωμένο μὲ τὸ νόημα τῆς ὑπαρξις καὶ τὴν ἐκφράζει σὲ ὅ,τι λογικὸ ἢ παράλογο ἔχει, τείνει δὲ νὰ ἐρμηνεύσῃ τὰ πράγματα ἔτσι, ὥστε ν' ἀποδείξῃ τὸ ἀντικειμενικὸ κάλλος τῆς ζωῆς.

ΚΡΙΤΩΝ ΑΘΑΝΑΣΟΥΛΗΣ

Π Ρ Ω Ϊ Ν Ο

(ἀφήγηση)

Τὸ στρώμα ἦταν βρεμένο. Ἦρθε τὸ μικρὸ στὰ σκοτεινά, κουλουρώθηκε δίπλα μου (τὸ χρυσό μου) καὶ μόλις ἔφεξε... κατοήρησε.

—Στὸ διάολο, ἢ ἄλλη παντούφλα ποῦ εἶναι;

—Κάτω ἀπ' τὸ κομὸ, ἀπαντᾷ ὁ μεγάλος γυῖος ποῦ ἔμπαινε νυσταγμένος καὶ ζητοῦσε μιὰ ἄλλη γωνιὰ στὸ κρεβάτι.

—Μμ! ποῖος ἔπλασε τίς παντούφλες;

Τὸ μικρὸ ἀναστενάξε. Μισογύρισε, μισοσηκώθηκε. Πέταξε τὸ βρεμένο του βρακάκι καὶ ξανακοιμήθηκε τίσιδο.

Ὁ μεγαλύτερος κουλουρώθηκε στ' ἄλλο πλευρό.

Ἡ πιτζάμα ἦτανε μούσκεμα. Ἄλλαξα. Φόρεσα μιὰ φανέλλα μὲ κοντὰ μανίκια.

«Τὸ αὐτοκίνητο τῶν σκουπιδιῶν. Τί βάσανα ὁ ἦχος του. Ἄ! παίρνουν τὴ σιδερένια βαρέλλα μὲ τὰ σκουπίδια. Μὲ τὸ φτυαρί θὰ σπρώξουν τὰ σκορπισμένα χᾶμο σκουπίδια; Χθὲς βράδν ἄκουσα θόρυβο μεταλλικό. Ρίξανε τὰ σκυλλὰ τὴ βαρέλλα (ἐπισπισμός τετραπόδων)».

Ἔνοιωσα φαγοῦρα στὴ μασχάλη. Τὸ ἰδρωμένο καλοκαιράκι σὲ ταράζει. Προπαντὸς ἢ ὑγρασία.

«Στὸ καλὸ ὁ γάιδαρος τῶν γαϊδαρῶν. Πρωί-πρωί φωνάζει μὲ τὴ γυναῖκα του».

Τὸ αὐτὶ μου ξεχώρισε ἀντίκρου τὸ καθγαδάκι, τὸ πρῶνὸ ρόφημα τῆς γειτονιάς.

—Θὰ σοῦ ἀνοίξω τὸ κεφάλι.

—Δοκίμασε παλληκαρά μου.

—Τί θὰ φοβηθῶ τὸ σὶ σου; Τοὺς γάιδαρους μὲ περικεφαλαία;

—Ἔσένα τὸ σὶ σου εἶναι πρίγκηπες; Ἡ ξαδέερφου σου ἀκόμα...

—Τὴν ξαδέερφου μου...!

Κι' ἀρχίζει τὸ ξυλαρίδι.

Κλείω τὸ παράθυρο γιατί φυσάει. Μ' ἐνοχλεῖ ὅταν στεγνώνει ὁ ἰδρωτάς.

Τὸ σαποῦνι εἶναι στρογγύλο, χρῶμα κανελλί.

«Γιατὶ στρογγύλο;» ἀναρωτιέμαι. «Τ' ἄλλα εἶναι πλακωτά. Τοῦτο; Τὸ ἄλλο παρέκει εἶναι πράσινο μὲ ὄραα μυρωδιά. Ἀκαθόριστη».

Νίβομαι.

Ἄχι θὰ ξυριστῶ πρῶτα.

Καλύτερα νὰ ξεπλύνω λιγάκι τὸ πρόσωπο.

Ξενυστάζω, φεύγουν τ' ἄλατα καὶ ξυρίζομαι καλύτερα».

«Νὰ σοῦ πετύχη πεθερά. Ἡ παρακάτω ποῦ δὲν ἐννοοῦσε ὁ γαμπρός νὰ πλησιάξῃ τὴν κόρη. Αὐτὴ στὸ μέσον. Φύλακας ἄγγελος καὶ μυροδιά τῆς κλιμακτηριακῆς περιόδου. Ἔβλεπε ἄντρα καὶ καρδάμωνε (καὶ οἱ τρίχες στὸ πηγούνι τῆς καρδάμωναν ἀπὸ παράξενο σύγκρου).

—Πετσέττα. Τὴν πετσέττα μου. Ποῖος τὴν ἔριξε χᾶμο;

—Πᾶρε καθαρή ἀπὸ τὴ δεύτερη ντουλάπα.

—Ποιά δεύτερη;

—Ἐκείνη ποῦ εἶναι οἱ ἄλλες πετσέττες.

Πήγαινα κι' ἔσταζε τὸ νερὸ στὸ διάδρομο.

«Τὴν κατασπίδα τὴν πάτησα χθὲς βράδν. Ἄφησε ἓνα κρότο στὸ σπᾶσιμο τραγικό. Γιὰ μένα ἦταν ἐπινίμιος ἕμνος. Τράκ! Τώρα τὴν συγροῖζον τὰ μυρομήγια. Κάτι μικρὸ-μικρὸ ἀδηφάγα μυρομήγια σὰν τίς μικρές μας ἔγνοιες ποῦ ἐτομαῖζον τὴν ἀρτηριοσκλήρωση, τοῖλάχιστο στὴ στεφανιαία ἀρτηρία τῆς καρδίας. Νὰ! κουβαλᾶνε τὸ ἓνα τῆς φτερό. Γιατὶ τὸ παρομοιάζω μὲ φτερόνα πεσμένου ἀεροπλάνου; Ἄγοράσανε μερικοὶ κάτι τέτοια πολεμικὰ ὑπολείμματα καὶ κάνανε τὴν τύχη τους. Ἄφου ἓνας ἀγόρασε μονοπωλιακὰ τὰ βαρέλια τοῦ πετρελαίου σὲ ὅλη τὴ λυθικὴ ἔρημο. Καὶ κέρδισε λεφτά. Μάλιστα, κύριέ μου. Λεφτὰ ἀπὸ τὸ πολεμικὸ σκουπιδιario».

Γύρισα μὲ τὴν πετσέττα στὸ μᾶνιο.

«Διάολε στάζει ἢ βροῦση πάλιν; Γιαπωνέζικο μαρτύριο ν' ἀκουῖς τὸ τικ-τάκ τῆς βροῦσης ὅλο βράδν. Μῆτε ἢ πασιφλορίνη, μῆτε τὸ λουμιναλ σὲ σόζουν».

Τὴ σφίγγω. Τὸ χαβὰ τῆς. Στάζει.

—Ἐφημερίδες... ἀκούεται ἀπὸ τὸ δρόμο. Καὶ σούρσιμο ποδηλάτου.

—Ὁ ἐφημεριδοπώλης;

—Ναί!

—Πλήρωσε τὸ μῆνα.

Πληρώνεις τὸ ἄγκος. Διαβάξεις τὴν εἰδηση καὶ πληγώνεσαι. Διαβάξεις τὴ διαφήμιση καὶ ξαλίξεσαι. Διαβάξεις τὰ κοινωνικὰ καὶ συλλυπᾶσαι. Βλέπεις τίς φωτογραφίες καί... ἔξαοτᾶται. Διαολίξεσαι γὰρ τοὺς πολιτικούς, λυπᾶσαι γὰρ τίς πλημμύρες καί...

«Γιατί γεμίσανε μισόγυμνες τις εφημερίδες; Γιατί τόσο «σέξ». Έχεις την εντύπωση πώς όλος ο κόσμος απ' τὸ πρωτὸ ὄς τὸ βράδυ χρειάζεται λίγο ...«στρίπ-τίζ» γιὰ ν' ἀνταποκριθῆ στὰ ἐρωτικά του καθήκοντα».

Μούφυγε μὰ παντούφλα. Τὰ πλακάκια εἶχανε λίγη δροσιά. Ἔσκυφα τὸ βλέμμα καὶ τὰ εἶδα. Γέλασα. Εἶναι διάστιχτα πλακάκια.

«Θυμῆμαι:

Ἦταν Λαμπρή. Ὁραία μέρα ἀπριλιάτικη χαρὰ Θεοῦ. Τὸ συγγενολοῖ ἀπόφαγε κι' οἱ ἄντρες σκορπίσανε στὰ καφενεῖα. Οἱ γυναῖκες τακτοποιούσανε τὸ νοικοκυριὸ στὴν κουζίνα. Ἡ ἐκατόχρονη γιαγιά κι' ἐγὼ καθόμαστε στὴ βεράντα σιωπηλοί.

Μιά στιγμή σηκώνεται ἡ γιαγιά.

—Πᾶμε μέσα, γινέ μου, καὶ ψιχαλίζει.

—Ψιχαλίζει; τὴ ρωτῶ.

—Ναί! Νὰ κοίταξε τις στάλες τῆς βροχῆς.

Καὶ μοῦ ἔδειξε στὰ πλακάκια τῆς βεράντας τις μαῦρες κοκκίδες τους.

Κι' ἦταν γύρω χαρὰ Θεοῦ ἀπριλιάτικη.»

Θεέ μου, ἡ ἀφέλεια τῶν γερόντων!

Τέλος πάντων ἄρχισα νὰ ντύνομαι. Ντύνεσαι τὸ καλοκαιράκι; Ἄπλως ρίχνεις κάτω ἀπάνω σου γιὰ λόγους στοιχειώδους εὐπρεπειᾶς. Μονάχα νὰ σκεφτῆς τί γίνεται στις παραλίες ἀποφύγετε νὰ μιλάς γιὰ ρούχα καὶ ντυσίματα.

Κουδοῦν.

«Ποιὸς χευσόστομος πρωτὶ-πρωτὶ μᾶς κατέβηκε ἀπόσκλητα; Εἶναι ἄνθρωποι πὸν βασανίζονται ἀπὸ τὴν ἀϋπνία καὶ ξυπνᾶνε ἀπ' τις

τρεις τὰ χαράματα. Καὶ θαρροῦν πὸς ὅλος ὁ κόσμος ξεπόρτισε πρωτὶ-πρωτὶ γιὰ... δουλειές, Στὴ Λευκωσία; Μπᾶς κι' ἔχει ζῶα νὰ τὰ ταῖση καὶ νὰ ποτίση ὁ πρωτευουσιάνος;»

—Ποιὸς εἶναι;

—Ἔχεις τηγάνια γιὰ νὰ γανώσουμε;

—Ἐ ἄμε στὸ καλὸ σας πρωτὶ-ξημέρωμα.

Κι' ὁμως οἱ ἄνθρωποι κοιτᾶνε νὰ ἐξασφαλίσουν τὸν ἐπιούσιο. Γιατὶ τοὺς διαλοστέλλω, ἂν ὄχι μὲ τὰ λόγια, ὀπωσδήποτε μὲ τὴ διάθεσή μου;

Ἔφαγα ὅ,τι βοήθα πρόχειρο στὸ τραπέζι. Ὁ βίος συντόμεψε πολὺ, ἔστω κι' ἂν ζοῦμε τριπλάσια χρόνια ἀπὸ τὴν πὸ παλιὰ γενιά. Συντόμεψε καὶ μόλις τελειώσεις τὴ δουλειά σου δὲν ξέρεις πὸς νὰ σκοτώσης τὸ ὑπόλειμμα τῆς ἡμέρας σου. Ἄλλὰ τώρα τὸ πρωῖνὸ προέχει στὴ σκέψη καὶ στὴν κίνησή σου.

—Τί θὰ φᾶμε; ἀκούεις τὸν προάγγελο τῆς καθημερινῆς παραγγελίας.

—Αὐτὴ τὴ στιγμή δὲν πεινώ. Πὸς θὲς νὰ ξέρω;

—Μιά ἰδέα τέλος πάντων ζητῶ.

—Ἀφοῦ δὲν ἔχω προτιμήσεις, προπαντὸς ἅμα δὲν πεινώ!

Ἄποδεσμεῖομαι καὶ ξεκινῶ γιὰ τὴ δουλειά μου.

Ἄν αὐτὴ ἡ καθημερινὴ ἐπανάληψη δὲν εἶναι τραγωδία παρακαλῶ γράψετε ἐσεῖς μιά ἄλλη διήγηση μὲ καλὸ σκελετό, στέρεο καὶ καλά ντυμένο.

ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

ΜΙΑ ΠΡΟΣΔΟΚΙΑ ΕΝΔΙΑΜΕΣΑ ΣΤΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ

Γῆ τοῦ Αὐγούστου,

τί προσδοκοῦν

τὰ πυρωμένα σου χεῖλη;

Ὁ ἥλιος δὲν ὑπόσχεται

καμμιά μεταβολή.

νὰ σὲ χορτάση λείε μὲ ξέστη καὶ φῶς

στὴν ἀκμὴ τῆς κυριαρχίας του...

Τὸ καρκινικό συναφάκι,

προδιαγράφει σὰν ἀπάντηση

τὸν νόστο τῶν χειλέων.

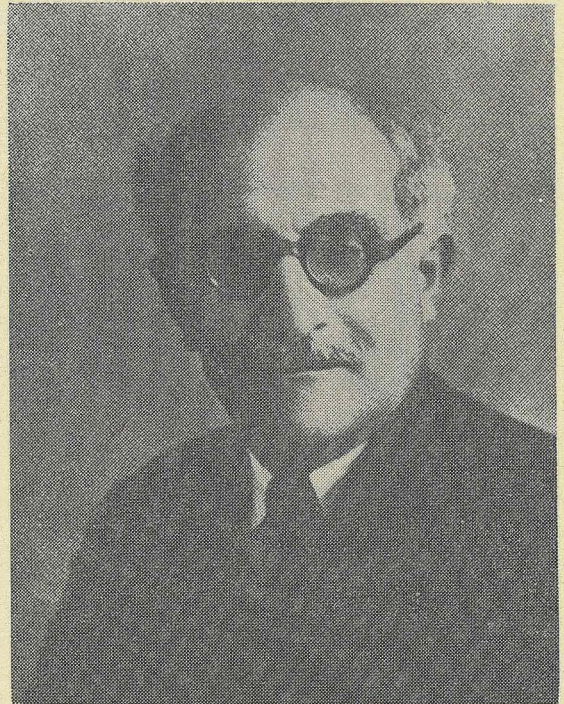
Προβάλλει δικαιωματικά

τὴν μικρὴ ἀποδέσμευση τοῦ καλοκαιριοῦ

τὴν Μεγάλῃ προσδοκία!

ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΑΥΡΟΜΑΤΗΣ

Η ΕΘΝΙΚΗ ΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΑΡΚΙΔΗ

Τὸ νὰ ζήση κανεὶς 85 ἐτῶν ἔντιμο βίο εἶναι ἡ ἀραιὰ ζωὴ σ' ὅλη τῆς τὴν πληρότητα· ἀλλὰ τὸ νὰ ζήση 60 χρόνια μὴν ἰδέα καὶ ν' ἀγωνίζεται ἀσταμάτητα γι' αὐτὴ χωρὶς ἀμφιταλαντεύσεις, χωρὶς δισταγμοὺς καὶ χωρὶς ὑποχωρήσεις εἶναι ἀξιοθαύμαστο. Ὁ Γεώργιος Μαρκίδης ἔχει ἐπιτύχει καὶ τὰ δύο. Ἡ 85χρονη ζωὴ του εἶναι πάλλευκη καὶ ἡ ἐπιμονὴ μὲ τὴν ὁποία ἀγωνίστηκε γιὰ τὴν Ἑνωτικὴ Ἰδέα ἀπαράμιλλη. Νέος ἀκόμη, εἶχε πάρει τὴ γενναία ἀπόφαση νὰ διαθέσῃ ὅλες του τὶς δυνάμεις στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν Ἑνωσὴ τῆς Κύπρου μὲ τὴ Μητέρα Ἑλλάδα καὶ τὴν ἀπόφασή του αὐτὴ πῦρ δὲν τὴ σπύλωσε μὲ μικροχάρους ὑπολογισμοὺς ἢ συμφεροντολογικοὺς συμβιβασμοὺς. Εὑρίσκει πολὺ φυσικὸ τὸ νὰ προχωρήσῃ τὸν εὐθὺ δρόμο τῆς εὐκρίνειας καὶ ποτὲ νὰ μὴ ἐπιζητῇ παρεκκλίσεις στὴ γωνία πλεύσεως ποὺ προκαθορίσει ὁ Κυπριακὸς λαὸς ὡς ὅλον καὶ ἀπεδέχθῃ αὐτὸς ὡς πνευματικὸς ἄνθρωπος, ἀπ' τὸν ὁποῖο ὁ λαὸς περιέμενε ἐνθάρρυνση καὶ καθοδήγηση.

Ὁ Μαρκίδης δὲν πρὸδωσε τὶς παραδόσεις τῆς οἰκογενείας του. Γεννημένος στὶς 10 Ἀπριλίου 1882 ἀπὸ ἔντιμο μεγαλέμπορο τῆς Λευκωσίας, τὸν Ἀθανάσιο Μαρκίδη, καὶ μητέρα ποὺ καταγόταν ἀπ' τὴν πατριαρχικὴ οἰκογένεια Οἰκονομίδη, ποὺ συγγένευε στενά μὲ τὸν Ἀρχιεπίσκοπο Χρῦσανθο καὶ ποῦχε νὰ δείξει σοφοὺς γόνους, ὡς τὸν Ἰωάννη Οἰκονομίδη, ποὺ λογαριάζοταν ὡς ὁ σοφώτερος Ἕλληνας μετὰ τὸν Κοραῖ καὶ ποὺ ὁ Θερεσιανὸς τὸν ἀνόμαζε «ἥρωα τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων», ἔταξε σύμβολό του τὴν τιμὴ καὶ σύντροφο τῆς ζωῆς του τὴ σοφία. Ἀφοῦ σπούδασε τὰ νομικὰ στὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, ἀπ' ὅπου ἀνακηρύχθηκε διδάκτωρ τὸ 1908, πῆγε κατόπι στὸ Παρίσι καὶ στὴ Γενεύη, ὅπου παρακολούθησε πολιτικὰ ἐπιστῆμες. Ἀπὸ φοιτητῆς ἄρχισε τὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν πνευματικὴ ἀναγέννηση τοῦ τόπου ὡς μέλος, ἀπ' τὰ πρῶτα, τοῦ σωματείου «Ἐθνικὴ Γλῶσσα» τὰ χρόνια 1904—1905. Κι ἀπὸ φοιτητῆς ἐπίσης μπῆκε στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν Ἑνωσὴ τῆς Κύπρου μὲ τὴν Ἑλλάδα μὲ ἄρθρα του στὴν «Ἐλευθερία» τοῦ γίγαγτα τῆς Κυπριακῆς δημοσιογραφίας ἀείμνηστον Δημοσθένη Σταυρινίδη, ἀπ' τὸ πρῶτο τῆς κιόλα φύλλο, τὸ 1906, καὶ τὴν ἑνωτικὴ ἀρθρο-

γραφία του συνέχισε γιά ἐξήντα χρόνια μέ θαυμαστή συνέπεια καί σ' ἄλλες ἐφημερίδες καί περιοδικά, ἀντιτασσόμενος στίς πολιτικές ἐλευθερίες, γιὰ τίς θεωροῦσε σάν ἀποδοχή παράτασης τῆς δουλείας.

Δέν θά περιμένετε, βέβαια, ν' ἀσχοληθῶ λεπτομερῶς μέ τίς ἑκατοντάδες τῶν ἄρθρων τοῦ Γεωργίου Μαρκίδη. Θά θυμῆσω ὅμως ἕνα τῆς 6/19 Ἰουνίου 1909, ἀπ' ἀφορμή τήν ἀντίδραση τῶν τουρκικῶν μελῶν τῆς τότε Κυπριακῆς Βουλῆς σέ μιὰ ἐνωτική παράγραφο τῆς ἀντιφώνησης στό λόγο τοῦ Μ. Ἀρμωστή. Ἐγράφε τότε ὁ Μαρκίδης: «Ἄν κατοικήσουν τήν Κύπρον μονάχα πέτρες, κόρακες καί κουκουβάγιες κι ἂν ἡ ὄχρᾶ κ' ἐτερόφωτη σελήνη θά δίδη ποτέ στόν ἥλιον τὸ φῶς, τότε μονάχα θά μπορούσε κανεὶς νὰ φαντασθῆ πῶς ἡ ἡμ-σέληνος θά ξανακυματίσῃ κυρίαρχος στήν Ἑλληνικήν Μεγαλόνησον» καί ὑπογράμμισε πῶς ὀπωσδήποτε «μιά μέρα ἢ Ἐνωσις θά γίνη». Ἐπογράμμισε πού τὴν ἔκανε κι ὁ σημερινὸς Ἐθνάρχης μας μέ τίς δηλώσεις του πῶς θά γίνη ὀλοκαύτωμα ἡ Κύπρος, ἀλλὰ δέν θά ὑποχωρήσουμε στίς ἐξωφρενικὲς τουρκικὲς ἀπαιτήσεις.

Τὸ 1926 ὑποδεχόμενος σάν Δήμαρχος Λευκωσίας ὁ Γεώργιος Μαρκίδης στό σιδηροδρομικὸ σταθμὸ τὸ νέο Κυβερνήτη Σέρ Ρόναλντ Στόρς, διαρμήνευσε τοὺς ἐθνικοὺς πόθους καί τὰ αἰσθήματα τοῦ Ἑλληνικοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ καί ὑπόμνησε σ' αὐτόν τὰ σοφὰ λόγια τοῦ Ἐμίλ Μπερζερά, ὅτι «ἡ Ἱστορία κρατοῦσα τὰς πινακίδας τῆς ἴσταται οὐχὶ εἰς τὴν θύραν δι' ἧς εἰσερχόμεθα, ἀλλὰ εἰς τὴν θύραν δι' ἧς ἐξερχόμεθα» καί διευτύπωσε τὴν ἐλπίδα ὅτι ὁ νέος Κυβερνήτης θά δικαίωνε τὴν ἀγαθώτατή του φήμη πού προέτρεξε τοῦ ἐρχομοῦ του.

Τὸν ἐπόμενο χρόνο ἐπισκεπτόταν τὴν Κύπρο ὁ Ἴταλὸς Διοικητὴς τῆς σιλάδας τότε Δωδεκανήσου Μάριο Λάγκο κι ὁ Μαρκίδης σέ ἀνοικτὴ ἐπιστολὴ του πού δημοσιεύθηκε στήν «Ἐλευθερία» ὑπογράμμισε πῶς ἡ συνειδηση τῶν Δωδεκανησίων θά μείνῃ καθαρῶς Ἑλληνική καί καλοῦσε τὸν Μάριο Λάγκο «ἂν δέν εὐδοκῆσῃ νὰ ὑπενθυμίσῃ εἰς τὴν Κυβέρνησιν τῆς Ρώμης τὴν ἰερότητα ὑποχρεώσεων καί συνθηκῶν καί συστήσῃ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλληνικῆς Δωδεκανήσου... νὰ συστήσῃ τοὐλάχιστον διακυβέρνησιν φιλελευθέραν μέχρις ὅτου ἔλθῃ τοῦ χρόνου τὸ πλήρωμα διὰ τὴν πραγμάτωσιν τῶν Δωδεκανησιακῶν ἐθνικῶν ὀνείρων καί παλμῶν».

Καί στήν Ἑλληνικὴ παιδεία τῆς Κύπρου ὁ Μαρκίδης πρόσφερε ὑπηρεσίες σάν πρόεδρος τοῦ Διδασκαλικοῦ Συνδέσμου, σάν μέλος πῆς Σχολικῆς Ἐφορείας Λευκωσίας καί γιὰ δέκα ὀλόκληρα χρόνια, τοῦ Κεντρικοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου. Ἡ ἐθνικὴ του δράση ὅμως δέν σταματᾷ ὡς ἐδῶ. Σάν πρόεδρος τῆς «Ἀγάπης τοῦ Λαοῦ», μετὰ τὴν ἐξορία τοῦ Νικολάου Καταλάνου, ἀπ' τὸ 1921 ὡς στὰ γεγονότα τοῦ 1931 πού κλείστηκε τὸ σωματεῖο ἀπ' τὴν ἀποικιακὴ Κυβέρνηση, συνέχισε τὸν ἐθνικὸ φρονηματισμὸ τοῦ λαοῦ μας. Ἐπίσης, ἦταν μέλος τοῦ Ἐθνικοῦ Συμβουλίου καί κατόπι τοῦ Συμβουλίου Ἐθναρχίας ἀπ' τὴν ἰδρυση ὡς στὴ διάλυσή τους καί φίλος στενὸς τοῦ ἀείμνηστου Μητροπολίτη Κιτίου Νικοδήμου Μυλωνᾶ, μέ τὸν ὁποῖο συνεργαζόταν στενὰ κ' εἶχε μυστικὲς συσκέψεις περὶν ἀπ' τὰ γεγονότα τοῦ 1931 κι αὐτὸ συνετέλεσε, κοντὰ στὴν ἄλλη ἐθνικὴ του δράση, στὸν ἐντοπισμὸ του στήν Περιστερόνα τῆς Πάφου. Τὸ σκληρὸ αὐτὸ ἐντοπισμὸ, μακριὰ ἀπ' τὸ σπίτι του καί τὴ βιβλιοθήκη του, τὰ δυὸ πὺ ἀγαπητὰ του πράγματα μετὰ τὴν Ἑλλάδα, ὁ Μαρκίδης δπόμεινε μέ καρτερία καί ἀξιοπρέπεια. Μοῦ γράφε σέ μιὰ ἐπιστολὴ του τῆς 20ῆς Ὀκτωβρίου 1934, ἀνάμεσα σέ πολλὰ ἄλλα καί τὰ ἑξῆς: «Τ' Ἀθηναϊκὰ βιβλία τοῦ χρόνου τούτου δέν τὰ διάβασα. Καί μπορῶ νὰ σοῦ πῶ πῶς, ἀπὸ τίς τόσες ἐδῶ ἐλλείψεις, εἶναι σχεδὸν ἡ μόνη πὸν μέ στενοχωρεῖ. Ὅλες τίς ἄλλες διαφορὲς καί σοβαρὲς ἐλλείψεις καί ταλαιπωρίες ἐδῶ πάνω τίς ἀντικρίζω ἀτάραχα καί φιλοσοφικά. Κι εἶναι τόσες καί τόσες, εἴτε ὅσον ἀφορᾷ τὴν τροφή, εἴτε ὅσον ἀφορᾷ ἕνα ἀνεκτὸ ἐπιτέλους οἶκημα, εἴτε ὅσον ἀφορᾷ τόσα καί τόσα ἄλλα πράγματα. Καί τὸ πὺ λιτὸ ὅμως γεῦμα θαρρῶ πῶς ἀμιλλᾶται πρὸς τὰ παρομοιώδη καί πλούσια γεύματα πὺ ἔδιδεν ὁ Λούκιος Βιτέλλις, καί ἀπὸ τὰ ὁποῖα δέν ἔλειπαν οὔτε ἡπατὰ φασσιανῶν, οὔτε γλῶσσες ἀηδονῶν, οὔτε ἐντόθια μυραινῶν. Καί θά μπορούσα εὐκολὰ νὰ προσαρμωθῶ πρὸς τὰ σχετικὰ διατάγματα Καρόλου τοῦ Θ' καί Φιλίππου τοῦ Ὁραίου. Ἐν γένει τόσα πράγματα λείπουν ἐδῶ, πὺ θά μπορούσε νὰ νομίσῃ κανένας πῶς καί τὸ πὺ ἀπλό, πὺ θᾶρ-

χετο να καλήνη μιὰ ἔλλειψη, εἰσέρχεται στὴ δικαιοδοσία τῆς πολυτελείας καὶ στὰ σύνορα τοῦ περιττοῦ. Ἐνα πράγμα εἶναι βέβαιο πὼς δὲν μᾶς λείπει: ἡ ἀγάπη τῶν καλῶν αὐτῶν χωρικῶν».

Ὁ Γεώργιος Μαρκίδης ὁ ἠθικὸς καὶ ἔντιμος πολιτευτὴς, ἔτρεφε ἀηδία πρὸς τοὺς δημοκόπους ποῦ παράσερναν τοὺς ἀφελεῖς, εἶχε ὅμως ἐμπιστοσύνη πρὸς τὸ λαό, ποῦ ὅσο κι ἂν προσωρινὰ μοροῦσε νὰ ξεγελαστῆ, στὸ τέλος πλήρωνε τοὺς δημαγωγοὺς μὲ τὸ νόμισμα ποῦ τοὺς ἄξιζε. Στὶς ἐπιστολὲς ποῦ ἀνταλλάσσαμε, καὶ ποῦ ἦταν μακρότατες, συζητούσαμε πρόσωπα, πράγματα καὶ καταστάσεις κοινωνικὲς ἢ πολιτικὲς. Καὶ εἶναι πολὺ ἀποκαλυπτικὲς τῶν πολιτικῶν του πεποιθήσεων οἱ ἐπιστολὲς του. Σ' ἓνα γράμμα του, τῆς 20ῆς Δεκεμβρίου 1934, μοῦλεγε: «Ἄν, χάρις στὴν ἀμβλυπία τοῦ κόσμου, ἔχη πέραση προσωρινὰ ἐκεῖνος ποῦ δὲν ἔχει κανένα προσόν, καμμιά ἀξία, ὁ δημοκόπος, ὁ ἐπιτήδειος, ὁ θορυβῶν τενεκεὺς ἢ ἐκεῖνος ποῦ ἔχει ἴσως ἀπαρηνηθῆ κάθε ἠθικῆ, οὐσιαστικὰ θάνα πάντα αὐτὸς ἓνα μηδενικό. Εἶτε πρωθυπουργὸς εἶναι, εἶτε ὑπουργός, εἶτε συγγραφέας, εἶτε καλλιτέχνης κλπ. Κεῖνοι ποῦ ἀποτελοῦν τὴν ὑγεία καὶ τὴν ῥώμη τῶν κοινωνιῶν καὶ τῶν λαῶν, μοντζώνουν τὸ ἀξιοθρήνητο ράκος, ποῦ ἔχει τὴν τέτοια ἐχτίμηση τῶν πολλῶν. Κ' ἡ ὁποία ἐχτίμησις ὑπὸ τέτοιες συνθήκες θυμίζει ἴσως τὴ συρροή τῶν σπουργιῶν στὴν κοπριά. Ἡ ἀθανασία τῶν ἀνθρώπων, ποῦ δὲν ἔχουν ἀξία καὶ τιμῶνται ἀπὸ τοὺς πολλοὺς... καὶ στὴν ὁποία ἠλιθίως πιστεύουν, δὲν εἶναι παρὰ μιὰ σαπουνόφουσκα κομμική... Ἡ μοῖρα τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν εἶναι νάνα θνησιγενεῖς. Τὸ γεγονός ὅτι ἔρχεται πάντως, εἶτε γρήγορα εἶτε ἀργά, ὁ χρόνος νὰ κἀνη τὸ καθῆκον του ἀμείλιχτος καὶ συντριπτικὸς — εἶτε ὡς ἱστορία εἶτε ὡς μετάνοια τῶν λαῶν — εἶναι ἡ ὀρασιότερη χειρονομία μέσα στὴν ἀνορθογραφία αὐτῆ τῆς ζωῆς...» Λοιπόν, ὅσοι γνώρισαν τὸν Μαρκίδη ὁμολογοῦν ὅτι ἦταν ὁ πολιτευτὴς ποῦ ποτὲ δὲ δέχτηκε νὰ γίνῃ δημοκόπος, ποτὲ δὲν δέχτηκε νὰ ἐκμεταλλευθῆ τοὺς ἀνίδεους, ποτὲ δὲν σκέφτηκε ν' ἀπαρηνηθῆ τὴν ἠθικὴ γιὰ νὰ ἐπιβληθῆ στὸν πολιτικὸ στίβο.

Ἔδωσα, ὅσο μοροῦσα πὸ σύντομα, μιὰ σκιαγραφία τοῦ ἀνθρώπου, ποῦ τιμᾶμε σήμερα καὶ ποῦ, ἂν κρῖνη ἀπ' αὐτῆ τὴ συγκέντρωση, ἀπ' τὴν ὁποία δὲν λείπουν οἱ ἄποικοι τῆς Κυβερνήσεως καὶ οἱ βουλευτές, τιμᾶ ἢ Κύπρος ὀλόκληρη. Ἰδιαιτέρως δὲ τιμητικὴ εἶναι ἡ παρουσία τοῦ ἐμπνευστῆ τοῦ Ἐνωτικῆς μας ἀγώνα Ἐθνάρχου Μακαρίου, ὁ ὁποῖος μαρτυρικὰ σηκώνει στοὺς ὤμους του ὅλο τὸ βάρος τῶν εὐθυνῶν καὶ ἡρωικὰ ἀντιμετωπίζει τὸν ὄγκο τῶν διπλωματικῶν ἐχθροτήτων, καθὼς καὶ ἡ παρουσία τῆς Μητρὸς Πατρίδος διὰ τοῦ Ἐξοχωτάτου Πρέσβεως κ. Μενελάου Ἀλεξανδράκη.

Α. ΠΕΡΝΑΡΗΣ

ΣΤΟ ΦΙΛΟ ΠΟΙΗΤΗ, ΓΙΩΡΓΟ Α. ΜΑΡΚΙΔΗ

Σὲ βρίσκω, κεῖθε-δῶθε, μὲ τὴ σκέψη,
ἀπάνω ἀπὸ τὸ χρόνο, δίχως ἄλλα...
Σωστὸ καὶ νὰ τὸ πεῖ, νὰ τὸ πιστέψει
καθένας, ποῦ σὲ ζεῖ... Ἔτσι μεγάλο —

Ἐχωριστό, παντοῦ, Καλέ, σὲ νοιῶθω.
Τὸ ἔβγα σου φτερό... Σὲ καθετὶ,
Τραγοῦδι ζωντανό, ξυπνὸ τὸν πόθο,
καινούριο, κάθε τόσο, ποῦ κρατεῖ.

ΑΓΗΣ ΒΟΡΕΑΔΗΣ

ΤΟ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΚΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΑΡΚΙΔΗ

Τὸ ἔργο τοῦ Γεωργίου Μαρκίδη εἶναι, ὅπως ξέρετε, ποιητικὸ καὶ πεζογραφικόν. Τὰ ποιήματά του ἔχουν μιὰ τεχνικὴ τελειότητα ἀλλὰ ὁ συγγραφεὺς ὑπάρχει, νομίζω, καλύτερα μέσα στοὺς «Στοχασμοὺς καὶ τὰ Σημειώματά» του. Ἐκεῖ προβάλλει καὶ καθιερώνεται στὴ συνείδηση τοῦ ἀναγνώστη σὰν ποιητῆς. Αὐτὸ θέλω νὰ τονίσω πρῶτο, τὴν ποιητικὴν του σκέψη καὶ τὸ γλυκὸ ρυθμὸ τῶν στοχασμῶν του.

Ἐὰ παραδειγμα, παρμένο ἀπὸ τὸ δεῦτερο τόμο τῶν «Στοχασμῶν καὶ Σημειωμάτων» του, ποὺ ἀναφέρονται «γύρω ἀπὸ τὸ κράτος τῆς Σιωπῆς».

Κι' ἦνε κάποτε οἱ πέπλοι τῆς ἀβροῦ, ἀραχνούφαντοι,
μεταξένιοι καὶ διάφανοι,
κι' ἦνε λευκοὶ σὰ γαμήλιοι πέπλοι,
σὰν κύκνοι σὰν πτίλα λὲς ἀπὸ φτερὰ Χερουβεὶμ,
κι' ἦνε κάποτε μολυβένοι,
καταθλιπτικοὶ καὶ βαριοὶ
κι' ἦνε μαῦροι, ἀνέκκλητα μαῦροι,
σὰν πένθος κρέπι.

Χωρισμένο σὲ στίχους τὸ πεζογράφημά του μπορεῖ νὰ διαβαστῆ σὰν ποίημα, ὅπως τοῦ ταιριάζει.

Στὴ συνέχεια ὁ ποιητῆς πεζογράφος προεχτείνει τὰ λόγια του γιὰ τὴ Σιωπὴ, μὲ μιὰ τόσο περίτεχνη κατεργασία, ποὺ ἀπορεῖς ἂν ἴτηρετὴ μεταφυσικὴς ἢ καλλιτεχνικὴς προθέσεις. Τὸν φαντάζομαι μ' ἄλλους πολλοὺς τῆς ἡλικίας του νὰ στέκη στὴν ὀρχήστρα ἐνὸς ἀρχαίου θεάτρου καὶ νὰ λένε τὸ χορικὸ τους:

Κι' ἦν ἄλλοτε ἀδιάφορη καὶ στεῖρα,
κι' ἄλλοτε γόνιμη ἐμπνεύστρια,
καλωσυνάτη καὶ σώτεια,
κι' ἦνε σὰν Ἄντιγόνη, σὰν Κορδέλια, σὰν Κασταλία,
μὰ πολλὲς φορὲς ὅμως εἶναι παραπλανητικὴ,
κακοποιὸς καὶ σκληρὴ
σὰ Λάμια, σὰν Ἐρινύα,
σὰ Σφίγγα ἢ σὰν Ἄτροπος
μὲ τὴν τραγικὴν τῆς ψαλίδα.

Χωρὶς ἀμφιβολία, τὸ ἔργο του σχολιάζει καὶ ἐρμηνεύει τὴ ζωὴ του, ποὺ ἦταν πάντοτε συνειδητὴ σὲ καιροὺς ρωμαντικούς, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὁ Μαρκίδης δὲν ἀπέχει, φυσικά. Ἀλλὰ προσέχουμε ὅτι ὁ καλπασμὸς του εἶναι καλπασμὸς ζωῆς, ἓνα σπαστάρισμα πουλιῶν μέσα του, ποὺ πετοῦν πρὸς τὰ ἔξω καὶ ἀφήνουν κελαιθῆματα. Παρασύρεται δηλαδὴ ἀπὸ τοὺς φυσικοὺς του χειμάρρους, ὅμως ἡ γῆ, ὁ τόπος του, εἶναι τόσο διψασμένη τὴν ἐποχὴ ποὺ αὐτὸς δημιουργεῖ.

Στὰ 1939 ὁ Γ. Μαρκίδης ἐκδίδει στὴ Λευκωσία τὸν πρῶτο τόμο τῶν Στοχασμῶν καὶ Σημειωμάτων του ἀφιερωμένο «στὸ μακάριο ἦσκιον τῶν γονιῶν του, στὴ γυναῖκα του καὶ τὴν κόρη του». Ὁ δεῦτερος τόμος θὰ κυκλοφορήσῃ τὴν ἐπόμενη χρονιά. Μιὰ οἰκογενειακὴ ξεστασιά, πρόθεση τοῦ βιβλίου, στηρίζει τὸ ἴδιο τὸ παρεχόμενόν του, πρὸς ἂν καὶ γεμάτο ἐγκυκλοπαιδισμό, ἰσορροπεῖ τὸ βάρος μὲ τὸ βάθος καὶ ἐνώνει μ' ἓνα τρόπο φιλικὸ καὶ φιλοσοφικὸ τὰ πρὸ ἐτερόδοξα πράγματα τῆς ζωῆς. Ὁ Μαρκίδης κινεῖται στὴν ἀποδῶ μεριὰ τοῦ λόγου, μέσα στὴν πραγματικότητά τῆς ζωῆς, ἀλλὰ τὸ ἔργο του ἔχει κάτι ἀπὸ τὴ «φλογόφυχη» καὶ «δλοεὐδὴ μύρα», καθὼς θὰ ἔλεγε ὁ ἴδιος, τοῦ βασιλείου τῶν ψυχῶν καὶ τῆς ἰδεατῆς πρα-

γματικότητας.

Με τ' ὄραμα μιᾶς ἠθικῆς τάξης στὰ μάτια του καὶ μ' αἴσθησις δικαιοκρατική, ἄλλοτε δίνει τὴν πρόσοψιν κι ἄλλοτε τὴν ἐγκόρσια τομὴ τοῦ θέματος. Σὲ καιροὺς φθορᾶς τῶν ἀξιών ὅπως οἱ σημερινοὶ τὰ λόγια του ἀποχτοῦν μεγαλύτερη ἐπικαιρότητα: αὐτὸς ὁ «εὐχρηστος πολίτης» οἰκοδομεῖ ἓνα κόσμο κλειστό, χωρὶς τραγικοὺς διχασμοὺς, μὲ μιὰ αἴσθησις ὀλοκληρωμένης πορείας. Μέσα ἀπὸ τὴν ἀτμόσφαιρα τῆς προπολεμικῆς ἐποχῆς, τὴν ἐποχὴ τοῦ πρώτου αὐτοκινήτου στὴν Κύπρον, καὶ πρὶν ἀκόμα τὰ δέντρα κολοῦν σὲ οἰκόπεδα, ὁ σφιχτὰ δεμένος μὲ τὸ παρελθὸν χαρακτήρας του στέκει καὶ «κρατεῖ τὰς παραδόσεις». Ὅσοτερον σκύβει προσεχτικὰ πάνω στὶς σκέψεις τοῦ Καρλάνυλ καὶ ὑπογραμμίζει τὴ φράση του: «Δὲν χρειάζομαστε μόνο ἥρωες μὰ καὶ κατάλληλο κόσμο γι' αὐτούς. Ἀλήθεια, ὁ κόσμος αὐτὸς εἶναι μακριὰ μὰ κάποτε θὰ ῥθει». Ἔχει τὸ ὕφος τῆς νοσταλγίας καὶ τὴ βεβαιότητα τῆς προσδοκίας. Κι ὅλα θαρρεῖς ἀναδίνονται μὲς ἀπὸ τ' ὄνειρον, «θάλλ' ἢ ὄνειροπόλησι», γράφει, «σὲ κάθε γαλήνια στιγμή, σὲ κάθε ποιητικὴ διάθεση τῆς ψυχῆς, σὲ κάθε ρομαντικὸ, καὶ ὑποβλητικὸ περιβάλλον». Νοσταλγεῖ, θὰ ἔλεγα, ἀπὸ μιὰ ἀνάγκη νὰ παραμείνῃ νέος, νέος στὴ σκέψιν καὶ καθαρὸς στὴν καρδίαν, ὅπως εἶναι πάντα ὁ ἄνθρωπος στὸ πρῶτον τοῦ ξεκίνημα. Ὅπως αὐτὸ εἶναι κείνο πού τὸν ἔφερε κοντὰ στὸ Διπέριον, γιὰ νὰ παραμείνῃ ὁ κλασικὸς σχολιαστὴς του. Ὁ Μαρκίδης ἔκανε πάντοτε σταθερὰ τὴν ἐκλογὴν του. Ὁ Ὅμηρος, ὁ Πλούταρχος, ὁ Montaigne, ὁ Μαίτεργλιγκ, ὁ Σενέκας, εἶναι οἱ σταθεροὶ πυρῆνες ἀπ' ὅπου ἀντλεῖ τὰ ἠθικά του παραγγέλματα. Καὶ προπαντὸς ὁ Οὐγκώ. Ὁ Οὐγκώ. «Ὅλοι μας ἠγαπήσαμε τὸν Οὐγκώ», δηλώνει στὶς ἀναμνήσεις του γιὰ τὸ Μαρκίδην ὁ φίλατός του ἰατρὸς Νικόλαος Ἰακωβίδης. Τὸν ρώτησα τότε καὶ τί ἔχει μὰ μου πῆ γιὰ τὴν ὥραια δημοτικὴ γλώσσα τοῦ φίλου του. Μοῦ ἀποκρίθηκε: «Ἐγὼ πάντοτε ἔγραφα ἐν εἰς Καθαρεύουσιν καὶ εἰς τοῦτο διεφώνουν μετὰ τοῦ Μαρκίδου, ὅστις ἰσχυρίζετο ὅτι οἱ Εὐαγγελιστοὶ ἔγραφον εἰς τὴν Δημοτικὴν γλῶσσαν τῆς ἐποχῆς των».

Προχωρώντας μαθαίνεις κι ἄλλα πράγματα γιὰ τὸν Μαρκίδην. Δίνει τις παλαιὰς ἀληθεῖς μ' ἓνα καινούργιον δικό του τρόπο καὶ σὲ τοῦτο συνίσταται ἡ προσωπικὴ του ἐπιτυχία. Αὐτὸς ὁ συσχετισμὸς τῶν ἀπείρων παραδειγμάτων ἀπὸ τὴν Ἱστορίαν καὶ τὴ Φιλολογίαν μέσα στοὺς Στοιχασμοὺς του, πλουτίζει τὰ ἴδια παραδείγματα καὶ βαθαίνει τις πράξεις τῶν ἀνθρώπων. Μοιάζει μὲ σκηναὶκὴ παράστασις, ὅταν ξαφνικὰ ἡ ἀλλαγὴ τοῦ φωτισμοῦ ρυθμίζει τις ἐντυπώσεις τῶν θεατῶν κι εὐκολύνει τὴ γενεὴν τῆς ἀτμόσφαιρας. Ὁ Μαρκίδης μηχανεύεται τρόπους γιὰ νὰ δώσῃ τὸ καταστάλαγμα του. Ἀνθρώπος γεμάτος σαφήνεια καὶ καθαρότητα, σημαδεύει τὴν ἐποχὴν του μὲ τὴ δικήν του πρωτοπορεία.

Κάθε ἐποχὴ ἔχει τὸ δικό της στυλ, ἀνάλογον μὲ τὸ ἐπίπεδον τῶν ἐπιτεύξεών της. Αὐτὸ πού βασανίζει στὴν τέχνη (καὶ στὴ ζωὴ φυσικὰ) εἶναι ἡ προσπάθεια νὰ πετύχουμε τὸ τέλει, δηλαδὴ τὸ ἀκριβὲς τοῦ προτύπου μας. Θέμα εἶναι τὸ πρότυπον, ὅπως προβάλλει καὶ καθιερῶνεται σὲ κάθε ἐποχῇ. Τὸ πρότυπον εἶναι φανερό πὼς ἀλλάζει καὶ δὲν ἀΐζει νὰ χάνουμε τὸν καιρὸ σὲ συγκρίσεις θεμάτων, ἀλλὰ γὰ τὸ ἐπίπεδον τῆς καλλιτεχνικῆς ἀπόδοσης. Αὐτὸ ἀκριβῶς ἐνδιαφέρει καὶ στὴν περίπτωσιν τοῦ Μαρκίδου. Ὁ πληθωρισμὸς τῶν παραδειγμάτων, πού παραθέτει στὸ ἔργον του, ἀπὸ τὴν ἱστορίαν, τὴ μυθολογίαν, τὴ λογοτεχνίαν σημαδεύουν τὴ λαχτάραν του «γιὰ τὸ καλὸ καὶ τὸ ὠραῖον στὴν πλήρη του ἔννοια».

Καὶ μέσα σ' ὅλα τοῦτα κυριαρχεῖ τὸ ρῆμα: ὁ Μαρκίδης συναρπάζεται ἀπὸ τὰ δικά του λόγια κι ἀφήνεται στὴν ὄνειρεμένη ρέμβη τῆς ἀθάνατης καρδιάς του. Ἀκολουθοῦν τὰ κοσμητικὰ ἐπίθετα ὅταν ἦχος νεροῦ, πού κυλᾷ κι ἐνώνει τις πέτρες τῆς κοίτης του. Καὶ τὸ ὕψος του, ὕψος ἡ ἀπαλὸ, καταπτάει κουστάλλινον, κι ἄλλοτε, πάλι, γίνεται συνταιβάνι. Οἱ πέτρες του, ὅταν ὁ Μαρκίδης ἀναθεματίζει κάποιον τι, εἶναι στορογγυλές, ἴσως γιὰ νὰ φανερώσουν τὴν ἀγνότητα τῶν προθέσεων καὶ τὸ «στορογγύλον τοῦ στόματος», πού ἔπαινε, ἐξ ἄλλου, ὁ Ἀριστοτέλης στὸν Εὐριπίδην.

«Ὅταν τὸ παρὰ τὰ Λεῖθηθρα κυπαρισσένιον ξόανον περιβερχόταν μὲ ἰδρωτὲς τὸν καιρὸ τῆς ἐκστρατείας τ' Ἀλέξανδρον, ὁ κόλακας μάντις Ἀρίστανδρος τότες εἶχε δώσει τὴν ἐρημνείαν πὼς οἱ ἱστορικοὶ, οἱ ποιητὲς κι οἱ μουσικοὶ, θὰ ἰδρώσουν πολὺ γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ

ὕμνησον τὶς πράξεις τοῦ κυρίου του. Ἡ ψυχὴ ὅμως δὲν ἔχει ἀνάγκη νὰ κοιπάσει καὶ νὰ φλυαρήσει γιὰ νὰ τὴν ὕμνησει τὴν ὁμορφιά. Τὴν ἀγκαλιάζει σιωπῶντας, κι' ἡ σιωπὴ γίνεται ὁ μεγαλύτερος καὶ ὁ πιὸ ἀρμονισμένος γι' αὐτὴν ὕμνος. Ἡ ψυχὴ λὲς τότες μοιάζει τὸν οὐρανὸ πού κυρτοῦται κι' ἀγκαλιάζει τὴ γῆ σιωπηλός.

Τὸ κομμάτι αὐτό, ἀνήκει στὸ κεφάλαιο πού ὁ Μαρκίδης ἐπιγράφει «Ὁμορφιά» καὶ μᾶς ἐνδιαφέρει γιὰ τὴ μεταμόρφωση τοῦ μαχητικοῦ πνεύματος σὲ μιὰ γλυκύτατη ἀπόρρητη, ἰδιαιτέρα ὅταν — ὅπως ἐδῶ — συμβαίνει νὰ γίνεται μὲ μιὰ τόσο εὐγενεὴ χειρονομία, πού θὰ 'λεγες ὅτι ἀνήκει στὴν ποίηση. Ἡ ἐπιστημονικὴ, σαφὴς καὶ στερεότυπη γνώση ἀξιολογεῖται ποιητικὰ μέσα στὴ συναισθηματικὴ ἀποκάλυψη ἐνὸς ἀνθρώπου καὶ σὲ μιὰ προσπάθειά του νὰ ποικίλῃ τὸ θέμα του γιὰ νὰ περικαλύψῃ τὸν πυρήνα του. Κι ἀκόμα ἡ προσπάθειά του προεχτείνεται ἴσαμε τὴν ἀξιολόγησι ὅσον ἐμάθε, εἶδε καὶ σπούδασε γιατί, ὅπως φαίνεται, ὁ Μαρκίδης πιστεύει πὸς μονάχα τότε ὑπάρχει καὶ ἡ γνώση.

Ὅστε βρίσκεται σ' ἕνα δρόμο ποίησης, ὁμορφιάς καὶ ἀλήθειας ὁ ἄλλοπνὸς πρόεδρος τῆς Ἑταιρείας «Ἀγάπῃ τοῦ Λαοῦ». Σήμερα θὰ μπορούσε νὰ εἶναι πρόεδρος στὸ φανταστικὸ «Σωματεῖο τῆς Σιωπῆς» ὅπου θ' ἀπαγορευόταν ἡ εἴσοδος στοὺς φωνασκούντας. Μιὰ τόσο διακριτικὴ φωνὴ σὰν τοῦ Μαρκίδη, περᾶ ἀπὸ δίπλα μας μ' ἀνεπαίσθητο βᾶδισμα, ἀθῶα καὶ ἀνέγγιχτη, θαρρεῖς, ἀλλὰ ἐκεῖνος θὰ πῆ:

«Μὴ πλησιάζεις μὲ τὴν ἀποκάλυψη τῶν σχέψεών σου στὴν ἰοβόλο κακία, πού παραμονεύει, καθὼς πλησίασε πολὺ κι ὁ Φιλοχρήτης τὴν ὕδρα τοῦ βωμοῦ καὶ δαγκώθηκε ἔτσι ἀπ' αὐτήν. (Κι ἂν κείνος πέρασε δέκα τραγικὰ χρόνια ἐγκαταλειμμένος στὴ Λήμο γιὰ νὰ μπορέσει νὰ πάει κατόπι στὴν Τροία καὶ νὰ δρᾷσει, σ' ἐσένα πιθανὸ νὰ μὴ παρασχεθεῖ πλέον καμμιά εὐκαιρία). Οὔτε κανένας ἴσως Μαχάωνας θὰ σὲ περιποιηθεῖ καθὼς κείνον, οὔτε κανένας Τρίτωνας θὰ σὲ βοηθήσει ν' ἀνασύρεις ἀπὸ τὰ ἔλη τῆ βουλαγμένη Ἀργῶ γιὰ νὰ συνεχίσεις σὰν κείνη τὸ δρόμο σου πρὸς τὴν ποθητὴ Κολχίδα».

Ἡ ποιητικὴ ρευστότητα βαδίζει, κατὰ παράδοξο τρόπο, μὲ τὴ σιβαρότητα τῆς σκέψης στὸ Μαρκίδη καὶ τὸν φανερώνει διπλὰ ἔτσι φιλοσοφημένο καὶ εὐαίσθητο. Πολλὲς φορὲς θυμίζει κάτι ἀπὸ τὸ ὕφος τοῦ Πλουτάρχου. Καὶ τί παιδεία χρειάζεται γιὰ νὰ γίνης παραμυθᾶς!

«Ὁ Φραγκλῖνος ἔλεε πὸς «ἂν οἱ πονηροὶ γνώριζαν ὅλα τὰ πλεονεχτήματα πού παρέχ' ἡ τιμότητα, θὰ γίνονταν τίμοι ἀπὸ πονηρία κι' αὐτοί».

Εἶναι λόγια τοῦ Φραγκλίνου ἢ τοῦ Μαρκίδη αὐτά; δὲν ξέρεις. Ξέρεις ἀπλῶς ὅτι τὸν καίει βαθειὰ μιὰ μονάχα ἔγνια· «ἡ διαπαιδαγώγησι, ὁ φωτισμὸς κι' ἡ ἀνύψωσι τοῦ λαοῦ γιὰ νὰ μὴ πέφτει τοῦτος εὐκόλα στὶς πλεχτάνες», ὅπως σημειώνει ὁ ἴδιος.

Ἀλίμονο, κύριε Μαρκίδη. Ἀκολουθῶ τὴ φυσικὴ ροὴ τῶν λόγων σας γιὰ ν' ἀποδώσω σὲ σὲς ὅ,τι ἀνήκει στὸν κόσμον, στὸν κόσμον πού ὄνειρευτήκατε κι ἀκόμα ὄνειρεύεστε — καὶ νὰ ὁ κόσμος σας:

«Μὴ ζητᾶτε ρόδα στὴν Ἰσλανδία... Πολὺν βέβαια περισσότερο δὲν πρέπει νὰ ζητᾶ κανεὶς εἰλικρίνεια, ἰδεολογία καὶ πολιτικὴν ἠθικὴ ἀπὸ πολλοὺς πού παρασύρουν καὶ ὑποδουλώνουν τοὺς λαούς. Καὶ μὲ τὴν καταχθόνια διαβρωτικὴ τους διείσδυσι, γίνονται στὸ σῶμα τῶν ὄχλων σὰν σαράκια πού κατατρῶν καὶ τὸν κασιότερο καὶ τὸ μολύβι».

Ἀλλὰ πὼς ξαφνικὰ πηδάτε, κύριε, ἀπὸ τὸν κόσμον τῆς τριβῆς κι ἀπὸ τὴν ἀγορὰ στὴ γωνιά σας, ἀπὸ τὸ πλῆθος στὴ μοναξιά σας, ἀπὸ τὸ ἐκτυφλωτικὸ μεσημέρι «σ' ὦρα δική σας, πού κανεὶς ἄγγελος δὲν τὴν ξέρει», καθὼς θὰ 'λεγε ὁ Rilke;

Ἡ σιωπὴ, πού καθὼς λέτει «σ' αὐτὴν ὅλα γίνονται σάμπως λευκὰ» «κι ἀχνοσταλαεὶ στὸν οὐρανὸ τοῦ ἐσώτερου μας κόσμου» «ἡ σιωπὴ πρὸ παντὸς τῶν ἐκλεκτῶν».

Κι ἀρχίζει τὸ τραγούδι του ὁ Μαρκίδης, σάμπως νὰ χαϊδολογῇ τὸν ἑαυτό του:

«Σὰν πέφτει στοὺς ἐσώτερους κόσμους τῶν ἐκλεκτῶν ἡ σιωπὴ, μοιάζει συχνὰ τότες τὴν ὑσπλιγὰ πού πέφτει γιὰ νὰ ξεκινήσῃ ὁ στοχαστικὸς ἀθλητὴς γιὰ τὸν πνευματικὸ δόλιχο καὶ τὴν ἀργαλέα κι' ἄμλλητῆρια προσπάθεια... Ὅποιος τὴ νοιώθει ποτὲ δὲν εἶναι μόνος. Δίχως αὐτὴν εἶναι μονάχος, ἔστω κι' ἂν εἶναι ἀνάμεσα στὸν κόσμον».

Κ Α Θ Ε Μ Η Ν Α

ΠΝΕΥΜΑ ΚΑΙ ΖΩΗ

ΤΑ ΕΙΚΟΣΙ ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ «ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ ΟΜΙΛΟΥ ΚΥΠΡΟΥ» (ΕΠΟΚ)

Ήσφαλώς τὸ πνεῦμα δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ ἑορτασμοῦ. Εἶναι μιὰ δύναμη αὐτάρκτης, ποὺ βρῖσκει μὲς τὴν ἴδια τῆς τῆ δρᾶση τὴν ἱκανοποίηση. Ὡστόσο οἱ νέοι καιροὶ ἰδιαίτερα ἀρέσκονται στὶς προβολές. Ἄν οἱ προβολές ἔχουν ἀντίκρουσμα, προπαντὸς ἂν μὲ αὐτὲς ἀκτινοβολεῖ ἡ ἐνέργεια τοῦ πνεύματος, ἀποδίδοντας, τότε γιὰτὶ νὰ μὴ χρησιμοποιηθοῦν κι' αὐτές; Μερικὰ μέσα εἶναι ἀδιάφορα κι' ἀχρωμάτιστα παύρουν τὴν ἠθικὴ τους βαρῦτητα ἀπὸ τὸν τρόπο ποὺ θὰ τὰ χρησιμοποιήσῃς. Ἄν ἡ προβολὴ εἶναι αὐτὴ καθ' ἑαυτὴ κι' ἕνα πνευματικὸ φαινόμενο, ὑπεύθυνο κι' εὐσυνείδητο μὲ στόχο καθαρὰ πνευματικὸ, τότε ἀποκτᾶ πνευματικὴ βαρῦτητα.

Στοὺς ἑορτασμοὺς μαζί μὲ ὅλα τ' ἄλλα γίνεται καὶ προβολή. Τὸ πνεῦμα ἀσφαλῶς ἐπιδιώκει τ' ἀπλᾶ, τὰ λιτὰ καὶ τὰ κόσμια. Μιὰ συγκέντρωση πνευματικῶν ἀνθρώπων, ὅπου θὰ ἐκτεθῆ ἡ δρᾶση ἐνὸς ὁμίλου, μιὰ θεατρικὴ παράσταση ἢ μιὰ ἐκθεσὴ ζωγραφικῆς ἢ μιὰ μουσικὴ ἐκδήλωση, μιὰ ἐκδοσὴ ἀναμνηστικῆ γιὰ τὸ κλείσιμο μιᾶς σημαντικῆς περιόδου (σημαντικὴ ἀνάλογα μὲ τὸν τόπο καὶ τὴς δυνατοτήτες του) ἄλ' αὐτὰ εἶναι πνευματικὲς ἐκδηλώσεις ποὺ συμβαδίζουν μὲ τὸ «πνεῦμα», καὶ δὲν δίνουν ἐντύπωση ξῶδερμου κοσμικοῦ γεγονότος.

Ὁ «Ἑλληνικὸς Πνευματικὸς Ὁμιλὸς Κύπρου» ἀποτελεῖ ἕνα σῶμα μὲ καθαρὰ πνευματικὰ ἐνδιαφέροντα. Κέντρο τῶν ἐνδιαφερόντων αὐτῶν εἶναι ἡ προβολὴ καθετὶ τοῦ ἑλληνικοῦ. Τὰ χρόνια τῆς ἀγλικῆς ἀποικιοκρατίας ὅπως ὁδηγοῦν ἐπιβάλανε τὴν σύμπτυξη ἐνὸς τέτοιου σώματος. Ἄσφαλῶς ἡ Παίδεια πρωτοστατοῦσε μὲ πλήρη εὐθύνη γιὰ τὴν ἑλληνοπρεπὴ ἐκπαίδευση τῆς Κύπρου. Ἀλλὰ χρειαζόνταν καὶ τὰ ἐλεύθερα σώματα, τὰ ἔξω ἀπὸ κυβερνητικὸ (ἀποικιοκρατικὸ) ἔλεγχον, ποὺ μπορούσαν ἀνεπὶ τέρῃ νὰ κινοῦνται καὶ ν' ἀγκαλιάζον ἑπιβάλανε ἔξω ἀπὸ τὰ καθορισμένα τῆς Παίδειας.

Ὁ «Ἑλληνικὸς Πνευματικὸς Ὁμιλὸς Κύπρου» ἱδρύθηκε τὸ 1947 μὲ πρωτοβουλία λίγων φωτισμένων καθηγητῶν μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν Κ. Σπυριδάκι, τότε γυμνασιάρχην τοῦ Παγκυπρίου Γυμνασίου. Καταγράφω ἐδῶ τὰ ὀνόματα τῶν ἱδρυτῶν. Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς ἔχουν πεθάνει κι' ἄλλοι θρῖσκονται μακριὰ ἀπὸ τὸ νησί: Κ. Σπυριδάκις, Θ. Σοφοκλέους, Χρ. Παπαχρυσοστόμου, Γ. Παπαχαραλάμπους, Γ. Ζαμπάρτας, Ἀ. Μερμεμέτης, Κ. Προυσιῆς, Ζ. Ζαννετίδης, Ξ. Λυσιώτης, Κ. Χρυσάνθης, Ἰ. Ἀκ. Παύλου, Γ. Καραγιάννης, Ἀ. Διαμαντίτης, Τ. Κάνθος, Φρ. Πετριδῆς, Θεοδ. Χριστοῦ, Κ. Γαλλουριδῆς, Μίκης Κιτρομηλίδης, Δ. Εὐαγγελίδης, Ἀνδρ. Χατζιωσήφ, Κ.

Μυριανθεὺς, Ἰ. Μυριανθόπουλος, Ν. Κληρίδης, Ἀλ. Κοσμάς, Αὐγὴ Ἰωαννίδου, Φιλίτσα Κωφοῦ, Ἀγγελικὴ Πασχαλίδου καὶ Ἑλλή Πιταλλίδου. Ὁ Ν. Κρανιδιώτης δὲ ἀντιπροσώπου. (Σύμφωνα μὲ τὰ Πρακτικὰ τοῦ ὑπογράφονται ἀπὸ τὸν Κ. Σπυριδάκι καὶ Κ. Προυσιῆ).

Σὲ εἴκοσι χρόνια ζωῆς τοῦ ὁ Ὁμιλὸς ἔπραξε τὸ πνευματικὸ κι' ἑλληνικὸ του καθήκον. Μὲ πολὺ πεινιχρὰ μέσα ἱδρύσε μιὰ Πινakoθήκη μὲ ἔργα Κυπρίων ζωγράφων κυρίως, κυκλοφόρησε δελετῖα, ἐκδόσεις κι' ἐπετηρίδες, διοργάνωσε διαλέξεις, ἐσωτερικὲς συζητήσεις, ἐκθέσεις ζωγραφικῆς καὶ μουσικῆς ἐκδηλώσεις, ἐκνήργησε εἰδικὸς ἐράνουσ πρὸς ἀνέγερση προτομῶν Σολωμοῦ καὶ Λιπέρτη (οἱ ἀνεγέρσεις πραγματοποιήθηκαν κι' οἱ προτομὲς δωρηθήκανε στὸ Δῆμο Λευκωσίας) διευθέτησε ἐτήσιο διαγωνισμὸ διηγήματος, ἔδωσε τὸ παρὸν σὲ ἔθνικὲς στιγμὲς κλπ.

Εἴκοσι χρόνια ζωῆς γιὰ ἕνα σὺλλογον σ' ἕνα τόπο μὲ συνθήκες παράδοξες λογαριάζεται. Ὁ ἑορτασμός του τὸν προβάλλει, ἀλλὰ κυρίως προβάλλει τὸ ἔργο ποὺ ἔχει κάμει καὶ καλεῖ ὄχι τόσο γιὰ μιμήσεις ὅσο γιὰ τὸν ὀψοῖς: ἔχουμε γερὴ κρίση γιὰ νὰ διατηρήσουμε ἕνα πνευματικὸ παρὸν σ' αὐτὴ τῆ γῆ.

Τὸ περιοδικὸ «Πνευματικὴ Κύπρος» αἰσθάνεται ἰδιαίτερη χαρὰ, γιὰτὶ ἀπὸ τὸν «Ἑλληνικὸ Πνευματικὸν Ὁμιλὸν Κύπρου» ἔχει κατὰ τὸ περισσότερο ξεπηδήσει καὶ σὲ πολλὰ σημεῖα συμβάδισε. Τοῦτο τοῦ δίνει κι' ὅλας τὸ δικαίωμα νὰ συνορτάσει.

ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΟΣ

Η ΔΙΑΛΕΞΗ ΤΟΥ κ. ΓΙΑΝΝΗ ΓΟΥΔΕΛΗ

Μὲ τὴν εὐκαιρίαν τῆς ἐπίσκεψης τοῦ Προέδρου τῆς Ὁμοσπονδίας Βιβλιοεκδοτῶν Ἑλλάδος κ. Γιάννη Γουδέλη κατὰ τὰ τέλη Μαΐου, ἡ Ἐθνικὴ Ἐταιρεία Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν Κύπρου ἤρθε σ' ἐπαφὴ μὲ τὸν καὶ συζήτησε τὰ θέματα τῆς Ἑλλαδικῆς πνευματικῆς ζωῆς καὶ τῆς κίνησης τοῦ λογοτεχνικοῦ βιβλίου. Ἐπίσης, τὸν παρακάλεσε νὰ δώσῃ ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς σχετικῆς διάλεξης, ποὺ πραγματοποιήθηκε στὶς 27 Ἰουνίου σὲ μιὰ δευτέρη ἐπίσκεψη τοῦ κ. Γουδέλη στὴν Κύπρον, παρ' ὅλο ποὺ ἕνεκα τοῦ καλοκαιριοῦ εἶχαν διακοπῆ οἱ συγκεντρώσεις τῆς Ἐθνικῆς Ἐταιρείας γιὰ νὰ ἐπαναληφθοῦν τὸν προσεχῆ Ὀκτώβριον.

Ἡ διάλεξις ἔγινε στὸ οἶκον τῆς «Πνευματικῆς Στέγης» Λευκωσίας καὶ τὸν ὁμιλητὴ παρουσίασε ὁ ἐκ τῶν μελῶν τῆς Ἐθνικῆς Ἐταιρείας κ. Μιχαλάκης Πισσᾶς.

Ὁ ὁμιλητῆς, ποδνα κι ὁ ἴδιος γνωστότατος διηγηματογράφος καὶ ποιητῆς, ἀνάλυσε τὴν πνευματικὴ λογοτεχνικὴ ζωὴ τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν τελευταία εἰκοσαετία, χωρὶς νὰ παραλείψῃ καὶ τὴν Κυπριακὴ παραγωγή, καὶ ἀξιολόγησε τὸ ἔργο τῶν πιὸ σπου-

δαίαν συγγραφέων, παλαιών και νέων. Ο κ. Γουδέλης υπογράμμισε ιδιαίτερας την Έλληνικότητα του έργου τών μεγάλων συγγραφέων μας, που συνδυάζεται Ισορροπημένα με την παγκοσμιότητα.

Η ίδια διάλεξη δόθηκε και στο «Λύκειο Έλλη-νίδων» στην Αμμόχωστο.

Π.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

Ήλϊα Πολύδωρου: Ποιητικές Στιγμές, Ι, Ανάπλι, 1967.

Δέν περιέχει μήτε είκοσι λιγόστιχα ποιήματα ή συλλογή του Ήλϊα Πολύδωρου «Ποιητικές Στιγμές, Ι» κ' όμως πολλά λέγονται και προπαντός πολλά νοούνται και συμπληρώνονται από τόν άναγνωστή. Υπάρχει σ' αυτά αρκετή έλλειπτικότητα. Η έλλειπτικότητα αυτή δέν φτάνει να μās κάνει άκατανόητο τó ποιήμα. Πιθανό μερικες λεπτομέρειες ν' άπαιτούν ένα δεύτερο κοίταγμα. Τ' ό,τι όμως άντέχει τó ποιήμα σε περισσότερες άναγνώσεις, αυτό σημαίνει πώς έχει τó ποιήμα καλή ποιότητα.

Τρία βασικά σύμβολα κυριαρχούν στην ποίηση του Πολύδωρου: Η αγάπη, ή ποίηση, ό θάνατος. Η Ποίηση είναι ή μεγάλη ύπόσχεση, άμεσα συνδεδεμένη με την αγάπη και μπορεί να όμορφαίνει τά πρόσωπα και να λυτρώνη την ψυχή. Ο θάνατος είναι στρατιώτης κ' άγγελος έλευθερωτής, μά υπάρχει κ' ένας καθημερινός θάνατος, που τόν θέλει ό ποιητής γοργότερο, γιατί άντιπαθεί τούς άργους θανάτους: πάντως ό θάνατος στέκει λιγάκι πίσω άπό την αγάπη: υπάρχει κ' άραιός θάνατος. Η Αγάπη σά σύμβολο κ' έπίδωξη και κατευθυντήρια γραμμή της ποίησης και της ζωής, ή αγάπη που στέκεται λιγάκι πιό μπρός άπ' τόν θάνατο, προεξάρχει. (Η συλλογή κ' όλας άφιερώνεται «στην άγαπημένη»).

Οι λέξεις στην ποίηση του Πολύδωρου έχουν μιá ξεχωριστή θαρύτητα. Ένωδ έπιλέγονται από τó καθημερινό μας λεξιλόγιο έτσι που συμπλέκονται μες τόν στίχο άποκτούν μεγάλη εύρύτητα. Οι εικόνες δημιουργούν έκπληξεις με την άφαιρεσή τους κ' άπλώνουν τó αίσθημα σε πανανθρώπινη κλίμακα — δέν τó περιορίζουν στον άτομικό κύκλο του ποιητή.

Νίκου Άρβανίτη: Έν γή άβάτω, Άθήνα, 1967.

Ξεχωρίζω πρώτα τρία βασικά σύμβολα στην ποιητική συλλογή «Έν γή άβάτω» του Νίκου Άρβανίτη, τόν Ιωάννη τόν Πρόδρομο, τή Σαλώμη και τόν Ηρώδη. Μέσα σ' αυτά τά άγωνιστικά σύμβολα — ό Ηρώδης με τή σκληρότητα και τή φρικτή ματαιοδοξία του, ό Γιωχανάν με τόν προφητικό και μασιγωτικό του λόγο, κ' ή Σαλώμη με τόν παράνομο αίσθησιασμό της, κινείται σάν έπίδωξη αλλά και θασύτερη πίστη μιá αισιόδοξη άναμονή. Μπορεί ό ποιητής να φοβάται την κατάντια του κόσμου, να τήν παρομοιάζει άθελήτά του με τά ρωμαϊκά έκεινα χρόνια που προκαλέσανε τήν άνάγκη για έπιβολή μιās θρησκείας της αγάπης, όπως είναι ό χριστιανισμός, μπορεί «ν' άποκαλύπτη» με τή γραφή του πώς

μήκανε πιá «οί ύαινες στην πολιτεία», αλλά θλήτης ταυτόχρονα τόν «Ήλιο του Όρους Θαδών ν' άγκαλιάζει τó μικρό μās πλανήτη».

Με τις «Αναδρόμες» τó τέταρτο μέρος της συλλογής ό Άρβανίτης δηλώνει τή θέση του: αγαπά τούς «κοπιώντες», τή μητέρα σά σύμβολο αγάπης που δέ χάνεται αλλά περνά στην αιωνιότητα, και πάνω άπ' όλα τó Θεό που τόν ίκετεύει να του δώσει τή δύναμη και να του δείξη τήν όρθότητα της έπιλογής του για συνοδοιπόρο στο βίο τούτο. Μόχθος, μητρική στοργή, αγάπη όμοκρέβατης; τρία σύμβολα που στέκονται άντίμαχα τών τριών πρώτων κυριαρχικών στο μεγαλύτερο μέρος της συλλογής.

Τά πιό πολλά ποιήματα έχουν «μότο» από τή Βίβλο. Τό μότο αυτό σάν προανάκρουσμα καθορίζει τó χώρο που θα κινηθί τó ποιήμα. Γι' αυτό δέν μήκανε τίτλοι (αυτούς θα τούς θρής στον πίνακα τών περιεχομένων). Αυτό κ' όλας άποδομοει κάπως από τή δεσμευτική και παραπλανητική πολλές φορές φιλολογία τών τίτλων. Ο παλμός και τó ύφος τών Άγίων Γραφών, με χρήση κ' δολόκληρων φράσεων πολλές φορές, χαρακτηρίζει τή γραφή του Άρβανίτη.

Κ. ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

Κύπρου Χρυσάνθη: «Λυρικόν ήμερολόγιο στην Κυπριακή χρονιά 1966», Λευκωσία, 1967.

Ο ποιητής Κύπρος Χρυσάνθης τόν τελευταίο καιρό έγκαταλείπει, συστηματικά, μπροδ να πώ, τήν παράδοση, γιατί άντιλαμβάνεται πώς ή παραδοσιακή μορφή είναι πολυ στενή για να χωρέση τή σύγχρονη πραγματικότητα, που έχει πάρι τρομακικές προεκτάσεις σε πλάτος και βάθος. Ζομει τραγικούς καιρούς σάν ανθρωπότητα κ' άκόμη τραγικότερους σάν λαός κ' αυτή τήν τραγικότητα κατορθώνει να συλλάβη και να μετουσίωση σε ποίηση ό Χρυσάνθης:

Σκληρό ρολόι μετρά τά θήματα μας
και δέ λυπούνται οι ούρανοι.

Άφήσαμε μιá ούρα καπνó
σε μέρα άπίθανη.

Χτυπά ή καμπάνα τών νεκρών,
χτυπά ή καμπάνα της δουλειάς,
χτυπά τις βάρδιες ή καμπάνα,

σημαίνει ξύπνημα,

σημαίνει άρχή,

σημαίνει μεσημέρι,

σημαίνει έσπερνó...

κ' έμεις περνούμε σάν τόν ήχο της,

περνούμε...!

Η ψυχή μας λαχταρά τó ξύπνημα και τήν άεναη δραστηριότητα με μοναδικό σκοπό τή λύτρωση. Και μέσα σ' αυτή τή λαχτάρα θρίσκειται ή άξιοσπέπεια, ή λευτεριά και κατά πρωταρχικό λόγο ή Έλλάδα. Στην άρχή τήν όμοίωση άπλώσ. Σιγά σιγά τή νοιάθεις να σου τρυπάει τά ρουθούνια, να σου τριβελίξη τή σκέψη και στο τέλος να γίνεται σημαία μέσα σ' ένα άπλετο φώς. Έτσι, ή πεζότητα, που κάπου κάπου προβάλλει άπαιτητική, όποχωρεί μπροστά στον τρυφερό έθιμο στίχο που γίνεται ευαγγέ-

λιο: Τό εὐαγγέλιο τῆς νιότης ποὺ τραγουδεῖ τὰ Χριστογενενα τοῦ ἐφήβου τῆς Ἑλληνικῆς Κύπρου.

Πάνου Ἰωαννίδη: «Ποιήματα», Κύπρος, 1966.

Ἦταν μιὰ πραγματικά εὐχάριστη ἐκπληξη γιὰ μένα τὸ ποιητικὸ αὐτὸ βιβλίον τοῦ γνωστοῦ διηγηματογράφου Πάνου Ἰωαννίδη, ποὺ τὸ χάρηκα μὲ ὄλη μου τὴ ψυχὴ. Εἶναι ἓνα τρίπτυχο ζωῆς μὲ τὰ «Τραγούδια γιὰ τὸν Σιγκέρου», τὸν «Ἀνθρώπινο μῦθος» καὶ τὴ «Δοξολογία».

Πρώτη διαπίστωση εἶναι ὅτι ἀπ' τὰ ποιήματα αὐτὰ ἀναθρύζον πλούσιες πηγές συμπόνιας κι ἀγάπης γιὰ τὸν ἄνθρωπο κ' ἰδιαίτερα γιὰ τὸ παιδί, ποὺ ὀφείλομε νὰ τοῦ δημιουργήσουμε ἓνα καινούργιο κόσμο, στὸν ὁποῖο νάχη θέση τὸ γέλιο, τὸ φιλὶ καὶ τὸ τραγοῦδι:

Χτύπησε νέα καρδιά στὸ στέρνο μου
φύσηξε οὐριὸς ἄνεμος καὶ σήκωσε τὴν ὄροφὴ
καὶ θέρισε τὸ κτίσμα ὡς τὰ θεμέλια.

Ὅχι, δὲν ἦταν ἄνεμος
δὲν ἦταν νέα καρδιά.

Ἦταν τὸ κλάμα σου Σιγκέρου
στὸν κάμπο ποὺ ξεράθηκε
ἀπ' τὸ θυμὸ τοῦ ἥλιου
ἦταν τὸ σφύριγμα τῆς στιάς
στὸ ἀδειανὸ τσουκάλι σου
μικρὸ παιδί μὲ μάτια πικραμύδαλο
τὸ λαθωμένο φῶς στὰ τσίνοια
τῆς Παναγιάς καὶ τοῦ Χριστοῦ
στὴν προσφυγιά τους.

.....

Βιαστήτε νὰ ὁμορφύνουμε τὸν κόσμο
ὥρα τὴν ὥρα ὁ Σιγκέρου, ἦρθε
τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, θ' ἀναθλέψη
πρέπει νὰ ἰδῆ ἀπὸ τὸν κόσμο,
φῶς νὰ πηδακίξη σ' αἴθρια μάτια.

Δὲν εἶναι ρητορεία αὐτὰ ὅλα, δὲν εἶναι εὐκόλα σχήματα λόγου. Εἶναι ἴπνος θγαλμένος ἀπ' τὴν καρδιά, γιὰ ὅλα τὰ παιδιά, ὅσο κι ἂν ὁ ποιητὴς τὰ ἐμπνέεται ἀπ' τὸν Σιγκέρου, τὸ γλυπτό ἐνὸς ὀχτάχρονου παιδιοῦ ποὺ ἔζησε ὀχτῶ αἰῶνες στὸ σκοτάδι.

Δεύτερη διαπίστωση εἶναι ἡ βαθεὶα ἐλπίδα γιὰ τὴ λύτρωση μετὰ ἀπὸ τὴ θυσία:

Κύριε, στὰ κλαδιά ποιᾶς μοναξιάς μας
ἄνθισαν ἥλιοι κι ἄστρα ἀνάμεσά μας;
Διαλέγοντας τὴν ὁμορφιά
διαλέγω τὴ θυσία ἢ τὴν οὐτοπία
πρὶν τὴν ἐρημιά;
Σὰ λυτρωθῶμε
θὰ μποροῦμε
νὰ γελοῦμε;

Καὶ παρακάτω τὸ ἀνίγμα λύεται σὲ στίχους ἀπαλοῦς γεμάτους πίστη:

Χρυσάλιδα τῆς φωτιάς
τῆς ἀθώας ἐλπίδας
ἔμπα στὸ χρυσὸ νερὸ

ἔμπα στὸ ἀργυρὸ ποτάμι,
Χρυσάλιδα πρὶ γερᾶσης
πιε τὴ ρῆση τῆς πηγῆς
πιε τὴ σπῖθα νὰ καῆς
πιὰ, νὰ ξεδιψᾶσης.

Στὸ τρίτο μέρος τοῦ βιβλίου ἔχουμε τὴν τρίτη διαπίστωση τῆς αἰώνιας ἐρωτικῆς δυνάμεις, ποὺ γίνεταὶ ρυθμὸς «ἀνάμεσα σὲ δυὸ ἀδελφές στιγμὲς ἀγάπης».

Ἑλλης Παιονίδου: «Ὁρες Λευκωσίας», Ποιήματα, Κύπρος 1967.

Μὲ τὸ νέο βιβλίον τῆς ἡ κ. Παιονίδου παρουσιάζεται ὠριμη καὶ σὲ ιδέες καὶ σὲ αἴσθησι τοῦ μοντέρνου στίχου καὶ σὲ ποιητικὴ πνοή. Ἔχει ἐπίσης δαμάσει τὴν ἀπαισιοδοξία τῆς, ἡ ὁποία ἔπαυσε πιὰ νὰ ἐμφανίζεται βαρειά καὶ καταθλιπτικὴ καὶ τὴ μετουσίωσε ποιητικὰ σὲ στέρεη σκέψη, ποὺ ὅσο κι ἂν εἶναι πικρὴ γιὰτὶ ἀντανაკλᾷ μιὰ πικρὴ ζωὴ, νοιώθει πὼς δὲν τῆς λείπει τὸ σπέρμα τῆς ἐλπίδας.

Θλιβερές κολῶνες τῆς Σαλαμίνας,
ψίθυροι ἄγνωστοι μᾶς γνωστῆς φωνῆς.
Ἄγαπήσατε κι ἀγαπηθήκατε σὲ τούτη τὴν ἄμμο,
τούτη τὴν ἄμμο ποὺ πατῶ καὶ βουλιάζω
Τοῦτο τὸ κῦμα ποὺ ἔρχετα
ποὺ ἔρχετα κι ἔρχετα
καὶ πάλι φεύγει....

Στὸ βιβλίον ξεχωρίζουν πέντε ποιήματα μὲ τὸν τίτλο «Ὁρες τῆς Λευκωσίας», ποὺ δίνουν τὸ ὄνομα καὶ σ' ὄλο τὸν τόμο. Σ' αὐτὰ ἡ κ. Παιονίδου ἀφήνει τὸ αἶσθημα νὰ ξεχειλίσι, γάλα γλυκοβύζαχτο ἀπὸ μεστομένα μαστάρια ἀπὸ κατανόηση καὶ συμπάθεια.

A. ΠΕΡΝΑΡΗΣ

ΔΙΟΡΘΩΤΕΑ

Στὴ διήγησι τοῦ Κώστα Σερέζη «Ὁ κόσμος εἶναι πράγματι μικρὸς» (ἀρ. 82—83 σελ. 280) παρεισέφρυσαν μερικὰ λάθη ἀπὸ τυπογραφικὴ ἀδελφία. Διορθώνουμε ἐδῶ ὅσα ἀλλοιώνουν τὸ νόημα τοῦ κειμένου:

σελ. 281, στήλη δευτέρη, στίχος 21. Ὁ πλήρης διάλογος ἔχει ὡς ἐξῆς:

- «Τί θάλεγες γιὰ τὴν ὕδρα;»
- «Πῶς εἶναι;»
- «Θάλασσα, θράχοι, κοσμοπολιτισμός.»

Κατσούφιασε:

- «Κάτι σὰν Μύκονος δηλαδὴ.»
  - «Ἀπὸ ἄποψη ζωῆς ναί.»
  - «Δὲν θὰ μ' ἄρσει. Δὲν μ' ἄρσει ἡ Μύκονος.»
- σελ. 282, στήλη δευτέρη, στίχος 4.

Στὴν παράγραφο αὐτὴ ὅπου ὑπάρχει ἡ λέξι Σπανιάδα νὰ διαβαστεῖ: Σ π ι α ν ἄ δ α.

Τὸ διήγημα, ἐπίσης τοῦ Κ. Σερέζη «Ἐμπειρία» (ἀρ. 80 σελ. 236) γράφτηκε εἰδικὰ γιὰ τὴν ἐκπομπὴ τοῦ Ρ.Ι.Κ. «Ἱστορίες ἀπὸ τὴ Ζωή».

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΕΒΔΟΜΟΥ ΤΟΜΟΥ

ΠΟΙΗΣΗ:

Ἄγγελίδου Κλαίρη: Ἄγιοςτέικη Τέχνη, 50 — Ὁρθοί, 218 — Ἀρότης Σπ.: Δεκάλογος, 267. Arollinaire (μετ. Μ. Ἰακωβίδης): Φθινόπωρο ἄρρωστο, 324 — Βορεάδης Ἄ.: Στὸ φίλο ποιητὴ Γ. Μαρκίδη, 332 — Ἀντωνίου Νάγια: Ἀμοιβάδα, 58 — Γιωργαλλίδης Κ.: Ἀνατολή, 160 — Calandrino (μετ. Φ. Δέλφης): ἄτιτλο, 171 — Δρουσιώτης Π.: Τρία ποιήματα, 245 — Ζιτσαίας, Χρυσ.: Τῆς Κύπρου 38 — Ἡσίοδου (μετ. Μιχ. Πισσᾶς): Ἔργα καὶ ἡμέραι, 229 — Θεοχαρίδου, Ἰ.: Ἀναζητῶντας τὴν ἀνανέωση, 288 — Ἰακωβίδης, Μ.: Πρελούτιο, 96 — Ἰωαννίδης, Κλ.: Ὁ πρῶτος ἀριθμὸς μας, 168 — Ἰωαννίδης, Π.: Πέντε ποιήματα, 93 — Καναδικὴ Ποίηση (μετ. Κ. Χρυσάνθη): 253 — Κάρμιος, Χρ.: Κύπρο μου, εὐλόγησέ μας, 238 — Κουτσοχέρας, Ἰ.: Καρτερία, 185 — Κριναῖος, Π.: Ἡ ἐπιστροφή τοῦ Ὀδυσσεύ, 71 — Ἐξῆ ποιήματα, 313 — Λαδόμεματος, Ἄ.: Ἐννιά στροφές, 305 — Λεβέντης, Δ.: Μύκονος, 49 — Λιασιδής, Π.: Ἄν δὲν ἄλλασσα σκέψην, 123 — Λυκαύγης, Ἄ.: Ποιήματα, 77 — Ἄναξη 1955, 185 — Μαρκίδης, Γ.: Τυλληριά, 37 — Παρασμένες σου χαρές, 157 — Mastrolonardo (μετ. Φ. Δέλφης): Σικελία, 324 — Maurus Πέντε τετράστιχα, 58 — Μασούνης, Κ.: Δικαίωση, 160 — Μαυρομάτης, Γ.: Ἀναζήτηση, 42 — Ἐκσταση καὶ ἀνάμνηση, 174 — Σκηνές ἀπὸ τῆ ζωῆ, 291 — Προσδοκία, 329 — Μιχαηλίδης, Μ.: Τὰ μάτια τῆς ἀγάπης, 96 — Κύπρος, 117 — Μπαγλάνης, Β.: Συνεωμιμένες ἀνάγκες, Σὲ φίλο, Ἔμαθα πᾶ τὴ ἱστορία, 39 — Μπεκές, Ὁμ.: Ἄ πορεία μας, 1 — Παιονίδου, Ἐλληλη: Βρέξε βροχή, 130 — Παπαδοπούλου, Γ.: Τὰ δῶρα τῆς θάλασσας, 218 — Παττίχη, Μαρία: Παιδιὸ τοῦ Βιετνάμ, 136 — Παυλέας, Σαρ.: Κοῦκλες τοῦ μύθου, 277 — Περνάρης, Ἄ.: Καινούριο «Ὅχι», 66 — Στὴν ποιητὴ Γ. Μαρκίδη, 159 — Petrovic (μετ. Ρ.Κ.Π.): Δυὸ ποιήματα, 174 — Πολύδωρος, Ἡλ.: Ἐξῆ ποιήματα, 196 — Τέσσερα ποιήματα, 283 — Prévert, J. (μετ. Ἡθῆ Χριστοδούλου): Στὴν ἀνοσπώλη, 76 — (μετ. Κ. Χρυσάνθη) Ποιήματα, 137 — Rukeyser (μετ. Κ. Χρυσάνθη): Τὸ ποίημα σὰ μάσκα, 325 — Rydstedt (μετ. Μεσεθρινός): Ἡ καρδιά, 70 — Sandburg (μετ. Ν. Σπάνιας): Α.Ε.Φ., 270 — Σοφοκλέους (μετ. Γ. Παπαδόπουλος) Φιλοκλήτης, 286 — Σταύρου, Μαίρη: Δυὸ ποιήματα, 218 — Στράτων (μετ. Ν. Σπάνιας): Lectori Salutem, 202 — Vicari (μετ. Φ. Δέλφης): Ἀθήνα, 323 — Voznesensky (μετ. Κ. Χρυσάνθη): Δυὸ ποιήματα, 51 — Φιλίππου, Νίκη: Ὑπαναχώρηση, 49 — Φθινοπωρινὰ φύλλα, 162 — Ἀναλογισμός, 285 — Χαραλαμπίδης, Κυρ.: Τέσσερα ποιήματα, 118 — Χρυσάνθη, Κ.: Τὸ ὄρατόριο τῆς 28ης Ὀκτωβρίου 1940, 67 — Τὸ βιβλίον τῶν μικρῶν λόγων δίχως ἀντίλογο, 100 — Ἐ-

φτὰ κινέζικες γραφές, 163 — The wanderer ballad (μετ. Cl. Legagneux) 292 — Λυρικὸν Ἡμερολόγιον στὴν Κυπριακὴ Χρονιά 1966.

ΔΙΗΓΗΜΑ:

Ἀντωνιάδης, Ἄ.: Ἀθηναϊκὸς Δεκέμβριος, 94 — Ἀναζήτηση, 223 — Ἐκατὸ δεκαπέντε θιολιά, 316 — Ἀντωνίου, Νάγια: Ὀμαδικὴ μητρότητα, 70 — Βαλέτας, Κ.: Τὸ γερμανικὸ τραῦνο, 161 — Γιωργαλλίδης, Κ.: Τὸ ὄχυρό, 53 — Νικολαΐδης, Μ.: Ἡ «θλίψη» τοῦ Σοπέν, 13 — Παπαγεωργίου, Σπ.: Πενταδάκτυλος, 110 — Ρωσίδου, Ναταλία: Περιφερειακὴ περιπλάνηση, 72 — Πρῶτος μέρος ἀπὸ τὸ «Ὀδοιπόρος», 187 — Σερέξης, Κ.: Ἐμπειρία, 236 — Ὁ κόσμος εἶναι πράγματι μικρός, 280 — Σταύρου, Μαίρη: Ἡ ἀπόφαση, 43 — Τὸ τίμημα, 246 — Χριστοδούλου, Νίτσα: Ὁ δάσκαλος, 140 — Ὁ ἀνθρωπάκος, 203 — Χρυσάνθη, Κ.: Τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, 40 — Στὴ φούντα τῆς ἐλιάς, 179 — Πρωῖνὸ, 328.

ΘΕΑΤΡΟ:

Πετρής, Τ.: «Αὔριο περιμένω», 280. Χρυσάνθη, Κ.: Θεοτόκε ἡ ἐλπίς..., προσῆρτημα, τ. 73, 74, 75, 77, 78, 80, 81.

ΔΟΚΙΜΙΟ—ΜΕΛΕΤΗ—ΤΑΞΕΙΔΙΩΤΙΚΟ:

— Δαλμάτη, Μαργαρίτα Ὁ Ἰταλικὸς πρόλογος στὴν κυπριακὴ ἀνθολογία, 324 — Μαραθεύτη — Κυπριακὸν — Σπανοῦ: Ἐπιλογὴ κειμένων τῆς κυπριακῆς λογοτεχνίας, 175, 208 — Νικολαΐδης, Μ.: Ἡ φύση καὶ ἡ τέχνη τῆς Κύπρου, 24 — Παττίχη, Μ.: Ἡ ταφικὴ ἀρχιτεκτονικὴ τῆς πυραμίδας κ' ἡ μελέτη τοῦ θανάτου, 321. Περνάρη, Ἄ.: Ὁ Μελῆς Νικολαΐδης καὶ ἡ πεζογραφία του, 3 — Ἡ ἐθνικὴ δράση τοῦ Γ. Μαρκίδη, 330 — Περσιάνης, Π.: Πῶς εἶδαν τὴν Ἑλληνικὴ Ἐπανάσταση τοῦ 1821 οἱ μισέλληνες καὶ οἱ φιλέλληνες, 191 — Πετροπούλου Φωτεινὴ: Μαντάμ ντὲ Σταέλ, 172 — Πισσᾶς, Μιχ.: Κύπριοι συγγραφεῖς στὴν Αἴγυπτο, 301 — Σπανός, Ν.: Ἡ χριστιανικὴ πεζογραφία τοῦ Μελῆ Νικολαΐδη, 8 — Τὸ λογοτεχνικὸ 1966 τῆς Κύπρου, 131 — Σταύρου, Μαίρη: Ὁ Ζὰν Πὼλ Σαρτρ καὶ ὁ ἀθηναϊκὸς ὑπαρξισμός, 165 — Weijl (μετ. Ἡθῆ Χριστοδούλου): Ἡ ἀλήθεια, 326 — Χαραλαμπίδης, Κυρ.: Τὸ πεζογραφικὸ ἔργο τοῦ Γ. Μαρκίδη, 333 — Χατζίνης, Γ.: Ζέστα ψυχῆς, 23 — Χριστοδοῦλου Ἡθῆ: Ἡ λογοτεχνία τοῦ Κυπριακοῦ Ἀγώνα καὶ ἐιδικότερον ὁ Κύπρος Χρυσάνθη, 119 — Χριστοφίδης, Ἄ.: Ντοστογιέφσκη, 97 — Ἀφρημένη ποίηση, 169 — Προσωπία καὶ Πρόσωπα, 262 — Χρυσάνθη, Κ.: Ὁ ὀμιλητὴς καὶ ἀρθρογράφος Μελῆς Νικολαΐδης, 6 — Μία ἐξομολογητικὴ ἐπιστολὴ τοῦ Κωστῆ Παλαμά, 21 — Γνώμες, τοῦ ποιητῆ Δημήτρη Λιπέρη, 83 — Γεώργιος Μαρκίδης, 158 — Φιλολογικὰ στὸν Λιπέρη, 227 — Ὁ Πέτρος Χάρης, 268 — Ἡ ἑλληνικὴ ἐπαρχία στὸ διήγημα τοῦ Τάκη Δόξα, 286.

ΠΙΝΑΚΕΣ—ΓΛΥΠΤΑ—ΧΑΡΑΚΤΙΚΗ:

Διαμαντή, 'Α.: Τὸ κίτρινο φουστάνι, 150 — Μητρότης, 151 — Κυριάκου, Γ.: Μιχ. Παρίδης, 50 — Μιτζή, 'Ελλη: Ἡ χωριατοπούλα μετὸ «τσόσσο», 195 — Νικόλας: Μελῆς Νικολαΐδης, 2 — Πικάσσο: Κόρακας, 177 — Φωτιάδης, Θ.: Τὸ νεογέννητο, 122 — Χατζησωτηρίου, Φῶτος: Κυπριώτισσες μετὸ δεκράνια, 284 — Μαρεβούτης, 285.

ΣΧΟΛΙΑ—ΑΡΘΡΑ—ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ:

Μακκαρίου τοῦ Γ': Ὁμιλία γιὰ τὸν Μελεῖ Νικολαΐδη, 3 — Ἀλεξανδράκης, Μ.: Τὸ νόημα γιὰ τὴν 28ῃ Ὀκτωβρίου, 65 — Ἀθανασοῦλης, Κ.ρ.: Τὸ νόημα τῆς μοντέρνας ποίησης, 320 — Βαλέτας, Κ.: «Πνευματικὴ Κύπρος», 212 — Διαμαντῆς, 'Α.: Ἀπάντηση σὲ τιμητικὴ ἐκδήλωση, 148 — Κουκοῦλας, 'Α. (μετ. Κ. Χρ.): Στὸ ἴσκιό μᾶς κουλτούρας, 154 — Λαδόμματος, 'Α.: Σημειώματα μετὰ ἀφορμὴ τὴν ἔκθεση Σπυροπούλου, 241 — Liffner, A. (Met. Κ. Χρ.): Στὸ ἴσκιό μᾶς κουλτούρας, 154 — Millieux, R.: Ἐνα ψευδώνυμο τοῦ Κοραΐ, 307 — Νικολαΐδης, Μ.: Ἡ ἀντιφώνηση τοῦ κ. Μ. Νικολαΐδη, 12 — Ἐπιστολή, 20 — Παπαγαθαγγέλου, Π.: Ἡ ἑλληνικὴ Σχολὴ Ἀλεξανδρέττας, 307 — Παπαδημητρίου, Ρούλα: Τὰ Δημήτρια, 182 — Παπαϊωάννου — Στεφάνου: Τί λέγει ἡ ἔρευνα στὸ βυσακόλο, 309 — Παττίχη, Μ.: Ἡ ἀνύχτα τῆς ἰγκουάνας τοῦ Τ. Γουίλλιαμς, 308 — Π.Κ.Ρ.: Ποίηση καὶ ἐπικοινωνία, 88 — Περνάρης, 'Α.: Γιαννάκος Διανέλλος, ὁ μουσικὸς καὶ ποιητὴς, 61 — Διονύσιος Κόκκινος, 179 — Χρ. Γαλατόπουλος, 306 — Περισιάνης, Π.: Γιώργος Ζαφεΐρης, 154 — Πισσάς, Μ.: Τὸ χωριὸ Κονιά καὶ τὸ γαλλικὸ Cognac, 62 — Ἐνα ψευδώνυμο τοῦ Κοραΐ, 243 — Πυλιώτου Μαρία: Ἐκθεση ζωγραφικῆς Χριστ. Σάββα, 272 — Ἐκθεση ζωγραφικῆς κ. Βέρας Ζαφεΐρη, 309 — Σίταρος, Λ.: Μουσικὴ ἐκδηλώσεις τῶν τελευταίων τριῶν μηνῶν, 210 — Φραγκοῦδης, Τ.: Ἡ ὀρθογραφία τοῦ Ν. Νικολαΐδη, 62 — Χριστοφίδης, 'Α.: Ἡ συμβολὴ τοῦ ραδιοφώνου στὸν τομέα τοῦ θεάτρου, 47 — Ἡ συμφωνικὴ ὀρχήστρα τοῦ ΡΙΚ, 308 — Χρυσάνθη, Κ.: Οἱ τιμητικὲς ἐκδηλώσεις, 36 — Τὸ ξεκίνημα τῆς νέας χρονιάς, 59. — Τὸ «ἄσμα ἠρωϊκὸ καὶ πένθιμο» τοῦ Ἐλύτη στὸ ΡΙΚ, 88 — Μὲ τὴν εὐκαιρίαν ἑνὸς ἄρθρου τοῦ κ. Β. Βαρίκα, 89 — Γιώργος Θεοτοκάς, 90 — Σελίδες παιδικῆς λογοτεχνίας, 126 — Ὁ Σ. Καραντιὸν στὴν Κύπρο, 179 — Ὁ θάνατος τῶν πέντε ἀστρωναυτῶν, 179 — Οἱ κυριώτερες ἐργασίες τοῦ περιοδικοῦ «Πνευματικὴ Κύπρος» κατὰ τὸ 1966, 181 — Παπᾶ Λεόντιος ὁ πρωτομάρτυρας τοῦ 1821 στὴν Κύπρο, 210 — Ἐνα ἀθησαύριστο ποίημα τοῦ Βασ. Μιχαηλῆ, 212 — Ὁ θάνατος τοῦ Ρώσου ἀστρωναυτῆ, 241 — Ὁ «Ἀποχαιρετισμὸς» τοῦ Ρίτσου στὸ Δημοτικὸ Θέατρο Λευκωσίας, 241 — Ἀγγλόφωνη Καναδικὴ Ποίηση, 252 — Ἡ δημοτικὴ ἐπιτροπὴ Ἀμμοχώστου καὶ ἡ Μαρία Π. Ἰωάννου, 271 — Τὰ τριάντα χρόνια ζωῆς τῆς Ἐταιρείας Κυπριακῶν Σπουδῶν, 271 — Δυὸ σημαντικὲς ἐκδηλώσεις τῆς Βασιλικῆς Πρεσβείας τῆς Ἐλ-

λάδος, 306 — Φιλολογικὴ "revanche" πρὸς τὸν κ. R. Millieux, 307 — Τὰ εἴκοσι χρόνια τοῦ «Ἑλληνικοῦ Πνευματικοῦ Ὁμίλου Κύπρου», 336.

ΕΡΕΥΝΑ:

Ὁ νόημα τῆς Νέας ἢ Σύγχρονης ποίησης (Κ. Μιχαηλῆς, Νίκη Φιλίππου, Ἑλλη Παυονίδου, Γ. Παπαδόπουλος, Κυρ. Χαραλαμπίδης, 'Α. Λυκαύγης) 119 — (Σοφ. Λαζάρου, Π. Κριναῖος) 144 — Ἡ γυναίκα τῆς Κύπρου καὶ ἡ λογοτεχνία (Καλλιόπη Καραγιώργη, Τούλα Χαραλαμπίου, Φωτεινὴ Πετροπούλου, Νάγια Ἀντωνίου) 219.

ΠΑΙΔΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ:

Ποίηση (Εἰρήνη Παναγιῆ-Τσουλλῆ, Μαρία Κωνσταντίνου-Πυλιώτη) 124 — (Χρυσούλα Σκανδάμη, Γλαῦκος Ἀλιθέρσης) 152 — (Ἀνδρούλα Νεοφύτου-Μουζουρού) 150 — (Εὐαγόρας Παλληκαρίδης, Εἰρήνη Παναγιῆ-Τσουλλῆ) 239 — Διήγημα (Κ. Χρυσάνθης) 125 — (Κ. Χρυσάνθης) 153 — (Κ. Χρυσάνθη) 240.

ΚΡΙΤΙΚΗ:

Ἰωαννίδης, Κλ.: 'Α. Λυκαύγης, Μετὰ τὰ φυσικά, 155 — Κουτσάκος Ἰ.: Γιάννη Παπαδόπουλου «Συλλογὴ», 91 — Λυσιώτης, Γ.: Π. Λιασιδῆς, Νὰ πεθῶν ὁ Χάρος, 213 — Νικολαΐδης, Μ.: Ζ. Παπαθανασίου, Γνωριμία μετὸν Πικασσό, 183 — Σταύρου Μαίρη: Γιάννης Μαγκλῆς, Ὁ ἥλιος δὲ βασιλεψε ἀκόμα, 126 — Περνάρης, 'Α.: Κ. Α. Κύρου, Ματιῆς στὰ ξένα, 183 — Γ. Περβίδης, Οἱ «Ἐξοχότεροι», 276, — Κ. Πετρίδη, Κορυφογραμμὲς, 276 — Μ. Ἀλεξανδράκη, Γιὰ ἐλευθερία καὶ δικαιοσύνη, 310 — Κ. Τσιρόπουλου, Χριστιανικὸν Συμπόσιον, 310 — Μ. Κουμανταρέα, Τὸ ἀρμένισμα, 311 — Θ. Νικολάου, Πῶς ἀναλύσαμε αἰσθητικὰ ἓνα ποίημα, 311 — Κ. Χρυσάνθη, Λυρικὸν Ἡμερολόγιον στὴν Κυπριακὴ Χρονία 1966, 337 — Π. Ἰωαννίδη, Γιουμματα, 338 — Ἑλλη Παυονίδου, Ὁρως Λευκωσίας, 338 — Χρυσάνθη, Κ.: Ζωῆς Καρέλλη, Σιμωνίς, 62 — Μ. Ἀγαθαγγέλου, Διασταυρώσεις, 92 — 'Α. Σαμαράκη, Τὸ λάθος, 128 — Θ. Περβίδη, Ὀνειροπόληση πάνω στὰ τεῖχη τῆς Ἀμμοχώστου, 184 — Μ. Λυγίζου, Ἐρασαν τὸν τάφο, 214 — Γ. Χατζηκωστή, Εὐαγόρας Παλληκαρίδης, 214 — Λεοντ. Χατζηκώστα, Ὁ Ἐκκλησιαστής, 214 — Μ. Πράτσια, Ἡ ἄγωνα γραμμῆ, 215 — Γ. Κάρτερ, Ραδιόφωνο καὶ Τηλεόραση, 215 — Δημ. Ζαδέ, Οἱ πνευματικοὶ ἄνθρωποι καὶ τὸ χρέος τους στὴ μεταπολεμικὴ ἐποχὴ, 216 — Μελισσάνθης, Τὸ φράγμα τῆς σιωπῆς, 243 — Χ. Σακελλαρίου, Ὁ ἀγρὸς τοῦ Κεραμῆος, 243 — Γ. Λάτου, Οἱ μικροὶ μας ἄγγελοι, 2/2 — Μιχ. Περβίδη, Ἑλληνικὴ Πεζογραφία, 273 — Β. Μπαγλάνη, Βλάστηση τῶν ρηγμάτων, 273 — Μ. Π. Ράλλη, Ἀπὸ τὸ ἓνα στὸ ἄλλο, 274 — Ἰφ. Διδασκάλου, Παράθυρο στὸν οὐρανὸ, 274 — Σ. Παπαδημητρίου, Τὸ δωμάτιο, 274 — Γ. Κάρτερ, Ποιήματα 5, 275 — 'Α. Καραντώνη, Δεικτικὲς 275 — Γ. Λεύκη, Ἐένα τραγοῦδιον μετὰ τὴ δικὴ μου φωνή, 311 — Χρ. Κυπριανοῦ, Ἡ πεζογραφία εἰς τὴν Κύπρον κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Φραγκοκρατίας, 311 — Κλ. Ἰωαννίδη, Γενεὰ ἔκτη - ἐπικλήση, 312 — 'Ηλ. Πολύδωρου, Ποιητικὲς Στιγμὲς 1, 337 — Ν. Ἀρβανίτη, Ἐν γῆ ἀθάτω, 337.

ΕΞΕΔΟΘΗ καὶ κυκλοφορεῖ εἰς καλαίσθητον εἰκονογραφημένην
ἔκδοσιν 20 τυπογραφικῶν, τὸ ἔργον τῆς

Κ. ΤΑΤΙΑΝΑΣ ΣΤΑΥΡΟΥ

**“Ο ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ
ΣΥΛΛΟΓΟΣ — ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΤΟΥ ΑΛΥΤΡΩΤΟΥ
ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ”**

- Τὸν Σύλλογον αὐτὸν ἐσύστησαν ὀλίγοι Λογάδες τοῦ Γένους γιὰ νὰ κατευθύνουν τὸν μορφωτικὴν ἀναγέννηση τῶν ὑποδούλων τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας.
- Στὶς σελίδες τοῦ ἐνδιαφέροντος αὐτοῦ βιβλίου ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἐξηκοντάχρονη δράση τοῦ Συλλόγου 1861—1922, παρελάνει καὶ ὅλη ἡ κίνησις τῆς ταραγμένης αὐτῆς ἱστορικῆς περιόδου.
- Τὸ βιβλίον τῆς κ. Τατιάνας Σταύρου πωλεῖται σὲ ὅλα τὰ Κεντρικὰ Ἀθηναῖκά Βιβλιοπωλεῖα: Ἐλευθερουδάκη, Γκοθόστη, Κολλάρου, Πεχλιβανίδη, Σιδέρη.

Δρχ. 125

(ἐκτὸς τὰ ταχυδρομικά).

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΣΕ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΤΕΥΧΗ ΤΩΝ 6 ΔΡΧ.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΛΩΣΗ ΩΣ ΣΗΜΕΡΑ,
ΣΕ ΤΡΕΙΣ ΜΕΓΑΛΟΥΣ ΤΟΜΟΥΣ

Μιά καινούργια πολύτιμη προσφορά του συγγραφέως της
ΓΙΟΗΤΙΚΗΣ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑΣ

ΜΙΧ. ΠΕΡΑΝΘΗ

Με πρωτοφανή για την Ελλάδα εμφάνιση και εικονογράφηση

ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΕΙ:

Α'. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ (1453—1821)

Β'. ΜΙΛΟΥΝ ΟΙ ΑΡΜΑΤΩΜΕΝΟΙ (1811—1830)

Γ'. ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ (1830—1966)

Θησαυρίζοντας ό,τι ωραιότερο έδωσε το γένος μας και αξιοποιώντας για πρώτη φορά το Έλληνικό πνεύμα.

Η «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ» ΣΑΣ ΠΡΟΣΦΕΡΕΙ:

- * Βιογραφίες και αξιολογήσεις των λογίων του έθνους.
- * Πλήρη κατάλογο των έργων που γράφτηκαν ή εκδόθηκαν απ ότην Άλωση ώς σήμερα.
- * Τα κυριότερα Βιβλιογραφικά Βοηθήματα για όλους τους συγγραφείς.
- * Τα σπανιότερα και ωραιότερα κείμενα πέντε αιώνων.
- * Την πληρέστερη κατάστρωση των κεφαλαίων και υποδιαίρέσεων της Έλληνικής Λογοτεχνίας, με γενικές εισαγωγές, ειδικούς προλόγους, διαφωτιστικές παραπομπές, έρμηνευτικά λεξιλόγια κλπ.
- * Τη σπανιότερη και πολυτελέστερη εικονογράφηση, με χαλκογραφίες, ξυλογραφίες και εικόνες της εποχής.

Με τέτοια συγκρότηση,

«Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ»

είναι ταυτόχρονα και παράλληλα:

- 'Η πρακτικότερη ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ
- Το πληρέστερο ΛΕΞΙΚΟ ΤΩΝ ΛΟΓΙΩΝ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ
- 'Η πιο εύχρηστη ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΜΑΣ
- 'Η πιο υπεύθυνη ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΝΕΩΤΕΡΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ
- 'Η άποκαλυπτικότερη ΠΗΓΗ ΤΗΣ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ μας.
- Το συγκινητικότερο ΠΑΝΟΡΑΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ
- Το πολυτελέστερο ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟ ΕΘΝΙΚΟ ΛΕΥΚΩΜΑ
- 'Η χρησιμότερη ΕΡΓΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ πέντε αιώνων.